

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**3-6 YAŞ ÇOCUKLARIN ANNESİNİN VE ANNEANNESİNİN
ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ İLE ÇOCUĞUN MİZACI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Gamze ESMER

BURSA

2021

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**3-6 YAŞ ÇOCUKLARIN ANNESİNİN VE ANNEANNESİNİN
ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ İLE ÇOCUĞUN MİZACI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Gamze ESMER

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

BURSA

2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Gamze ESMER

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 26.07.2021

Tez Başlığı/Konusu: 3-6 YAŞ ÇOCUKLARIN ANNESİNİN VE ANNEANNESİNİN ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ İLE ÇOCUĞUN MİZACI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 130 + xiii sayfalık kısmına ilişkin, 26.07.2021 tarihinde danışmanım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %15' dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Gamze ESMER

Adı Soyadı: Gamze ESMER
Öğrenci No: 801782006
Anabilim Dalı: Temel Eğitim
Programı: Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı
Statüsü: Y. Lisans Doktora

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU
Tarih: 26.07.2021

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“3-6 Yaş Çocukların Annesinin ve Anneannesinin Çocuk Yetiştirme Stilleri ile Çocuğun Mizacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Gamze ESMER

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

Temel Eğitim ABD Başkanı

Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı'nda 801782006 numaralı Gamze ESMER'in hazırladığı "3-6 Yaş Çocukların Annesinin ve Anneannesinin Çocuk Yetiştirme Stilleri ile Çocuğun Mizacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 16.08.2021 günü Google Meet üzerinden online olarak yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **başarılı** olduğuna **oy birliği** ile karar verilmiştir.

Üye

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Murat BARTAN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Önsöz

Uzun ve zorlu tez aşamasında özellikle son döneminde virajı en az hasarla alıp bitiş noktasına ulaşmam için bilgisiyle ve tatlı diliyle destek olan sevgili tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU'na çok teşekkür ederim.

Bu yolculukta yanımda ve bana yardımcı olan başta eşim olmak üzere, çeşitli üniversiteden değerli hocalarıma, dostlarıma, yakın arkadaşlarıma paylaşımları için teşekkür ederim.

Son dakikalarımın, kıl paylarımın kurtarıcısı; her sıkıştığımda zamanını, bilgi, birikim ve imkanını sunan, başkalarının iş olarak gördüğü ama işini yüreğiyle yapan, ses tonuyla rahatlatıp “Sıkıntı yapmayın hocam, hallederiz.” diyen, “Abla artık sen de ailedensin” dediğim, o olmasaydı tezi bitiremeyeceğimi düşündüğüm, burada yer almayı çok hakeden, Öğrenci İşlerinin gönlümdeki kraliçesi sevgili Filiz GÖKTÜRK DEMİRCİ sana ne kadar teşekkür etsem az. Seni unutmayacağım.

Kelimelerin kifayetsiz kaldığı, hayatımın her anında maddi ve manevi olarak desteklerini koşulsuz ve sürekli yanımda hissettiğim, yerlerini hiçbir şeyin dolduramayacağı biricik annem ve babam; sizi seviyorum, iyi ki varsınız.

Ülkemin, üniversitemin imkanlarına, ilmek atan yardımsever tüm kalplere teşekkür ederim.

İnancıma, emeğime, umuduma, gücüme, vazgeçmeyişime...

Gamze ESMER

Temmuz 2021

Özet

Yazar	: Gamze ESMER
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	: Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	: Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XV + 175
Mezuniyet Tarihi	: 16.08.2021
Tez	: 3-6 Yaş Çocukların Annesinin ve Anneannesinin Çocuk Yetiştirme Stilleri ile Çocuğun Mizacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

3-6 YAŞ ÇOCUKLARIN ANNESİNİN VE ANNEANNESİNİN ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ İLE ÇOCUĞUN MIZACI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada, 3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada hem çocuklara hemde anneannelere ilişkin veriler annelerden toplandığından dolayı, araştırmanın çalışma grubu 30 ilde 3-6 yaş arası çocuğu olan 264 anneden oluşmaktadır. Pandemi nedeniyle okul öncesi eğitim kurumlarında testleri uygulama olanağı olmadığından verilerin toplanmasında kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu”, “Çocuk Yetiştirme Anketi”, “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeği” ve “Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın genel amacı ve ana problemi çerçevesinde toplanan verilerin istatistiksel çözümleri için SPSS 22.0 paket programından yararlanılmıştır.

Sonuç olarak, anneannelerin ebeveyn kontrolü orta düzeyde, ebeveyn kabulü orta düzeyin üstünde, çocuk yetiştirme stili orta düzeyin üstünde, annelerin çocuklarından itaat

beklemelerinin orta düzeyde, cezalandırmalarının düşük düzeyde, sıcaklıklarının çok yüksek düzeyde, açıklayıcı akıl yürütmelerinin çok yüksek düzeyde, çocuk yetiştirmelerinin ortanın üstünde düzeyde olduğu bulunmuştur. Anneler çocuklarını sıcakkanlı, sebatkar ve tepkisel davranışları düşük, uyku, açlık, tuvalet gibi fonksiyonlarının düzenli olduğunu belirtmişlerdir. “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” toplam puanları arttıkça annelerin kendilerinin “Çocuk Yetiştirme Anketi” toplam puanları artmakta, ancak “Sıcaklık Alt boyutu” ve “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puanlarının ise azalmakta olduğu bulunmuştur. Çocuk Yetiştirme Anketi değişkenlerinin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır. Annelerin eğitim durumuna göre çocuk yetiştirme stillerinin farklılaştığı saptanmıştır. Çocukların yaşı arttıkça Sıcakkanlılık-utangaçlık ve Tepkiselliklerinin azaldığı, Sebatkarlıklarının ise arttığı bulunmuştur. İşçi, öğretmen olan babaların asker olan babalara göre daha fazla itaat bekledikleri saptanmıştır. Aylık geliri düşük olan ailelerin, aylık geliri orta ve üst olanlara göre çocuklarından daha fazla itaat bekledikleri, cezalandırmaya başvurdukları ve daha fazla ebeveyn kontrolü uyguladıkları bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Çocuk yetiştirme stili, ebeveyn tutumu, mizaç, okul öncesi eğitim

Abstract

Author : Gamze ESMER
University : Bursa Uludag University
Field : Primary Education
Branch : Pre School Education
Degree Awarded : Master Thesis
Page Number : XV + 175
Degree Date : 16.08.2021
Thesis : Investigation of the Relationship Between the Child-Rearing Styles of the Mothers and Grandmothers of 3-6-Year-Old Children and the Temperament of the Child
Supervisor : Dr. Öğr.Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE CHILD-REARING STYLES OF THE MOTHERS AND GRANDMOTHERS OF 3-6-YEAR-OLD CHILDREN AND THE TEMPERAMENT OF THE CHILD

In this study, the relationship between the parenting styles of mothers and grandmothers of 3-6 year old children and the temperament of the child was investigated. Since data on both children and grandmothers were collected from mothers in the study, the study group of the study consisted of 264 mothers with children aged 3-6 years in 30 provinces. Due to the pandemic, snowball sampling method was used to collect the data, since it was not possible to apply the tests in pre-school education institutions. "Personal Information Form", "Child Rearing Questionnaire", "Parent Child Raising Style Scale" and "Brief Temperament Scale for Children" were used to collect the data. "Personal Information Form", "Child Raising Questionnaire", "Parent Child Rearing Style Scale" and "Short Temperament Scale for Children" were used to collect data. The SPSS 22.0 package program was used for the statistical

solutions of the data collected within the framework of the general purpose and main problem of the study.

It was found that grandmothers had medium level of parental control, higher level of parental acceptance, higher level of parenting style, medium level of expectation of obedience from their children, low level of punishment, very high level of warmth, very high level of explanatory reasoning, and higher level of childrearing. Mothers stated that their children's warm-blooded, persistent and reactive behaviors are low, and their functions such as sleep, hunger and toilet are regular. It was found that as the total scores of the "Parent-Child-Rearing Style" increased, the total scores of the mothers themselves on the "Parenting Questionnaire" increased, but the scores of the "Temperature Sub-dimension" and "Explanatory Reasoning Sub-dimension" decreased. Parenting Questionnaire variables were found to be a significant predictor of Parent Child Rearing Style. It was determined that the child rearing styles differed according to the education level of the mothers. It was found that as the age of the children increased, their Warmth-Shyness and Responsiveness decreased, while their Persistence increased. It has been determined that fathers who are workers and teachers expect more obedience than fathers who are soldiers. It has been found that families with low monthly income expect more obedience from their children, resort to punishment and apply more parental control than those with medium and high monthly income.

Keywords: Childrearing style, parental attitude, pre-school education, temperament

İçindekiler

	Sayfa No
Önsöz.....	v
Özet	vi
Abstract	viii
İçindekiler.....	x
Tablolar Listesi.....	xiv
1. Bölüm	1
Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırma Soruları	7
1.3. Araştırmanın Amacı	8
1.4. Araştırmanın Önemi	9
1.5. Araştırmanın Varsayımları	10
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	10
1.7. Araştırmanın Tanımları	10
2. Bölüm	12
Literatür.....	12
2.1. Aile	12
2.2. Ailenin Çocuk Yetiştirmedeki Önemi	13
2.3. Çocuk Yetiştirme Stillerinin Önemi	14
2.3.1. Otoriter ana baba stili.....	16
2.3.2. Demokratik ana baba stili.	16
2.3.3. İzin verici ana baba stili.	17
2.4. Annenin Çocuk Yetiştirme Stillerinin Önemi	19

2.5. Ebeveynlik Tarzları ve Çocuk Uyumu	22
2.6. Mizaç	23
2.7. İlgili Araştırmalar	35
2.7.1. Yurt dışında yapılan çalışmalar.	36
2.7.2. Yurt içinde yapılan araştırmalar.....	45
3. Bölüm	60
Yöntem	60
3.1. Araştırma Modeli.....	60
3.2. Evren ve Örneklem	60
3.3. Veri Toplama Araçları.....	68
3.3.1. Çocuk yetiştirme anketi (ÇYA-TR).....	69
3.3.2. Çocuklar için kısa mizaç ölçeği.	70
3.3.3. Ebeveyn çocuk yetiştirme stili ölçeği.	71
3.4. Verilerin Toplanması.....	72
3.5. Verilerin Analizi	73
4. Bölüm	75
Bulgular ve Yorum.....	75
5. Bölüm	121
Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	121
5.1. Sonuç ve Tartışma	121
5.1.1. Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili algısı ile ilgili sonuç ve tartışma.	121
5.1.2. Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stili ile ilgili sonuç ve tartışma.	122
5.1.3. Çocuklarının mizaç özellikleri ile ilgili sonuç ve tartışma.	122

5.1.4. Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili ile kendilerinin çocuk yetiştirme stili ve çocuğun mizacı arasında ilişki ile ilgili sonuç ve tartışma.....	123
5.1.5. Annelerin çocuk yetiştirme stilinin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini yordayıcı gücü ile ilgili sonuç ve tartışma.	125
5.1.6. Annelerin çocuk yetiştirme stilinin çocuğun mizacı üzerinde yordayıcı gücü ile ilgili sonuç ve tartışma.	126
5.1.7. Annelerin eğitim durumuna, yaşına, okul öncesi dönem çocuğun cinsiyetine, yaşına göre çocuk yetiştirme stili açısından farklarla ilgili sonuç ve tartışma.....	126
5.1.8. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özelliklerinin ebeveynin eğitim durumuna, yaşına, okul öncesi dönem çocuğun cinsiyetine, yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili sonuç ve tartışma.	128
5.1.9. Babaların yaşına, eğitim durumuna ve mesleğine göre annelerin çocuk yetiştirme stilinin ve annelerin annesinin çocuk yetiştirme stili açısından farklarla ilgili sonuç ve tartışma.....	129
5.1.10. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri babanın yaşına, eğitim durumuna ve mesleğine göre farklarla ilgili sonuç ve tartışma.	129
5.1.11. Okul öncesi dönem annelerin çocuk yetiştirme stilinin ve annelerin annesinin çocuk yetiştirme stili özellikleri ailenin aylık gelirin ve gelir durumuna göre farklarla ilgili sonuç ve tartışma.	131
5.1.12. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri ailenin aylık gelirin ve gelir durumuna göre farklarla ilgili sonuç ve tartışma.	132
5.2. Öneriler.....	132
5.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler.	132
5.2.2. Anne-babalara yönelik öneriler.....	133
5.2.3. Eğitim politikacılarına yönelik öneriler.	133

Kaynakça.....	134
Ekler	162
Ek 1: Bursa Uludağ Üniversitesi Etik Kurul Kararı	162
Ek 2: Bursa Uludağ Üniversitesi Tez Adı ve Tez Konusu Değişikliği Enstitü Yönetim Kurulu Kararı.....	163
Ek 3: Ölçek Kullanımı Veli İzin Formu	164
Ek 4: Çocuk Yetiştirme Anketi (ÇYA-TR) Kullanım İzni.....	166
Ek 5: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği Kullanım İzni	167
Ek 6: Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeği Kullanım İzni.....	168
Ek 7: Kişisel Bilgi Formu	169
Ek 8: Çocuk Yetiştirme Anketi (ÇYA-TR)'nden Örnek Maddeler	171
Ek 9: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği'nden Örnek Maddeler	172
Ek 10: Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeği'nden Örnek Maddeler.....	173
Öz Geçmiş	174

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
1	Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli	17
2	Mizaca Katkıda Bulunan Faktörlerin Genel Tanımı.....	25
3	Kolay ve Zor Mizaç Stilllerinin Karşılaştırılması.....	27
4	Araştırmaya alınan çocukların demografik bilgileri	62
5	Araştırmaya alınan annelerin demografik bilgileri	64
6	Araştırmaya alınan anneannelerin demografik bilgileri	666
7	Araştırmaya alınan ailelerin gelirleriyle ilgili bilgileri	68
8	Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stiline ilişkin algıları	75
9	Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stiline ilişkin algıları	76
10	Annelerin çocuklarının mizaç özelliklerine ilişkin algıları.....	79
11	Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili ile kendilerinin çocuk yetiştirme stili ve çocuğun mizacı arasında ilişki	80
12	Annelerin çocuk yetiştirme stilinin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları	84
13	Annelerin çocuk yetiştirme stilinin çocuğun mizacının Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutunu yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları.....	86
14	Annelerin çocuk yetiştirme stilinin çocuğun mizacının Sebatarlık alt boyutunu yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları.....	87
15	Annelerin çocuk yetiştirme stilinin çocuğun mizacının Ritmiklik alt boyutunu yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları	89
16	Annelerin çocuk yetiştirme stilinin çocuğun mizacının Tepkisellik alt boyutunu yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları	90
17	Annelerin eğitim durumuna göre çocuk yetiştirme stili açısından farklar.....	90

18	Annelerin yaşına göre çocuk yetiştirme stili açısından farklar.....	93
19	Okul öncesi çocuğunun cinsiyetine göre çocuk yetiştirme stili açısından farklar	95
20	Okul öncesi çocuğun yaşına göre annelerin çocuk yetiştirme stili açısından farklar	95
21	Annelerin eğitim durumuna göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından farklar ..	96
22	Annelerin yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından farklar	99
23	Okul öncesi çocuğunun cinsiyetine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından farklar.....	100
24	Okul öncesi çocuğun yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından farklar	101
25	Babanın yaşına göre annenin çocuk yetiştirme stili ve anneannelerin çocuk yetiştirme stili açısından farklar.....	103
26	Babanın eğitim durumuna göre annenin çocuk yetiştirme stili açısından farklar.....	105
27	Babanın mesleğine göre annenin çocuk yetiştirme stili açısından farklar.....	107
28	Babanın yaşına göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar	108
29	Babanın eğitim durumuna göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar	110
30	Babanın mesleğine göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar	112
31	Ailenin toplam aylık gelirine göre çocuğun annesinin çocuk yetiştirme stili açısından farklar.....	114
32	Ailenin ekonomik durumunu nasıl algıladığına göre çocuğun annesinin çocuk yetiştirme stili açısından farklar.....	116
33	Ailenin toplam aylık gelirine göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar	118
34	Ailenin ekonomik durumunu nasıl algıladığına göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar.....	120

1. Bölüm

Giriş

Toplumun en küçük kurumu olarak kabul edilen aile sosyal bir yapı olup evlenme yoluyla, aynı evde yaşamaya başlayan ve kan bağlarıyla birbirine bağlanan birinci derecede yakınların birbirleri ile devamlı ilişki ve etkileşim içinde olduğu ve kültürel birikimi kuşaklararasıda aktaran topluluktur (Ağdemir, 1991; Şahinkaya, 1975).

Ailenin devlet, toplum ve bireyler için yerine getirmesi gereken sosyal, ekonomik, kültürel ve biyolojik görevleri bulunmaktadır. Neslin devamını garanti altına alma, çocukların sosyalleşmesini sağlama, bireyin kendini yalnız hissetmemesini sağlama, bireyleri koruma ve kollama gibi görevleri yerine getirirerek kültürel birikimi aktarma gibi roller ailenin görevleri olarak sayılabilir (Erkal, 1992, 55).

Ailenin temel taşlarını oluşturan anne ve baba çocuğun doğumuyla birlikte en yoğun etkileşimde bulunduğu ilk çevresidir. Çocuğun sağlıklı gelişimi açısından gerekli olan temel ihtiyaçlarının karşılanmasında ebeveynlerin çocuğa sevgi dolu olumlu yaklaşımları oldukça önemlidir. Aile çocuğun toplum içinde yaşamasında temel becerilerikazandıracak en önemli toplumsal birimdir. Sıcak aile ortamında yetişen çocukların topluma uyum sağlamaları, sosyalleşmeleri de daha sağlıklı gelişecektir.

Çocuklar için ailesinde bakımlarını üstelenen kişiler, gelişimleri, güvenlik duyguları ve gelecekte sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürme yetenekleri için çok önemlidir. Yemek, barınma ve bakım gibi temel ihtiyaçların sağlanmasında tüm aile bireylerinin sorumluluğu vardır. Fakat ailenin rolü, bu temel ihtiyaçların da ötesindedir. Aile üyelerine aidiyet ve topluluk duygusunun yaratılması, bir destek sistemi sunulması, güvenli bir aile ortamı yaratılması gibi unsurlarda ailenin önemli bir rolü vardır. Ailenin çocuk gelişimi üzerindeki etkisi, bir çocuğun geleceğinin şekillenmesine yardımcı olabilecek bir temel gibidir (Aydoğmuş, 2001).

Çocukla anne baba arasındaki ilişkiler, anne ve babanın arasındaki ilişkiler, çocuğun doğup büyüdüğü aile ortamı, anne-babanın çocuktan beklentilerinin karşılanma düzeyi, ailenin sahip olduğu çocukların sayısı, cinsiyeti, karakteri, mizacı, ailenin sosyoekonomik durumu ve yaşanan çevrenin kültürel özellikleri gibi çok sayıda faktör çocuğun gelişiminin yönünün belirleyicisidir (Aydoğmuş, 2001; Uzuner, 2003).

Aile sıcaklığında büyümeyen çocuklar fiziki, sosyal ve psikolojik sıkıntılarla uğraşmak zorunda kalabilirler. Böyle sıkıntılarla uğraşmak zorunda kalan çocukların kişilik özelliklerinin gelişimleri de olumsuz yönde etkilenecektir. Çocukların kişilik özelliklerinin, anne ve babalarının çocuk yetiştirme tutumlarından, kişilik özelliklerinden ve demografik özelliklerinden etkilenebildiği belirtilmektedir. Anne ve baba ile çocukları arasındaki iletişim biçimi çocuklar üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Anne ve baba ile çocuklar arasındaki iletişim biçimi, birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğini öğretici bir özelliğe sahiptir (Clark, 1996; Güngör, 1995). Anne ve babalar çocuklarının içinde bulunduğu gelişimsel dönemin özelliklerine göre, çocuğunun temel ihtiyaçlarını dikkate alarak çocuklarını eğitmelidirler (Nelsen, Lott & Glenn, 2002; Yavuzer,2001; Yörükoğlu, 1995).

Çocuğun içinde bulunduğu çevrenin olumlu koşulları çocuğun gelişimine olumlu etki ederken çevredeki olumsuz koşullar ise çocuğun gelişiminin olumlu yönde ilerlemesini engelleyebilmektedir. Çocuğun içine doğduğu çevresiyle yaşadığı ilişkilerin kendisini ve içinde yaşadığı dünyayı algılaması üzerinde ciddi derecede etkili olduğu gelişim kuramlarında belirtilmektedir. Erikson psiko-sosyal gelişim kuramında, “Temel güvene karşı güvensizlik” olarak adlandırdığı 0-1 yaş arasındaki dönemde anne-baba-bebek arasında kurulan ilişki, bebeğin kendine ve dünyaya karşı güven veya güvensizlik geliştirmesinde etkidir. Çocuğun beslenmesi, altının temizlenmesi gibi temel ihtiyaçlarının zamanında ve sevgi dolu bir yaklaşımla karşılanmasının temel güven duygusunun gelişmesinde önemli olduğu belirtilmektedir. Ebeveynlerin, bebeğin temel ihtiyaçlarını doğru bir biçimde ve zamanında

karşılması bebekte güven duygusunun gelişimini kolaylaştırmaktadır. Güven duygusu, daha sonraki gelişim süreçlerine olumlu yansımalarından dolayı çocuğun hayata bakış açısı da olumlu olur. Bu dönemde güven duygusu yerine güvensizlik duygusu geliştiren bebeklerin ilerleyen yaşlarda hayata bakış açıları da karamsar olabilir (Erikson, 2014).

Çocuklar doğumdan itibaren başkasına benzemeyen kendine özgü bir şekilde tepki vermelerinin altında genellikle mizaç özelliklerinin olduğu ileri sürülmektedir. Mizaç, çocuğun gelişimin ilk aylarından itibaren görülen, çocukların duygu ve davranışlarındaki biyolojik kökenli olduğu belirtilen farklılıklardır (Rothbart & Ahadi, 1994). Araştırmacılar mizacın, kaygı, davranım bozuklukları ve akademik başarı üzerinde gelişimsel etkileri olduğunu (Calkins, 2012; Rothbart & Bates, 1998) ve anne babanın çocuğa yönelik tutum ve davranışların da etkisinin olduğunu belirtmektedirler (Collins, Maccoby, Steinberg, Hetherington & Bornstein, 2000). Çocuğun mizaç özelliklerinin ana-babaya yansımaları ebeveynlik uygulamalarını etkilerken, ebeveynlik uygulamaları da çocuğun davranışlarını etkilediği belirtilmektedir (Burke, Pardini & Loeber, 2008; Quinton, Pickles, Maughan & Rutter, 1993). Bu bağlamda anne ve babanın çocuk yetiştirme tarzlarının önemli olduğu tartışılmazdır.

1.1. Problem Durumu

Kişilik gelişimi çocukluk yıllarında büyük ölçüde biçimlendiğinden dolayı anne ve babanın çocuklarına yönelik tutumları büyük önem arz etmektedir (Maccoby & Martin, 1983; Yavuzer, 2004). Psikolojide tutum, bir nesne, bir kişi veya bir olaya ilişkin duygu, inanç ve davranışları gösterir. Tutumlar genellikle çocukluktan başlayarak yaşantıların sonucu olarak ortaya çıkar ve bireylerin davranışlarını belirleyici bir etkiye sahip olabilirler. Tutumlar kalıcı olsa da değişebilir (Budak, 2000; Freedman, Sears & Carlsmith, 1989).

Ebeveynlik stili, ebeveynlerin çocuklara yönelik tutum ve davranışlarının ifade edildiği duygusal bir iklim olarak tanımlanmaktadır (Darling & Steinberg, 1994). Ebeveynlik

alanında, Maccoby & Martin (1983)'in ve Baumrind (1991)'in ebeveynliği kavramsallaştırmaya yönelik tipolojik yaklaşımının önemli etkileri olmuştur. Ebeveynliği duyarlılık ve beklentiye göre aşağıda belirtilen dört türe ayırmıştır (Baumrind, 1991; Maccoby & Martin, 1983).

1-Otoriter veya Disiplinci Ebeveynlik

2-Yetkili Ebeveynlik

3- Hoşgörülü Ebeveynlik

4-İlgisiz veya İhmal Edici Ebeveynlik

Çocuğun bakımından birinci derecede sorumlu olan kişi annedir ve annenin çocuk gelişimi üzerinde daha etkin rol oynadığı belirtilmektedir (Evans, 1997, Baydar, Keickhefer, Joesch, Greek & Kim, 2010). Annenin eğitim düzeyi arttıkça, çocuklarına karşı gösterdiği ebeveyn davranışları daha sıcak ve destekleyici olmaktadır (Baydar, Akçınar & İmren, 2012). Annelerin eğitim düzeyleri ile olumlu ebeveyn davranışları arasında doğru yönde ilişkiler bulunmuştur (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995). Annelerin öz yeterlilik düzeylerinin, depresyon ve annelik duyarlılığı arasında aracı bir rolü olduğu saptanmıştır (Teti & Gelfand, 1991).

Çocuğun sağlık durumu, cinsiyeti ve mizacının ebeveyn davranışları üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı & Ataca, 2005). Kişiliğin bir parçası olarak mizaç kavramı çok sık kullanılsa da tanımlanması güç bir kavramdır. Mizaç genellikle bir çocuğun dünyayı algılayışını ve yöntemini oluşturan doğuştan gelen özellikler olarak tanımlanır (Aytar, Aksoy & Kaytez, 2014).

Bir çocuğun mizacı, dünyaya nasıl yaklaştığını ve ona nasıl tepki verdiğini tanımlar. Mizaç, çocukların dünyaya tepki verme şeklidir. Bu onun kişisel "tarzı"dır. Mizaç, bir çocuğun davranışını ve başkalarıyla etkileşim şeklini etkiler. Mizaç, çocuğun davranışını açıkça tanımlamaz veya tahmin etmezken, bir çocuğun mizacını anlamak, bakıcıların ve

ailelerin, küçük çocukların çevrelerindeki dünyaya nasıl tepki verdiklerini ve onunla nasıl ilişki kurduğunu daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir. Mizaçla ilgili bilgiler ayrıca ebeveynlere ve bakıcılara, çocukların güçlü yönlerini ve ilişkilerinde ve çevrelerinde başarılı olmak için ihtiyaç duydukları destekleri belirlemelerinde rehberlik edebilir.

Çocuklar kendi mizaçlarıyla doğarlar. Çocukların kendine özgü tepkilerinin ana nedeni genellikle karamsar olarak kabul edilir. Mizaç, gelişimin ilk birkaç ayından itibaren çocukların ruh hallerinde ve davranış kalıplarında gözlemlenen biyolojik farklılıklar olarak tanımlanır (Rothbart & Ahadi, 1994). Mizaç, bir kişinin dünyaya nasıl tepki vereceğini belirleyen kişilik özelliklerini ifade eder. Sessiz mi yoksa çılgın mı? Rahat mı yoksa endişeli mi? Mizaç özellikleri çoğunlukla doğuştan gelen özelliklerdir, ancak mizaç bir çocuğun ailesinden, içinde bulunduğu kültürden veya deneyimlerinden etkilenebilirler.

Pek çok araştırmacı, belirli mizaç boyutlarının kaygı, davranış bozuklukları ve akademik performans gibi olumlu veya olumsuz gelişimsel sonuçları olacağı ve ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarını yani ebeveynlik deneyimlerini etkileyeceğini vurgulamışlardır (Calkins, 2012; Collins, Maccoby, Steinberg, Hetherington & Bornstein, 2000; Rothbart & Bates, 1998).

Son yıllarda yapılan araştırmalarda çocukların ebeveyn-çocuk etkileşimlerinde pasif birer katılımcı olmadıkları ve mizaç özelliklerinin bu etkileşimlere önemli katkı sağladığı belirtilmektedir (Sanson, Hemphill, Yağmurlu & McClowry, 2011). Başka bir deyişle, çocuğun mizacı, ebeveynin çocuğa karşı davranışını belirlemesine rağmen, ebeveynin çocuğa yönelik davranışı, davranış sorunlarının ortaya çıkması ve çocuğun mizaç eğilimi açısından çocuğun kişilik özelliklerini etkiler (Burke, Pardini & Loeber, 2008; Quinton, Pickles, Maughan & Rutter, 1993).

Bir çocuğun mizacı da bir dereceye kadar çevre ile etkileşimlerinden etkilenmektedir. Bir çocuğun temel mizacının zamanla değişmemesine rağmen, mizaç özelliklerinin

yoğunluğunun ailenin kültürel değerlerinden ve ebeveynlik tarzlarından etkilenebileceğini anlamak önemlidir. Örneğin, sebatkar olmayı önemli olarak gören bir ailede, zor bir görevi yerine getirmek için uğraşan bir çocuğun övülme ve ödüllendirilme olasılığı daha yüksek olabilir. Çocuğun ısrarcı çabalarının ebeveynleri tarafından desteklenmesi, bu özelliği güçlendirebilir ve çocuk daha da ısrarcı hale gelebilir.

Çocukların mizaç özellikleriyle ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçlarına göre, mizaç özelliği sıcakkanlı olan çocukların ebeveynleri çocuklarına karşı daha olumlu anne-baba tutumları gösterirken (Yağmurlu & Altan, 2010), mizaç özelliği olarak tepkisel davranışları olan çocukların anne-babaların ise, çocuklarının tepkisel davranışlarını desteklemeyip, çocuklarını daha fazla kontrol etmeye çalıştıkları saptanmıştır (Bryan & Dix, 2009).

Literatürde çocukların davranış sorunlarının tek nedeninin mizaç eğilimleri olmadığı, ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimlerinin çocukların da davranış sorunlarının ortaya çıkmasında ciddi bir etkisi olduğu ortaya konmuştur (Kahraman & Yılmaz-Irmak, 2019).

Anne-babaların, kendi çocukluk yıllarındaki anne-babaları ile ilişkileri çocuklarına karşı tutum ve davranışlarının belirleyici etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Dönmezer, 1999). Yapılan bir araştırmada, anne ve babaların çocuklarına davranma biçiminde çocukken anne-babalarının kendilerine davranma biçimlerinin etkili olduğu bulunmuştur (Dönmezer, 1999).

Savran & Kuşin (1997), yaptıkları araştırmada, anne-babaların, çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları ile kendi anne-babalarının çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarını algılamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu saptamışlardır. Anne ve babalar, kendi anne- babalarıyla özdeşleşerek onların çocuk yetiştirme özelliklerini kendilerine rol model olarak aldıklarını, anne ve baba olduklarında da kendi anne- babalarının çocuk yetiştirme özelliklerine benzer biçimde çocuk yetiştirmeye başladıklarını belirtmişlerdir.

Çocukluk yıllarında kendi anne-babalarından yeterince ilgi ve sevgi görmeden büyüyen çocuklar, anne-baba olduklarında kendi anne-babalarını model aldıkları için çocuklarına sevgi göstermezler. Anne-babalarından ilgi, şefkat ve koşulsuz sevgi görerek, demokratik aile ortamında yetişen çocuklar bu konuda oldukça şanslı iken baskının ve otoritenin hâkim olduğu, sevginin esirgendiği aile ortamında büyüyen genç anne-babaların, çocukları bu durumdan olumsuz yönde etkileneceklerdir (İ.Ü. A.Ö.F. Ders notları, 2021).

Buradan hareketle 3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. 3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin incelenmesi araştırmanın problemini oluşturmuştur. Bu araştırmanın problem cümlesi; “3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişki nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

1.2. Araştırma Soruları

1. Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili algısı nasıldır?
2. Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stili nasıldır?
3. Annelerin çocuklarının mizaç özellikleri nasıldır?
4. Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili ile kendilerinin çocuk yetiştirme stili ve çocuğun mizacı arasında ilişki var mıdır?
5. Annelerin çocuk yetiştirme stiline, kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini yordayıcı gücü var mıdır?
6. Annelerin çocuk yetiştirme stiline, çocuğun mizacını yordayıcı gücü var mıdır?
7. Annelerin çocuk yetiştirme stili, annenin eğitim durumuna, yaşına, okulöncesi dönem çocuğun cinsiyetine, yaşına göre farklılaşmakta mıdır?
8. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri anne babanın eğitim durumuna, yaşına, okul öncesi dönem çocuğun cinsiyetine, yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

9. Babaların yaşına, eğitim durumuna ve mesleğine göre annelerin çocuk yetiştirme stilinin ve annelerin annesinin çocuk yetiştirme stili farklılaşmakta mıdır?
10. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri babanın yaşına, eğitim durumuna ve mesleğine göre farklılaşmakta mıdır?
11. Annelerin çocuk yetiştirme stili ailenin aylık gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
12. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri ailenin aylık gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Anne karında başlayan gelişim süreci, çocuk doğduğu andan itibaren daha kapsamlı bir şekilde gelişmeye devam eder. Çocuk, içinde yaşadığı toplumun toplumsal değerlerini ve davranış kalıplarını kabul ederek içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olur (Yavuzer, 1993).

Mizaç çocukların gelişim alanlarında önemli rol oynar. Çocuklarda görülen uyumsuz ve sorunlu davranışlar üzerinde çocuğun mizacının etkisi olabilir (Essa, 2003). Mizacın, çocuğun kişiliğinin belirlenmesinde, psikolojik uyumunda ve sosyal davranışlarının gelişim sürecinde birçok etkisi bulunmaktadır (Ahadi & Evans, 2000; Ortiz & Gandara, 2006; David & Murphy, 2007; Berdan, Keane & Calkins, 2008; Rothbart, Sterry & diğerleri, 2010). Çocuklar kendisine özgü bir mizaç yapısıyla dünyaya gelir (McClowry, 2003, akt. Richters, 2010). Mizaç çocuğun gelecekteki davranışları üzerinde etkili olmaktadır (Ramos, Guerin, Gottfried, Bathurst & Oliver, 2005).

Çocuğun mizacı anne-babanın çocuğuna farklı ebeveynlik tarzları göstermelerine neden olmaktadır. Aynı zamanda çocuğun mizacının, anne-babanın gelecekteki ebeveynliğini de biçimleyen bir faktör olduğu belirtilmektedir (Aytemiz, 2010; Lengua & Kovacs, 2005; Morris & diğerleri, 2002).

Ailenin çocuğa karşı davranışları çocuğun hayatında kalıcı izler bırakmaktadır. Bu etkilerin olumlu olması için anne baba tutumlarının, eşler arasındaki ilişkinin, anne-baba ve çocuk arasındaki iletişimin olumlu olması da önemlidir (Efe, 2005).

Anne baba çocuk yetiştirme stili, çocuğa yönelik davranışların niteliğini ve yöntemlerini ifade eder. Tutumların oluşmasında mizaç, ses tonu, beden dili, çocuğa verilen önem, özen, ilgi ve çocuk bakımı ile ilgili deneyim önemlidir (Bornstein & Zlotnik, 2009).

Anne baba çocuğun mizacını yeterince anlamamışsa, çocuğun yeterince anlayamamasından kaynaklanan yanlış tepkiler, çocuğun ileride davranış sorunları yaşamasına neden olabilir (Kohen, 1989).

Anne babanın tutum ve davranışlarının çocukların gelişim süreçleri üzerinde etkili olduğunu gösteren çok sayıda araştırma vardır. Anne-çocuk ilişkisinin niteliğinin çocukların sosyalleşmesinde, özdenetiminin gelişmesinde ve anne babanın davranış standartlarını içselleştirmesinde önemli rol oynadığına inanılmaktadır (Turan, 2004).

Bu düşünceyle çalışmanın amacı 3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişkisinin incelenmesidir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Ebeveynler, çocuklarının gelişimleri üzerinde derin etkiler bırakmaktadır. Anne babanın çocuk ile olan ilişkisi çocuğun hayatını etkilemektedir. Bu bağlamda, annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stiline ilişkin algıları önemli bir konu haline gelmektedir. Annelerin algıladığı çocuk yetiştirme stillinin çocukların mizaç özelliklerine göre farklılaşması araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

Anne ve babalar, anne-babalarının çocuk yetiştirme özelliklerini kendilerine örnek alarak, anne ve baba oldukları zaman anne-babalarının çocuk yetiştirme özellikleri ile örtüşen biçimde çocuk yetiştirmeye başladıkları saptanmıştır (Akhter, Hanif, Tariq & Atta, 211).

Literatür tarandığında annenin çocuk yetiştirme stili ve çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin incelendiği az sayıda araştırmanın olduğu görülmüştür. , 3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin incelendiği okul öncesi dönem çocuklarına yönelik araştırmalara da rastlanılmamıştır. Bu bağlamda, 3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin incelenmesi önemli görülmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma kapsamına alınan annelerin araştırmada kullanılan veri toplama araçlarında yer alan soruları içten doldurdıkları varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılında okul öncesi dönemde 3-6 yaş arası çocuğu olan 264 anne ile sınırlıdır.

1.7. Araştırmanın Tanımları

Okul Öncesi Dönem: Okul öncesi dönem, çocukların fiziksel, bilişsel, psikolojik ve sosyal açıdan gelişimin en süratli olduğu yaşamın ilk altı yılını içeren dönemdir (Aslanargun & Tapan, 2011). Ayrıca bu dönem çocukların temel alışkanlıkları kazanmaya başladığı, çocuğun karakter ve kişilik yapısının da şekillenmeye başladığı bir dönemdir (Şahin Zeteroğlu, 2014).

Okul Öncesi Eğitimi: 6 haftalıktan 6 yaşına kadar- bir ebeveynin çocuk (lar)ını ilkokuldan önce kaydettirebileceği eğitici bir çocuk bakım hizmetidir. Bu, özellikle anaokulunun zorunlu olduğu ülkelerde, anaokulu yaşından küçük çocuklara yönelik hizmetleri tanımlamak için de kullanılmaktadır (Kuyucu, Şahin & Kapıcıoğlu, 2013; Ömeroğlu & Yaflar, 2004)

Çocuk Yetiştirme Stili: Çocuk yetiştirme stilleri anne-babaların çocuk yetiştirirken yapmış oldukları davranışlar, takındıkları tutumlar, sahip oldukları inançlar ve çocuklarından

beklentileridir. Ebeveynlik stilleri çocuk gelişimi açısından, ebeveyn-çocuk etkileşimi ve çocuğun kişiliğini, özellikle de sosyalleşmesini etkilemektedir (Darling & Steinberg, 1994; Kağıtçıbaşı, 1998; Sümer & Güngör, 1999).

Mizaç: Bir çocuğun farklı durumlardaki davranışlarını anlamamızı ve tahmin etmemizi sağlayan, kişisel özellikleri tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Akın-Sarı, 2018). Mizaç genellikle bir çocuğun dünyayı algılayışını oluşturan doğuştan gelen özellikler olarak tanımlanır. Örneğin mizaç özellikleri, kolay sinirlenen, asabi, utangaç, neşeli, içe dönük veya dışa dönük olarak tanımlanabilir (Şahinoğlu, 2010; Yavuzer, 2006;).

2. Bölüm

Literatür

2.1. Aile

Aile, herkesin ihtiyaçlarını karşılamaktan sorumlu, toplumun bir alt sistemidir. Çocukların ilk sosyalleşme süreci büyüdüğü ailede gerçekleşir. Sevgi, saygı, statü, bir gruba ait olma gibi kişisel ihtiyaçlar önce ailede yaşanır, ardından toplumda güçlenir (Canatan, Konbak, Aslan, Özdemir & Yılmaz, 2020). Çocukların bakımı, yetiştirilmesi, eğitilmesi, toplum hayatına hazırlanması ve çocuğun fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyolojik olarak gelişimlerinin tamamlanması ailenin temel rolleri arasındadır (Özgüven, 2010). Aile toplumun özüdür ve çocukların büyümesinde önemli bir rol oynar. Ailenin üstlendiği fizyolojik (beslenme, barınma vb.), psikolojik (sevgi, sevilme vb.), ekonomik ve sosyal roller, çocukların sağlıklı ve dengeli bir şekilde gelişmelerini sürdürmelerine yardımcı olur.

Çocuğun gelişiminde aile önemli bir rol üstlenmenin yanı sıra toplumu da biçimlendirerek etkilemektedir. Aile, toplumsal yapıda üzerine düşen görevleri de yerine getirmek zorundadır. Çocukların ilk sosyalleşme süreci büyüdüğü ailede gerçekleşir. Sevgi, saygı, statü, bir gruba ait olma gibi kişisel ihtiyaçlar önce ailede yaşanır, ardından toplumda güçlenir. Bu yaşantıların olumlu yönde gelişmesi, toplumsal yapının devamlılığı için çok önemlidir (Baran, 2016).

Toplumun dinamik yapısına kolayca uyum sağlayabilen, yeniliklere açık ve bireysel mahremiyete saygı duyan aileler, modern aileler arasındaki farklılığı oluşturmuştur. Bu farklılaşmış aile yapıları, ailenin ebeveynlik yöntemlerinin birçok yönünü etkilemiştir ve her aile kendine özgü ebeveynlik tutumunu benimsemiştir. Bazı aileler yeni tutumları benimsemeye daha istekli olsa da, bazı aileler geleneksel alışkanlık ve tutumlarını sürdürmeye daha isteklidir (Canatan, Konbak, Aslan, Özdemir & Yılmaz, 2020).

Aile, çocuğun yaşamla başa çıkmada rol model olarak aldığı ebeveynleri ile kurduğu ilişkiler sayesinde sosyalleştiği ilk yerdir. Ebeveynler kalıplaşmış belli yöntemlere başvurarak çocuklarını sosyalleştirmeye çalışırlar fakat çocuğu sosyalleştirmek için başvurulan bu yöntemler kendi içerisinde çeşitlilik göstermektedir.

Çocuk yetiştirme tutumları arasındaki farklılıkların, çocuklarda psikolojik, sosyal ve duygusal gelişimler açısından farklı sonuçlar doğuracağı gelişim psikologları tarafından belirtilmektedir. Bu bağlamda ebeveynlik davranışlarındaki farklılıklar ile çocukların özellikleri arasında olan ilişkileri incelemek gelişim psikolojisinin araştırma konularından biri olmuştur. Geleneksel ana-baba tutumlarıyla çocuk yetiştirmek eskimiş olup, artık yeni ebeveynlik stilleri çocuk yetiştirmede yerini almıştır (Aydoğdu & Dilekmen, 2016).

2.2. Ailenin Çocuk Yetiştirmedeki Önemi

Ebeveynlik davranışı genellikle sosyal öğrenme yoluyla kazanılır. Ebeveynlik davranışlarının nasıl olması gerektiği konusu çok fazla sorgulanmadığı ve üzerinde fazla düşünülmeyeceği için kişinin inandığı gibi davranmasıdır. Geleneksel kültürle yetiştirilen çocukların bireysel farklılıklarına dikkat edilmediğinden, çocuk yetiştirme stillerinin de değişmesine gerek yoktur (Kalaycı & Özkul, 2017).

Yılmaz (1999)'ın belirttiğine göre 3-6 yaş arası Rus çocukları üzerinde yapılan bir çalışmada, batı kültüründeki diğer çalışmaların sonuçlarına benzer biçimde, otokratik ebeveynlik tarzının çocuğun saldırgan davranışı ile ilişkisi bulunmuştur. Araştırmacılar çocuk yetiştirme stiline boyutlarının kültürler arasında çok farklılaşmadığını göstermişlerdir. Ayrıca son yıllarda yapılan araştırmalar, anne babaların anne baba olmakla ilgili görüş ve inançlarının anne babanın tarzını etkileyeceğini ve bunun da çocuklarının gelişimini etkileyeceğini ortaya koymaktadır.

Anneyle çocuk arasındaki ilişkinin bağlamıyla çocuğun ilerideki ilişkilerinin sonuçları arasındaki ilişkiyi anlamaya çalışan Baumrind, ana babalık stilleri sınıflaması yapmış, anne ve

babaların çocuk yetiştirme stilleri yoluyla çocuğun davranışını biçimlendirdiği görüşünü ileri sürmüştür (Baumrind, 1968; 1971; 1972). Çocuk yetiştirme stilleri çocuğun kişilik özellikleriyle etkileşim içerisinde olarak çocuğun davranışlarını direkt veya dolaylı olarak etkileyebilmektedir (Çamurlu, 2006).

2.3. Çocuk Yetiştirme Stillерinin Önemi

Çocuğun içinde yaşadığı çevre sosyalleşebilmesi için en uygun ortamdır. Çocuklarını sosyal yaşam için gerekli şartlara sahip bir çevrede eğitmek ailelerin en önemli işidir (Bender, 2005). Bireyin benliğinin ve kişiliğinin gelişimi için aile, çocuğun doğduğu andan itibaren gelişiminin gerçekleştiği temel bir yapıdır. Bundan dolayı, ailenin çocuk üzerinde oluşturduğu etki yaşamında ilk olması ve en önemlisi çevresindeki en yakın ve en uzun süreli sosyal etkileşim ortamı olması nedeniyle çok önemli görülmektedir. Çocuklar, davranışlarını düzenlemeye çalışırken, kontrol ederken ve davranışlarının sonuçlarını değerlendirirken ebeveynlerini model alarak sosyalleşme davranışları gösterirler (Şahin,2007). Bu yüzden, çocuklar için anne-babanın sevgi dolu ve yapıcı tutumları çok büyük öneme sahiptir (Tezel-Şahin & Özyürek, 2008).

Baumrind, pilot verilerinden esasen ebeveyn otoritesinin oynadığı rolle ayırt edilebilecek üç çocuk yetiştirme modeli ortaya çıktığında ebeveynleri çocukları üzerindeki otoritelerine göre ayırt etmeye başladı (Baumrind, 1975). Ebeveynlik stilleri, "çeşitli durumlarda ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin doğasını karakterize eden ebeveyn tutumları, uygulamaları ve sözlü olmayan ifadelerin kümeleri" olarak tanımlanır (Glasgow, Dornbusch, Troyer, Steinberg & Ritter, 1994, s. 507-508). Ebeveynin davranışları Baumrind'in ilk çalışmalarında demokratik, otoriter ve izin verici olmak üzere üç farklı stil olarak tanımlanmıştır.

Duyarlılık, ebeveyn sevgisini ve çocuk yetiştirme istekliliğini ifade eder. Aynı zamanda, ebeveynlerin entelektüel teşvik ve farklılıkları müzakere etme fırsatı sağladığından çocukla sözlü katılımı da içerir. Tepki vermeyle ilgili birincil yapılar sıcaklık, bağlanma ve karşılıklıdır (Baumrind, 1995). Talepkarlık ve duyarlılık şu anda çocuk yetiştirmenin en temel boyutları olarak kabul edilmektedir (Baumrind, 1995).

Ebeveynliğin boyutları, bir süreklilik üzerinde var olan ve tek ama genel bir ebeveynlik özelliğini temsil eden bireysel ebeveynlik tutumları, davranışları ve sözlü olmayan ifadelerin kümeleri olarak görülebilir. Bunun aksine, ebeveynlik stilleri iki ortogonal devamlılık boyunca var olur ve daha geniş bir ebeveynlik davranışları yelpazesini kapsar. Zorlayıcılık ve yanıt verme boyutları, Maccoby ve Martin (1983) tarafından tanımlanan ve şu anda çoğu araştırmacı tarafından kullanılan dört ebeveynlik stilinden birine sınıflandırmak için çeşitli kombinasyonlarda kullanılmaktadır. Bu dört stil, Baumrind tarafından orijinal olarak tanımlanan stilleri içerir.

Ebeveynler çocuklarını kontrol etmeye ya da toplumsallaşmalarını sağlamaya çalışırken farklı yaklaşımlar sergilemektedirler (Darling, 1999). Ne kadar anne-baba varsa, bir o kadar da çocuk yetiştirme stili vardır denilebilir. Çocukları yetiştirirken gösterilen farklı çocuk yetiştirme stillerini ortak noktalarına göre gruplayabiliriz (Durmuş, 2006).

Çocuk yetiştirme tutum yaklaşımları Baumrind'in Sınıflaması, Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli ve Birleştirilmiş Model olmak üzere üç ana sınıflandırma ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Baumrind çocuk yetiştirme konusunda ana baba stili ile ilişkili Ebeveyn Kontrolü alt boyutu, Ebeveyn- Çocuk İletişiminde Açıklık alt boyutu, Olgunluk Beklentisi alt boyutu ve Bakım ve destek alt boyutu olmak üzere 4 boyut belirlemiştir. Bunlardan; Ebeveyn kontrolü alt boyutu, ebeveynlerin koydukları kurallara çocukların ne kadar uyacaklarını gösterir. Ebeveyn- Çocuk İletişiminde Açıklık alt boyutu, anne ve babanın kararlara çocukların düşüncelerine ne

derece önem verdiklerine ve çocuklarını ne kadar cesaretlendirdiklerini ya da yasakladıklarını gösterir. Olgunluk Beklentisi alt boyutu, çocukların anne ve baba tarafından zihinsel, sosyal ve duygusal alanda başarılı olabilmesi için ne kadar desteklendiklerini gösterir. Bakım-destek alt boyutu ise, anne ve babaların çocuklarıyla iletişim kurarken ne derece yakınlık, sıcaklık gösterdikleridir (Darling & Steinberg, 1994, s. 490).

Kontrol ve olgunluk beklentisi yüksek ve açık iletişim ve bakım beklentileri düşük olan ebeveynlerin otoriter olduğu saptanmıştır. Bütün boyutların özelliklerini gösteren ebeveynler ise demokratiktirler. Kontrol ve olgunluk beklentisi düşük olan ve açık iletişim ve bakım beklentisi yüksek olan ebeveynler çocuklarına karşı izin verici davranırlar.

Bu 4 temel alt boyutun kombinasyonlarına bağılı olarak 3 temel ana babalık stili çıkmıştır. Bunlar: Otoriter, demokratik ve izin verici ana babalık stildir.

Baumrimd'e göre her ebeveyn çocuğıyla olan iletişiminde bu ana babalık stillerinden bir tanesini daha baskın olarak benimseyip uygularlar.

2.3.1. Otoriter ana baba stili. Çocuklarının koyulan kurallara kayıtsız şartsız uymasını ve itaat etmesini bekleyen otoriter ebeveynler, çocuklarıyla görüş alışverişinde bulunmazlar ve çocuğun kurallara sorgusuz sualsiz uymasını beklerler. Otoriter olan ebeveynlerin çocuklarının gelişimindeki özellikler ile demokratik ebeveynlerin çocuklarının gelişimindeki özellikler arasındaki farklılıklar, anne-babanın çocuğa olan ilgi ve çocuklarının davranışlarını kabullenme düzeyindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Çünkü ister otoriter ister demokratik ana baba stili olsun her ikisinin de beklentilerinin yüksek olduğu bulunmuştur.

2.3.3. İzin verici ana baba stili. İzin verici ebeveynler, çocuklarına çok fazla özgürlük veren ve çocuğu hiç kontrol etmeyen izin verici ebeveynler, çocuğu ihmale etmeye kadar gidecek hoşgörüyü sahiptirler. Çocuklarına karşı sıcak ve sevgi dolu davranışlar göstererek, alınması gereken kararlarda çocuğun kendi kararını kendisinin vermesini isterler.

Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli, Ana babalık stilini 2 boyutta ele almışlardır (duyarlılık, talepkârlık) ve bu iki alt boyutun kesiştiği noktalarda 4 ana babalık stili (demokratik, otoriter, izin verici/müşamaha gösteren, izin verici/ ihmalkar) tanımlamışlardır.

Tablo 1

Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

		Duyarlılık / Kabul ilgi	
		<u>YüksekDüşük</u>	
		Yüksek	DemokratikOtoriter
Talepkarlık / Kontrol Müşamahakar	Düşük	İhmalkal	İzin verici
			İzin verici

Berk, 1991; Gerrig ve Zimbardo (2010/2012). akt. Sahin Zeteroğlu, (2014).

Her iki izin verici ana baba stilinde ise farklılığın nedeni, anne ve babanın çocuklarına karşı göstermiş olduğu ilgi düzeyinden ve çocuklarının davranışlarını kabullenme derecesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü her iki ana baba stilinde kontrol alt boyutu düşüktür.

Otoriter çocuk yetiştirme tutumu, ebeveynlerin tutumunda kendini gösterir, çok fazla kontrol, çok az kabul ve ilgi gösterir; ebeveynler çocuklarını istedikleri yönde şekillendirmeyi umarlar. Geleneksel aile yapılarında çocuğun kişiliği ne olursa olsun otokratik tutumlar oldukça yaygındır. "Zorla kontrol" ve "sevgiyi esirgeyerek kontrol" kavramlarının etkili tutumu ile çocuk, davranışlarına nasıl tepki vereceğinden şüphe eder. Çocuğun içinde bulunduğu belirsiz durum, çocuğu isyankâr veya itaatkâr olmaya sevk edebilir. Bu tür

ailelerde büyüyen çocuklar, davranışlarını istedikleri için değil, aileleri istediği için sergiledikleri için dışarıdan kontrol edilen kişiliklere sahiptir (Erginbay, 2014).

İzin Verici/Müsamahakâr olanlar; çocuklarına karşı oldukça hoşgörülü davranır, davranışlarına sınır koymazlar. Çocuklarına sevgi gösterip sıcak davranırlar. Çocuklarının davranışlarına karışmaz, onları kontrol etmezler. Böyle yetişmiş çocuklar saldırgan olma eğilimi gösterir ve sorumluluk almaktan kaçınırlar.

Aşırı toleranslı veya hoşgörülü olarak da bilinen liberal ebeveynlik, düşük kontrol ve yüksek kabul ile karakterizedir. Coşkulu dikkat ve koşulsuz kabulün serbest tutumu altında, ebeveynler de kontrol ve kısıtlama konusunda bazı dikkatsiz davranışlar sergilerler. Bu tür ebeveynler de genellikle kararsız ve tutarsız disiplin anlayışı görülür (Sümer, Gündoğdu & Helvacı, 2010).

Bu özgürlük temelli tutum, ebeveynler tarafından liberaller olarak tanımlansa da çocukların gözünde ihmal veya kayıtsızlık olarak görülebilir. Bu aile yapısında yetişen çocukların gerektiğinde sorumluluk alma, stres faktörleriyle baş etme, öz düzenleme ve duygu kontrolünde bazı sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Aşırı hoşgörülü ebeveynler tarafından yetiştirilen çocuklar, sosyalleşirken başkalarının da aynı tutuma sahip olmasını bekler. İleride bu çocuklar ne istediğini bilmeyen, toplumsal normlara göre davranamayan ve başkalarıyla iş birliği yapamayan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Aktaş Özkafacı, 2012).

Son olarak, anne-babanın çocukların davranışlarını denetleme biçiminde yansıyan koruyucu çocuk yetiştirme tutumları olan ebeveynlerin, çocuğun yapabileceği işleri bile kendileriyaptığı için çocuk sorumluluk duygusunu kazanmamaktadır. Koruyucu anne babalar çocuğuna karşı aşırı hassasiyet gösterdiği için her zaman çocuğunu korumaya çalışırlar.

İzin Verici/İhmalkâr olanlar, çocuklarına karşı ilgi ve sevgi göstermezler ve davranışları ile ilgili herhangi bir sınır koymazlar. Çocuklarıyla aralarına bir mesafe koyma

eğilimi gösterir, temel ihtiyaçları harici çocukları ile ilgilenmez ve duygusal yakınlık kurmazlar.

Sonuç olarak, Baumrind'in otoriter ve izin verici olarak tanımladığı çocuk yetiştirme stillerine sahip olan ebeveynlerinsahip ebeveynlerin çocukları mutsuz, kaygılı ve güvensiz olurlar. Demokratik ebeveyne sahip çocuklar ise akademik açıdan yeterli ve mutlu; sosyal gelişimi, benlik saygısı, ruh sağlığı gibi değerlerde kendilerini yeterli hissettikleri bulunmuştur.

2.4. Annenin Çocuk Yetiştirme Stillerinin önemi

Depresyonlu annelerin bebekleri, depresyonlu olmayan annelerin bebeklerine nazaran annelerinin donuk yüz ifadelerine karşı daha az tepkili olurlar. Anneleri depresyonda olmayan bebekler annelerinin donuk yüz ifadelerine alışmamışlardır. Bebekler annelerinin duygularını algılamakla kalmaz bu duyguların nasıl gelişeceğini de anlayabilirler (Peck, 2003). Anneleri kızgın olduğu durumlarda bu saldırgan davranışların sonlandırılması için çocuklar annelerine sevimli bir yüz ifadesiyle gülümserler (Kozlowska & Hanney, 2002).

Çocuk yetistirme sürecinde annenin almış olduğu eğitimin, ailenin gelirinin, sahip olunan çocuk sayısının, çocuğunun cinsiyetinin anababalık stilini etkilediğine ilişkin araştırmalar vardır. Ailenin geliri (Kinnunen & Pulkkinen, 1998), ailenin eğitim düzeyi (Fox, Platz & Bentley, 1995; Zussman, 1978), ailenin sosyo ekonomik düzeyi (Maccoby & Martin, 1983; Melson & ark., 1993; Ogby, 1981) çeşitli anababalık stilleri için temel sağlamaktadır. Örneğin sosyo ekonomik düzeyi düşük olan annelerin sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan annelere göre; çocuklarına daha az sevgi ve sıcaklık (Solis-amara-R & Fox, 1996) ve daha katı davrandıkları, otoriter bir ebeveynlik stili içinde çocuklarını büyüttükleri (Conger ve ark., 1992; Dodge & ark., 1994; Lempers & ark., 1989;McLoyd, 1990), çocuklarının gelişimleriyle ilgili düşük beklentileri olduğu (Solis-Camara-R & Fox, 1996), çocuklarının

zihinsel gelişiminde önemi olan bilişsel uyaran düzeyini zenginleştirmedikleri bulunmuştur (Dodge ve ark., 1994; Liang & Sugawara, 1996).

Anne babanın düşünce tarzlarının yanında sosyo kültürel olarak inanç ve değerleri de çocuklara karşı otoriter tutum göstermelerine yol açabilir. Örneğin belirli bir sosyal sınıfın kültürel değerlerinin, inançlarının, toplumsallaşma hedeflerinin eğitim düzeylerine göre farklılaştığı saptanmıştır. Örneğin düşük eğitim düzeyindeki bireyler için çocuğun uysal olması ve itaat etmesi daha önemlidir (Goodnoow, 1988). Ailelerin ebeveynlik stillerini nasıl değerlendirdiğine göre çocuk yetiştirme stillerinde ona göre farklılaştığı saptanmıştır (Aunola, Nurmi, Onatsu-Arvilommi & Pulkkinen, 1999).

Japonlarda hem cinsiyetin hem de doğum sırasının, ebeveynlerin çocuğa yönelik duygusalsıcaklık gösterilmesinde önemli olduğu yapılan araştırmalarla belirlenmiştir. Annenin aşırı korumacı davranışlarıyla çocuğun doğum sırasına göre arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca anne babanın eğer çocuk bir tane ise daha fazla korumaya çalıştığı ve en son çocuğun hem anne hem de baba tarafından en çok korunan çocuk olduğu bulunmuştur. Yine Japonya' da yapılan araştırmalarda, çocukların cinsiyetinin ve doğum sırasının anne-babanın çocuk yetiştirme stilini etkilediğine ilişkin bulgular vardır. Ayrıca, en büyük erkek kardeşin, ailelerinin ana babalık stilini, daha reddedici, kız çocukların ise daha sıcak ve daha kollayıcı olarak algıladıkları belirlenmiştir. Büyük kız çocukların, büyük erkek kardeşlere göre anne ve babadan duygusal sıcaklık algılarının daha yüksek bulunmuştur (Someya, Uehara, Kadowaki, Tang & Takahashi, 2000).

Yapılan araştırmalarda çocukların cinsiyetine göre annelerin çocuğun mizaç özelliklerine benzer tepkileri vermedikleri saptanmıştır (Earls & Jung, 1987, akt. Chen, Chen, Wang & Liu, 2002). Ailelerin erkek çocuklarının davranışlarını, kız çocuklarına göre daha az kontrol ettikleri görülmüştür (Buss, 1981; Block, 1983; Maccoby & Jacklin, 1974).

Otoriter çocuk yetiştirme stiline sahip olan ebeveynlerin çocukları okulda başarılı olma eğilimindedirler. Fakat bu çocuklar, kendilerine yeterlilik ve kendine saygı gibi konularda zayıftırlar (Steingberg Lamborn, Darling, Mounts, & Dornbusch, 1994). Aileleri davranışlarını sürekli kontrol ettikleri için bu çocuklar problemlerini dışsallaştıramazlar. Bu çocuklar, yüksek düzeyde depresyon, düşük düzeyde benlik saygısı ve sosyal beceriye sahiptirler (Baumrind, 1991). Bu çocuklar arkadaşlarıyla ilişkilerinde de gergin, güvensiz, utangaç ve çekingen, mutsuz, isteksiz ve kendilerini anlatmakta zorluk yaşadıkları saptanmıştır (Baumrind, 1968).

İzin verici/şımartıcı çocuk yetiştirme stiline sahip olan ailelerin çocukları saldırgan davranırken sorumluluk almak istemezler, başarı yönelimleri daha düşük ve dürtülerini kontrol etmede yetersiz olup olgunluk beklentisi daha düşüktür (Baumrind, 1991). Okulda daha az başarılı olurlar fakat kendilerine güvenleri yüksek olduğundan sosyal becerileri de yüksektir (Maccoby & Martin, 1983).

İzin verici/ihmalkâr çocuk yetiştirme stiline sahip olan aileler çocuklarını reddedebilir veya ihmal edebilirler. Bu aileler çocuklarını sınırlamaz ve denetlemezler. Bu ailelerin çocukları sosyal değildir. Ayrıca bu çocuklar kendilerini düzenlemekten yoksundurlar. İzin verici/ihmalkâr anababa stiliyle yetişen ailelerin çocuklarının bilişsel yetelikleri düşük olup ailelerini örnek almazlar (Baumrind, 1991). Bu çocuklara ilişkin yapılan çalışmalarda, daha fazla saldırgan, okul başarıları düşük, erken yaşlarda sigara alkol gibi maddeler kullanmaya başladıkları, geleceğe ilişkin beklentileri olmayan, dürtüsel davranan çocuklar olduğu saptanmıştır (Kurdek & Fine, 1994; Steinberg & ark., 1994, akt, Yılmaz, 1999). İzin verici aile stili çocukların olgunlaşmasında engeller (Maccoby & Martin, 1983).

Çocukların sosyal yeterlilikleri, akademik başarıları ve benlik saygısı üzerinde kabul ve kontrolcü ana babalık boyutlarının etkisinin olduğu belirtilmektedirler (Baumrind, 1971; Maccoby & Martin, 1983). Akademik başarıları, benlik saygısı ve sosyal yeterlilikleri düşük olan

çocukların anne babanın sıcaklık ve ilgisinden yoksun olan çocuklar oldukları saptanmıştır (Baumrind, 1968; Maccoby & Martin, 1983; Ketssetsiz & diğerleri, 1998, akt. Yılmaz,1999).

Anne babanın sıcaklık ve ilgisinden yoksun olan çocukların ileride sigara, uyusturucu madde kullanmanın yanında suç işleme riski de artmaktadır (Steinberg & ark., 1994). İlkokul çocuklarının benlik saygısı ile algıladıkları anne-baba ilgisi arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Ayrıca anne babasının ilgi gösterdiği çocukların, anne babası ilgi göstermeyen çocuklara göre kendilerini daha yeterli hissettikleri, daha bağımsız oldukları ve okul başarılarının da yüksek olduğu saptanmıştır (Grolnick, Ryan & Deci, 1991, akt. Yılmaz, 1999).

2.5. Ebeveynlik Tarzları ve Çocuk Uyumu

Ebeveynlik tarzlarının çocuk uyumu üzerindeki etkisi, Kafkas ailelerinde kapsamlı bir şekilde çalışılmıştır ve sosyal yeterlilik, okul başarısı ve çocuklarda duygusal uyum ile ilgilidir. Baumrind'in boylamsal çalışmasında, "gelişimsel ilerlemenin direktif, saldırgan veya bağımsız uygulamalar tarafından engellendiğini ve yetkili ebeveynlerin karakteristiği olan karşılıklı, dengeli etkileşimler-uygulamalarla kolaylaştırıldığını" buldu (Baumrind, 1989, s. 70). Dahası, otoriter ebeveynliğin çocuk gelişimi üzerindeki etkisi, diğer çocuk yetiştirme modellerinden farklı olarak, yaş ve cinsiyete bakılmaksızın çocuklar için eşit derecede olumluydu (Baumrind, 1983).

Baumrind'in çalışması esas olarak çocukların ve ergenlerin sosyalleşmesine (örneğin araçsal yeterlilik) odaklanırken, araştırmacılar daha yakın zamanda ebeveynlik tarzının çocukların duygusal ve davranışsal uyumunu da etkilediğini tespit ettiler (Lamborn & diğerleri, 1991; Radziszewska, Richardson, Dent & Flay, 1996; Steinberg & diğerleri, 1994). Örneğin, Steinberg & arkadaşları (1994), otoriter olmayan evlerden gelen ergenlerin daha yüksek düzeyde içselleştirilmiş sıkıntı, daha yüksek alkol ve uyuşturucu kullanımı ve diğer suç davranışları ve daha düşük öz saygıya sahip olduklarını bulmuştur. Lamborn vd. (1991)

bulgularından şu sonuca varmıştır: "Ebeveyn kabulü ve katılımı, pozitif öz kavrayışların ve psikolojik iyiliğin gelişimine birincil katkı sağlayabilir" (s. 1063). Gelişim literatüründe, ebeveynlik tarzının çocukların ve ergenlerin duygusal ve davranışsal uyumu ile ilişkili olduğunu öne süren önemli kanıtlara rağmen, klinik literatürde araştırma yetersizliği vardır çünkü ebeveynlik tarzının yapısı klinik tarafından uyarlanmamıştır.

2.6. Mizaç

Mizaç kavramının kökleri, eski Yunan filozoflarının ve doktorlarının düşünce ve yazılarına dayanır. 4. yüzyılda Hipokrat, sağlık ve hastalıkları açıklamaya yardımcı olmak için bir mizaç teorisi geliştirdi. Daha sonra MS 2. yüzyılda Galen, mevcut teoriye psikolojik yorumlar eklemiştir. Antik Yunanlıların mizaç araştırmasının temeline katkısı, davranışlardaki bireysel farklılıkların fizyoloji ile açıklanabilmesiydi. Zamanla, mizaç araştırmacıları, mizaç ve duygular arasındaki bağlantının keşfini içerecek şekilde düşüncelerini genişletti. Örneğin, Wilhelm Wundt, mizaç ile duyguların ifadesi arasındaki ilişkiyi keşfetmek için laboratuvar çalışmaları yaptı. 1960'larda, Alexander Thomas ve Stella Chess en popüler mizaç teorilerinden birini geliştirdiler. Thomas ve Chess mizacı davranışsal bir stil olarak kavramsallaştırdı. Çoğu mizaç araştırmacısı, kendine has özelliklerin biyolojik temellerin bir sonucu olarak ortaya çıktığı konusunda hemfikirdir (Strelau, 1998).

Bebeklerin yaşamlarının ilk günlerinde bile, mizaçta veya çevreye verdikleri tipik tepki tarzlarında belirgin farklılıklar rapor edilmiştir (Thomas & Chess, 1977). Windle (1992)' e göre, "Mizaç, insanların yaptıkları şeyi neden yaptıklarına ilişkin temel motivasyon dinamikleri veya görevlerde ne kadar iyi performans gösterdiklerine değil, insanların nasıl davrandıklarına vurgu yaparak davranışın biçimsel özelliklerine atıfta bulunur" (s. 228). Bu nedenle, mizaç terimi, insanların neyi neden yapabildiklerinden ziyade nasıl tepki verdiklerini açıklar. Araştırmacılar mizacı çeşitli şekillerde tanımlamış olsalar da, mizacı duygusal

tepkinin kalitesi ve yoğunluğu, aktivite seviyesi, dikkat ve duygusal öz düzenleme açısından istikrarlı bireysel farklılıklar olarak görme eğilimi vardır (Caspi & Silva, 1995).

Mizaç üzerine ilk ampirik çalışmalar 20. yüzyılda araştırmacıların teorik araştırmalardan deneysel araştırmalara geçmesiyle başladı. Mizaç üzerine ilk ampirik çalışmalar Avrupa'da Ivan Pavlov, Gerard Heymans ve Ernst Kretschmer'in çalışmalarıyla gerçekleşti. Ayrıca 20. yüzyılda antropologlar ve psikiyatristler, insanın biyolojik yapısı ile kalıtsal eğilimler arasındaki ilişkiyi incelemeye başladılar. Çoğu mizaç araştırmacısı, yönelimden bağımsız olarak, aşağıdaki temel özellikler üzerinde hemfikirdir: mizaç, bireylerin farklı olduğu davranışsal özelliklere veya eğilimlere atıfta bulunur; mizaç, diğer fenomenlerle karşılaştırıldığında nispeten sabittir; mizacın biyolojik bir temeli vardır, mizaç; yoğunluk, hız, tempo ve dalgalanma gibi davranış özelliklerini ifade eder (Strelau, 1998).

Mizaç, her çocuğun kendine özgü davranışlarını, dünyayı nasıl deneyimlediğini ve yaşam deneyimlerine nasıl tepki verdiğini belirleyen bir dizi doğuştan gelen özellik olarak düşünülebilir (Kristal, 2005). Çoğu mizaç araştırmacısı, mizacın yaşamda erkenden ortaya çıktığı konusunda hemfikir olduğundan, çalışmalarını bebeklik, yürümeye başlayan çocukluk ve okul öncesi yaş dahil olmak üzere gelişimin ilk yıllarına odaklama eğilimindedirler. Çocuklar bebeklikten yürümeye başlayan çocukluk dönemine ve oradan da anaokuluna geçerken, özerklik kazanma yolları mizaçlarından etkilenir. Yürümeye yeni başlayan ve okul öncesi çocukları, davranışsal ifade, keşif, deney, benmerkezcilik ve enerji nitelikleri sergilerler. Çocukların bebeklik döneminde sergiledikleri mizaç nitelikleri, gelişimlerini ve dünyalarını anlamalarını etkilemeye devam etmektedir (Kristal, 2005).

Thomas & Chess (1977), mizaç özellikleri konusuna ilişkin bir teori sundular. New York Boylamsal Çalışmalarına dayanarak, bebekler kolay, zor ve ısınması yavaş olarak sınıflandırıldı ve bu türlerin her biri, farklı davranışsal tepkiler modeliyle ilişkilendirildi. Günlük bir rutin ya da bunun eksikliği, mizaç tarzı hakkında önemli bilgiler sağlar. Mizaçla

ilgili bazı günlük davranışlar, bir kişinin uyku ritmi, yemek yeme ve günlük alışkanlıklarını içerir (Tablo 2).

Tablo 2

Mizaca Katkıda Bulunan Faktörlerin Genel Tanımı

Mizaçın Boyutları	Açıklama
Aktivite Düzeyi Genel	Bir kişinin tipik olarak katıldığı faaliyet seviyesi
Aktivite Seviyesi Uyku	Bir kişinin tipik olarak uyurken yaptığı aktivite seviyesi (örneğin, fırlatıp çevirmek).
Yaklaşma / Geri Çekilme (kaçınma)	Bir bireyin yeni bir uyarana (örn. Kişi, yiyecek, oyuncak vb.) ilk tepkisinin niteliği.
Esneklik / Sertlik Ruh Hali	Yeni veya değişen durumlara yanıt. Yaygın olan genel ruh hali kalitesi (olumlu veya olumsuz).
Ritmiklik-Uyku	Bir bireyin her gece aldığı uyku miktarının, yatma saatinin ve uyanma saatinin düzenliliği.
Ritmiklik-Yemek yeme	Bir bireyin yemek yeme programına ilişkin düzenlilik.
Ritmiklik-Günlük	Bir bireyin günlük alışkanlıklarının düzenliliği.
Alışkanlıklar Dikkat dağınıklığı	Sürmekte olan bir davranışa hangi dışsal uyarıların müdahale edebileceği.
Süreklilik (sebatkarlık)	Engellerle karşılaşıldığında bir faaliyeti sürdürebilme.

Thomas, A. ve Chess, S. (1977). *Temperament and development*. New York: Brunner/Maze Tubman and Windle.

Mizaç, büyüyen çocuğun bağımsızlık dürtüsünü, ince ve kaba motor becerilerinin gelişimini, bilişsel ve dil becerilerinin gelişimini ve duyguların düzenlenmesini ve başkalarının duygularını anlamasını teşvik eder. Çocukların yeni yürümeye başlayan çocukluk ve okul öncesi dönemlerinde sosyal çevrelerindeki değişiklikleri nasıl yönettikleri büyük ölçüde mizaçlarından etkilenir (Kristal, 2005).

Mizaç, bireylerin farklı olduğu davranışsal özellikleri ifade eder. Bu farklılıklar, eğilim, özellik, nitelik, faktör, boyut, tür ve kategori gibi kavramlarla tanımlanır ve birçok

araştırmacı tarafından birbirinin yerine kullanılır (Strelau, 1998). Erken mizaç tanımları bazı açılardan farklılık gösterir; ancak, araştırmacılar mizacın, davranışlardaki normal değişkenlik aralığı ile ilgili olduğu yönünde genel bir kavram üzerinde hemfikir olma eğilimindedir.

Mizaç çalışması için önemli olan diğer davranışlar, yaklaşılabilişliğin yanı sıra aktivite düzeyini içerir. Bir teorik model, bir kişinin mizacının diğer bireylerle olan etkileşimlerinin niteliği ve niceliğinde ve bireyin psikososyal gelişimi ve davranışsal uyumunda önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir (Windle & Lerner, 1986).

Thomas & Chess'e (1977)'e göre, nüfusun yaklaşık %40'ı kolay bir mizaç stiline sahiptir. Çocukken, bu bireyler yeme ve uyuma kalıpları veya programları geliştirme eğilimindedir. Bu çocuklar genel olarak hafif yoğun, genel olarak olumlu bir ruh haliyle karakterize olup düşük düzeyde sorunlu insanlara hızla uyum gösterirler. Bu nedenle, kolay mizaç stiline sahip bireyler, doğaları gereği esnek ve uyarlanabilir olma eğilimindedirler ve geri çekilmek yerine başkalarına yaklaşma olasılıkları daha yüksektir. Yavaşça çekilen çocuğun aktivite seviyesi düşüktür ve ilk başta yeni uyaranlara karşı hafif şiddette bazı karışık reaksiyonlar göstermesi ile karakterize edilir. Bununla birlikte, yeni uyaranlara tekrar tekrar maruz kaldıklarında, bu yavaş ısınan bireyler sonunda uyum sağlama eğilimindedir (Koettters, 2002).

Thomas & Chess'e (1977)'e göre, bu mizaç tarzı, nüfusun yaklaşık %15'ini temsil eder. Nüfusun diğer %10'unun zor bir mizaç tarzına sahip olduğu tahmin edilmektedir. Bu bireyler, mevcut bir düzen veya rutindeki değişikliklere uyum sağlamakta güçlük çekmeye, düzensiz bir şekilde uyuma ve yemek yeme, yeni durumlardan rahatsız olma ve bebeklerken aşırı telaş ve ağlama deneyimleme eğilimindedir. Zor bir mizaca sahip olanların bazı durumlarda oldukça hüsrana uğrayabileceğini ve bu da şiddetli öfke nöbetlerine yol açabileceğini bildirdi. Mizaç tarzında cinsiyet farklılıkları bulunmadı.

Kolay ve zor mizaç stilleri için belirtilen özellikler Tablo 3' de sunulmuştur. Yavaş ısınma mizaçları bu iki tarzın arasına girer. Örneğin, yeni veya tuhaf bir şeyle ilk karşılaştıklarında zor çocuklar gibi görünebilirler, ancak yavaş yavaş sessiz bir ilgi gösterirler ve çok kolay bir çocuk gibi yaklaşırlar (Koettters, 2002).

Tablo 3

Kolay ve Zor Mizaç Stillerinin Karşılaştırılması

Boyut	Kolay	Zor
Yaklaşım-Geri Çekilme	Düşük direnç	Yüksek direnç
Esneklik-Sertlik	Yüksek Esneklik	Düşük Esneklik
Ruh Hali Kalitesi	Pozitif	Olumsuz
Ritmiklik-Uyku	Düzenli	Düzensiz
Ritmik Yeme	Düzenli	Düzensiz
Ritmiklik-Günlük	Düzenli	Düzensiz
Alışkanlıklar		
Dikkat dağınıklığı	Düşük	Yüksek

Koettters, Julie Anne (2002). "Relating the Concepts of Personality, Temperament and Self-Esteem" Masters Theses. 1553. <https://thekeep.eiu.edu/theses/1553>.

Birçok araştırmacı mizacın zaman içindeki kararlılığını araştırmış ve birçok çalışma mizacın istikrarlı olduğu yönünde destek sağlamaktadır. Dikkat süresi, sinirlilik, gırişkenlik veya utangaçlık açısından düşük veya yüksek puan alan bebekler ve küçük çocuklar, birkaç aydan birkaç yıl sonraya veya hatta yetişkinlik yıllarına kadar tekrar değerlendirildiğinde benzer şekilde yanıt verme eğilimindeydi (Caspi & Silva, 1995; Pedlow, Sanson, Prior & Oberklaid, 1993). Ancak bu çalışmaların sonuçları dikkatlice incelendiğinde, bir yaştan diğerine mizaç stabilitesi genellikle düşük ila orta düzeydedir (Rothbart & Bates, 1998). Pek

çok çocuk aynı kalsa da, yeniden değerlendirildiğinde önemli ölçüde çocuğun da değiştiği belirtilmiştir.

Thomas & Chess (1977), New York Boylamsal Çalışması'nda 110 çocuktan oluşan bir örnekleme 1-5 yaş arasındaki mizaç istikrarını inceledi.

Yaklaşım ve Sebat özellikleri için istatistiksel olarak önemli korelasyonlar bildirdiler. Literatür incelemelerinde, Rothbart & Bates (1998) mizaç kararlılığı üzerine yapılan çoğu çalışmanın, yaklaşık 2 veya daha az korelasyon bildirdiği ve erken mizaçtan uzun vadeli tahminlerin en iyi şekilde yaşamın ikinci yılından ve daha sonra elde edildiği sonucuna varmıştır.

Mizaç özelliklerindeki bu güçlü istikrar eksikliği, bazı araştırmacıların mizaç farklılıklarının biyolojik bir temeli olmasına rağmen mizaç stillerinin de sosyal etkileşimler yoluyla şekillendiğini öne sürmelerine yol açmıştır (Pedlow & diğerleri, 1993). Thomas & Chess (1977), mizaç ve çevresel özelliklerin olumsuz sonuçlar üretmek için nasıl birlikte çalışabileceğini açıklamak için bir uyum iyiliği modeli önerdi. Uyum iyiliğini, her çocuğun mizacını tanıyan ve daha uyumlu işleyişi teşvik eden bir çocuk yetiştirme ortamı yaratmak olarak tanımladılar.

Thomas & Chess, bebeğin mizaç özelliklerinin ebeveyn ihtiyaç ve beklentileriyle eşleşmesinin mizaç özelliklerinin devam edip etmeyeceğini veya değiştirilip değiştirilmediğini belirlediğini öne sürdü. Örneğin, araştırmacılar zor çocukların, yeni deneyimlere hâkim olmak için katı ancak makul taleplerde bulunan sıcak, kabul eden ebeveynlerden yararlandığını, ancak iki yaşına geldiklerinde, zor çocukların ebeveynlerinin genellikle öfkeli, cezalandırıcı disiplin kullandığını bulmuşlardır (Van Den Boom & Hoeksma, 1994).

Çoğu teorisyen, mizacın, zaman içinde nispeten istikrarlı olan biyolojik temelli özelliklere atıfta bulunduğu hemfikirdir. Bununla birlikte, araştırmacılar mizacın farklı

boyutları ve bunların erken dönemde nasıl ifade edildikleri hakkında farklı düşünceleri vardır. Bazı araştırmacılar, mizacın duygusal yönlerini vurgularken, diğerleri daha çok farklı mizaçlara sahip çocuklarda görülen biyolojik farklılıklara odaklanır. Gözlemlenen davranışlar, çevre ile etkileşime giren mizacın bir ürünüdür ve bu nedenle mizaç çalışılırken bağlamı incelemek önemlidir (Gifford, 2012).

Zaman içinde mizacın birçok alt boyutu incelenmiş olsa da, aktivite, duygusallık, yaklaşımdan kaçınma / sosyallik ve dikkat / dikkat dağınıklığı boyutları tüm modellerde ortaktır (Teglasi, 2006). Mizaç ve deneyim birlikte, bir çocuğun kendisi, diğerleri, fiziksel ve sosyal dünyası, değerleri, tutumları ve başa çıkma stratejileri hakkında bilişlerini oluşturmaya yardımcı olur (Rothbart, 2007). Çocuklar çevrelerine tepkilerinde değişkenlik gösterir ve bu tepkiler her çocuğun kendine özgü mizacını oluşturur.

Mizacın kaçınma alt boyutu, olumsuz uyarılara karşı genel bir nörobiyolojik duyarlılık ve bu tür uyarılardan uzak davranışsal bir eğilim ile karakterizedir (Elliot & Thrash, 2010). Yaklaşım ve kaçınan mizaç boyutları, kaçınmanın bireyleri zararlı uyarılardan koruduğu ve olumlu uyarılara yaklaşımın ödüllendirici olabileceği için biyolojik bir değere sahiptir (Gifford, 2012).

Yeni doğan çocuk mutsuz olduğunda sıkıntı ve kaçınma hareketleri gösterir. İki aylık kadar küçük bebekler gülümsediklerinde, güldüklerinde ve vücutlarını hareket ettirdiklerinde mizaçlı bir yaklaşım sergilerler. Davranışsal engelleme, bebek yaklaşık yedi aylıkken daha kolay fark edilir (Rothbart, 2007).

Yaklaşma davranışı gösteren çocuklar tipik olarak yenilikten etkilenir ve yeni insanlar, yeni yerler veya yeni şeylerle sunulduğunda geri durmazlar. Bu çocuklar genellikle girişken ve dışa dönüktür ve uygulamalı öğrenenler olmayı severler. Geri çekilme davranışı gösteren çocukların yeni durumlara ve uyarılara ısınmak için zamana ihtiyacı vardır. Bu çocuklar genellikle yeni insanlar, yeni yerler veya yeni şeyler konusunda tereddüt ederler.

Geri çekilen çocuklar genellikle tanıdık veya rutini tercih eder, temkinlidir ve riskli durumlardan kaçınırlar. Bu çocuklar yapmak yerine gözlemlemeyi ve başkalarını izleyerek öğrenmeyi tercih ederler (Kristal, 2005).

Devam eden araştırmalar, zor bir mizaca sahip olduğu belirlenen çocukların çeşitli sosyal sorunlara sahip olma olasılığının daha yüksek olduğu iddiasını desteklemektedir. Orijinal çalışmalarında Thomas & ark. (1986), okul öncesi çağındaki gençlerin yüzde 70'inin okul çağına göre gelişmiş zor davranış sorunları olarak sınıflandırıldığını bildirmiştir. Diğer uzunlamasına bulgular, bebeğin zorluğunun erken ve orta çocuklukta hem kaygılı geri çekilme hem de saldırgan davranışı yordadığını göstermektedir (Bates, Wachs & Emde, 1994). Ergenlerde, sigara, esrar, alkol ve sert uyuşturucu kullanımı dahil olmak üzere, aritmiklik, esneklik ve yüksek düzeyde dikkat dağınıklığı ve daha yüksek düzeyde madde bağımlılığı dahil olmak üzere zor bir mizacın çeşitli özellikleri arasında bir ilişki tespit edilmiştir (Tubman & Windle, 1995).

Çalışmalar, yaklaşma açısından yüksek (veya kaçınma açısından düşük) değerlendirilen bebeklerin, yaklaşımı düşük olan bebeklerden daha ritmik, işbirlikçi ve yönetilebilir ve daha az sinirli olarak değerlendirildiğini göstermiştir. Dahası, öğretmenlerin çocuk yaklaşımı derecelendirmeleri de uyarlanabilirlik ve olumlu ruh hali derecelendirmeleriyle yüksek oranda korelasyon gösteriyordu. Thomas ve Chess'in mizaç boyutlarına göre, yeni ve alışılmadık durumlara ve / veya insanlara kolayca yaklaşan çocuklar daha olumlu algılanmaktadır (Henderson & Fox, 1998).

Zor bir mizaç stili ile algılanan sosyal destek, depresif belirtiler ve suçlu davranışlar gibi diğer birkaç değişken arasındaki ilişkiyi belirleme girişiminde, Windle (1991), diğer mizaç stillerine göre zor bir mizaç stiline sahip bireylerde daha düşük aile desteği ve daha yüksek düzeyde depresyon, suçluluk ve madde kullanımı bulmuştur.

Ergenlerin mevcut davranışları ve algıları ile çocukluk davranışları sorgulanmıştır. Bulgular, zor mizaç ile içselleştirme davranışları arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Windle (1991), ayrıca, daha zor mizaç stillerine sahip ergenlerin çocuk olarak daha fazla davranış problemi yaşadıklarını, aile sosyal desteğinin zayıf olduğunu algıladıklarını, daha fazla madde kullandıklarını ve daha depresif ve suçlu davranışlar sergilediklerini belirtmiştir.

Teglasi'ye (2006) göre, belirli durumlarda yaklaşma veya kaçınma davranışı gösterme eğilimi genellikle bu belirli durumlarda ortaya çıkan olumlu ve olumsuz duygularla ilişkilendirilir. Oldukça olumsuz tepkili çocuklar, yeni durumlara ihtiyatla yaklaşma eğilimindedir ve / veya bu tür durumlardan korkabilir ve kaçınabilir. Bununla birlikte, olumsuz tepkiselliği düşük olanlar, bu belirli duygusal duruma ulaşmak için yenilik ve / veya risk arayabilir. Sosyallik, genellikle mizacın yaklaşma ve kaçınma davranışı gösterme eğilimiyle ilişkilidir ve aşinalıklarına bakılmaksızın başkalarının etrafında olma tercihini ifade eder (Teglasi, 2006). Uyarılara, kişilere ve durumlara planlı (proaktif) veya provoke edilmiş (reaktif) bir şekilde yaklaşma veya bunlardan kaçınma tarzı da uyumu etkiler (Henderson & Fox, 1998).

Çocuklar birçok farklı nedenden dolayı uyarılara, durumlara ve insanlara yaklaşabilir veya bunlardan kaçınabilir. İlk araştırmalar, yaklaşımın / kaçınmanın zevk veya korku duygularına dayandığını varsayıyordu. Bununla birlikte, yeni araştırmalar bir çocuğun uyarılara, durumlara ve kişilere yaklaşma veya bunlardan kaçınmaya yönelik motivasyonunu incelemeye başlamıştır. Yaklaşım motivasyonunda davranış, olumlu bir olay ve / veya nesne olasılığı tarafından yönlendirilir. Kaçınma motivasyonu, istenmeyen bir olasılık ve / veya olumsuz uyaran tarafından yönlendirilir (Elliot & Thrash, 2002).

Hem yaklaşma hem de kaçınma motivasyonları hayatta kalma ve insan işleyişi için çok önemlidir. Kaçınma motivasyonu hayatta kalmayı kolaylaştırırken, yaklaşım motivasyonu gelişmeyi kolaylaştırır. Çoğu organizma, potansiyel olarak yararlı uyarılara doğru ve

potansiyel zarardan uzaklaşmaya yönelik hareketi düzenlemeye yardımcı olan bazı temel yaklaşım veya kaçınma biçimlerine sahiptir (Elliott, 2008). Çok sayıda araştırma, bireylerin çoğu uyararı iyi / kötü bir boyutta değerlendirdiklerini ve bunu hemen, niyet veya farkında olmadan yaptıklarını belgelemiştir. Bireyler iyi / kötü değerlendirmelerini yaptıklarında, genellikle onları belirli uyarılara doğru ya da ondan uzaklaştıran yaklaşıma ya da geri çekme davranışlarını uyandırır. Buna ek olarak, çocukların aradıkları veya kaçındıkları uyarılma veya yenilik düzeyi, bu tür uyarılara tepkiselliklerine bağlıdır (Gifford, 2012).

Yeniliğe tepkiselliği düzenleyebilen çocuklar direnç geliştirir, bu da olumlu sosyal becerilerin gelişmesine izin verir ve zamanla engellenmiş / endişeli davranışları azaltır (Degnan & Fox, 2007). Çocuğun iç mizacı davranışsal tepkiselliğe ve engelleyici kontrole katkıda bulunurken, ebeveynlik ve bakıcılık bağlamı gibi dış kaynaklar davranışsal engellenmenin istikrarını etkileyebilir. Çocuklar, dayanıklılık sürecine katkıda bulunan ebeveynlik uygulamalarıyla desteklenen uyarlanabilir dikkat ve öz düzenleme becerileri geliştirebilirler (Gifford, 2012).

Çocuklar, doğuştan gelen bir mizaçla, insanlarla ve olaylarla ilgili tercih edilen bir tarzla doğarlar. Mizaç, üç kategoriye ayrılan davranışla gösterilir: kolay, ısınması yavaş ve zor. Hiçbir kategori çocuğu iyi ya da kötü yapmaz. Yalnızca bir çocuğun tepki modellerini tanımlarlar. Bazı çocuklar (yaklaşık %10-20) “zor mizaç” ile doğarlar. Özellikleri şunları içerir: yüksek, genellikle dürtüsel aktivite seviyesi; duyuşsal uyarıma ekstra duyarlı, rutinlerdeki değişim ve yeni deneyimlerden bunalmış; yoğun, esnek olmayan tepkiler; dikkati kolayca dağılır veya inanılmaz derecede odaklanır; değişime yavaş adapte olurlar, kendilerini iyi sakinleştiremezler; açlık / uyku programları gibi düzensiz biyolojik ritimler; hızlı, yoğun, ruh hali değişimleri, eyleme geçme veya tamamen geri çekilme ile sonuçlanır.

Bu özelliklerin hiçbiri çocuklar veya ebeveynler için hayatı kolaylaştırmaz. Ancak mizacı zor olan çocuklar, hassasiyetleriyle baş etmeyi öğrenebilirler. Öğrenmezlerse kafaları

karışabilir, hayal kırıklığına uğrayabilir ve umutsuz olabilirler. Buna ek olarak, büyük olasılıkla sürekli olumsuz geri bildirim katlanmak zorunda kalacaklar ve bu da bir cesaret kırma döngüsü yaratacaktır. Zor mizaçlı çocukların fazladan zamana, rehberliğe ve sabra ihtiyacı vardır. Ancak tüm çocuklar, pozitif benlik saygısı olan iyi uyum sağlamış insanlar olarak yetiştirilebilir. Ebeveynlik ustalığı gerektirir.

Etkili ebeveynler, bir çocuğun mizacına karşı olmaktan çok onunla çalışan tutumlar, rehberlik stratejileri ve iletişim becerileri geliştirir. Zor çocuklar kendi kendini kontrol etmeyi, işbirlikçi olmayı ve uyum sağlamayı öğrenebilirler. Çocuklara ilk önce aile, komşular, çocuk bakımı uzmanları ve okul öğretmenleri yol gösterir.

Orijinal çalışmalarında, Thomas & Chess (1977) mizaç özelliklerinin ilk olarak bebeklik döneminde ortaya çıktığını ve en azından ergenlik döneminde devam ettiğini öne sürdüler. Buss & Plomin (1984) mizaç özelliklerinden gerçekten ortaya çıkan kişilik özellikleri olarak bahsetmektedir ve günümüzde gelişim psikologları mizacı oluşturan özellikleri yetişkin kişiliğinin yapı taşları olarak kabul etmektedir (Hetherington & Parke, 1999), mizacın kaçınılmaz olarak kişiliği belirlemediği, ancak çocukların başkalarına ve çevrelerine ve diğerlerinin her çocuğa nasıl tepki vereceğini etkilediği sonucuna varmışlardır. Kişilik genellikle mizaçtan daha genel bir terim olarak görülür çünkü mizaç, öncelikle yaşamın erken dönemlerinde mevcut olan doğuştan tepki verme tarzlarını tanımlamak için kullanılır (Bee, 1995).

Kişilik kavramı, psikoloji alanında ortak bir konudur. Bu tek kelime kulağa basit gelse de, kavram aslında oldukça karmaşık. Kişilik, "her bir kişinin diğer insanlarla karşılaştırılabildiği ve karşılaştırılabildiği psikolojik ve davranışsal özelliklerin örüntüsü; her kişiyi tanımlanabilir bir birey haline getirmek için kalıtsal ve edinilmiş eğilimlerin harmanlanmasından ortaya çıkan benzersiz özellik örüntüsü" olarak tanımlanabilir (Bernstein, Clarke-Stewart, Roy & Wickens, 1997, s. 458). Genellikle doğuştan gelen mizacın aksine

kişilik, bir kişinin hem doğuştan gelen tarzlara hem de deneyimlere dayanan, başkalarına ve dünyaya yanıt verme şeklindeki benzersiz, nispeten kalıcı modeline atıfta bulunmak için kullanılan bir terimdir. Bununla birlikte, mizaç gibi, kişilik kavramı da insanların davranışlarındaki zaman ve durumlar içindeki tutarlılığı açıklamak için kullanılır.

Kişiliğin yapısıyla ilgili çok sayıda teori vardır ve her ana teorik yaklaşımda birden fazla teori vardır. Kişilik araştırmalarına yönelik yaygın bir yaklaşımlardan biri Psikodinamik Yaklaşımdır (Bernstein & diğerleri, 1997, s. 460). Sigmund Freud, kişiliğin id (zevk arar), ego (anlık arzular ve gerçeklik arasındaki arabulucu) ve süper ego (toplumsal değerler-sosyal vicdan) olarak bilinen üç özel bileşene ayrıldığına inanıyordu. Bu bileşenler, insanların yaşamları boyunca karşılaştıkları çatışmaları çözmek için etkileşime girerler ve kişilik, bu çatışmaların sayısı, doğası ve sonucu aracılığıyla şekillenir. Freud, kişilik kavramının her birey için çocukluk döneminde başladığına ve yaşam boyunca belirli aşamalarda devam ettiğine inanıyordu: Oral dönem, anal dönem, fallik dönem ve genital aşama. Bu psikoseksüel aşamalardan birinde meydana gelen herhangi bir çatışmayı çözememe, bir bireyin o belirli tatmin alanına sabitlenmesine neden olabilir.

Bir diğer kişilik teorisi, Bilişsel-Davranışsal Yaklaşımdır (Bernstein ve diğerleri, 1997, s. 471). Bu yaklaşımı takiben kuramcılar, kişiliğin ortaya çıkmasının insanların öğrendiği ve sergilediği davranışlar aracılığıyla olduğuna inanmaktadır. Bu yaklaşım, bir bireyin kişiliğinin önemli bir kısmının, başkalarıyla etkileşimler ve başkalarının gözlemleri dahil olmak üzere sosyal durumlar aracılığıyla öğrenildiği fikrini vurgular. Kişiliğe yönelik bilişsel davranışçı yaklaşım, "öğrenilmiş düşünce kalıplarının davranışa nasıl katkıda bulunduğu ve davranış ve sonuçlarının bilişsel aktiviteyi ve gelecekteki eylemleri nasıl değiştirdiğine odaklanır (Bernstein & diğerleri, 1997, s. 472).

Kişiliği anlamaya yönelik üçüncü bir yaklaşım ise Fenomenolojik Yaklaşım'dır (Bernstein & diğerleri, 1997, s. 475). Kişiliğe yönelik bu teorik yaklaşımın temeli, bir kişinin

dünyaya ilişkin algılarının ve yorumlarının kişiliğini oluşturduğu ve davranışlarına rehberlik ettiği inancından oluşur. Bu teorik yaklaşım genellikle kişiliğe Hümanist Yaklaşım olarak adlandırılır. Önde gelen hümanist teorisyenler arasında Carl Rogers ve Abraham Maslow bulunur. Bu kişilik teorilerinin her ikisi de, tüm insan davranışlarını motive eden, büyümeye doğru doğuştan gelen hareket olarak kabul edilen kendini gerçekleştirme fikrini teşvik eder.

Son yaklaşım Özellik Yaklaşımı olup bu kişilik teorisi, bir bireyi tanımlarken tipik olarak özelliklerin kullanılması gerçeğiyle ilgiliydi. Özellik yaklaşımı üç temel varsayımdan oluşur: kişilik özelliklerinin genellikle zaman içinde sabit olduğu, bu özelliklerin genel olarak durumlar arasında sabit olduğu ve insanların sahip oldukları bir özelliğin ne kadarına göre farklılık gösterdiği. Bu teorik yaklaşım, kişiliği "insanların zaman içinde ve durumlar arasında tutarlı bir şekilde sergilediği istikrarlı iç özelliklerin kombinasyonu" olarak tanımlar (Bernstein & diğerleri, 1997, s. 465).

Kişiliği açıklamaya yönelik yeni bir özellik modeli, çalışmalar ve hatta teorisyenler arasında beş kişilik özelliğinin sık sık tekrarlanmasını tanıyan "Büyük Beş Kişilik Modeli" dir (McCrae & Costa, 1997). Farklı araştırmacılar "Büyük Beş" e farklı isimler vermiş olsalar da, kişilikteki bireysel farklılıkları organize etmenin ve tanımlamanın yararlı bir yolu olarak şu beş özelliği kabul ettiler: açıklık (yaratıcı, zeki meraklı ve sanatsal); vicdanlı (güvenilir, çalışkan, dakik ve doğru olanı yapma kaygısı); dışadönüklük (girişken, dışarı çıkıp eğlenmeyi seven), anlaşılabilirlik (iyi huylu, anlaşması kolay, empatik ve arkadaş canlısı); ve nevrotiliklik (gergin, duygusal olarak tahmin edilemez, gergin ve endişeli).

2.7. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırma ile ilgili yurt dışında ve yurt içinde gerçekleştirilen çalışmalar verilmiştir.

2.7.1. Yurt dışında yapılan çalışmalar.

Yurtdışında Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Çalışmalar;

Bi, Yang, Li, Wang, Zhang & Deater (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynlik tarzları ile ebeveyn-ergen arasındaki ilişkileri araştırılmıştır. Ergenlerin davranışsal özerklik beklentileri ve ebeveynin otoritesine ilişkin inançlarının aracılık etkileri incelenmiş ve ergen cinsiyetinin ilişkiler üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Tümergenlerde ebeveyn-ergen çatışma sıklığı benzer saptanmıştır. Yine de, ihmalkâr ve otoriter ebeveynleri olan gençlerin, müsamahakâr ebeveynleri olanlara göre ebeveyn-ergen çatışmasının daha fazla olduğunu bildirmişlerdir. Her iki ebeveyn grubu içinde en yüksek uyum, müsamahakâr ebeveynleri olan ergenler olduğu bildirilmiştir. Müsamahakâr annelere sahip gençler için annelerle uyum, kızlarda erkeklerden daha yüksek bulunmuş. Ergenlerin davranışsal özerklik beklentisi, ebeveynlik tarzı ve çatışma arasındaki bağlantılara aracılık ederken, ergenlerin ebeveyn otoritesinin meşruiyetine ilişkin inançları, ebeveynlik tarzı ile uyum arasındaki bağlantılara aracılık etmiştir. Bu aracılık etkilerinin bazıları cinsiyete göre farklılık göstermiştir. Bulgular, ergenlerin değerlerinin ve tutumlarının aile sistemi içindeki potansiyel etkilerinin belirli kültürel bağlamlarda incelenmesinin önemini vurgulamaktadır (Bi & diğerleri, 2018).

Masouleh & Sadeghi Afjeh (2018) tarafından yapılan tanımlayıcı bir çalışmada, çalışan anne ve ev kadınlarının kişilik tipleri (duygusal-düşünceli) ile çocuk yetiştirme tarzlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmanın örneklemi, Tahran'ın ikinci bölgesinde 2017 yılında çalışan tüm anne ve ev kadınlarından oluşmuştur. Tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak 100 çalışan anne ve 100 ev hanımı seçilmiştir. Myers-Briggs tipi gösterge anketi (2009) ve Baumrind'in çocuk yetiştirme anketi (1991) kullanılmıştır. Veriler ki-kare analizi ile incelenmiştir. Sonuçlar, çalışan anne ve çalışmayan annelerin kişilik tipleri (duygusal-düşünceli) ile çocuk yetiştirme

tarzları arasında bir fark olmadığını göstermiştir. Dolayısıyla çalışan anne ve ev kadınlarının kişilik tipleri (düşünceli duygusal) ve çocuk yetiştirme tarzları puanlarının aynı olduğu saptanmıştır (Masouleh & Sadeghi Afjeh, 2018).

Attili, Vermigli ve Roazzi (2011), yaptıkları araştırmada, anne ve babaların bağlanma çalışma modellerinin ayrımcı etkisini, günlük ortamlardaki ilişkilerinin kalitesini ve çocukların sosyal yeteneklerini çocukların akran kabulü üzerindeki ayrımcı etkisini incelenmiştir. Katılımcılar, 7-9 yaşları arasındaki otuz dört çocuk ile anneleri ve babalarından oluşmuştur. Etkileşimler evde gözlemlenmiş ve olumlu, olumsuz, kontrol edici, onaylamayan, davranışları düzeltici ve tarafsız konuşmanın küresel ölçülerine göre kodlanmıştır. Bir çocuğun okuldaki sosyal yeterliliğinin bir ölçüsü olarak çocukların akran kabulü ve davranışsal yönelimleri sosyometrik tekniklerle değerlendirilmiştir. Hem geleneksel istatistiksel analizleri hem de çok boyutlu ölçekleme yaklaşımını (MDS) kullanarak, “benzerlik yapısı analizi (SSA)” ve “puan tekniği olarak dış değişkenler” açısından, çocukların ebeveynlerin reddetme / ihmal etme ve yönlendirici etkileşim tarzları ile bağlantılı olan sosyal davranışlarla ilişkili akranlar arasında başarı eksikliği, özellikle olumsuz, onaylamayan ve birkaç olumlu etkileşim saptanmıştır. Bu ebeveynlik tarzları, yetişkinlerin güvensizlik durumlarını önemli ölçüde etkilendiği saptanmıştır.

Sarwar (2016)'ın, ebeveynlik tarzlarının çocukların davranışları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yaptığı bir araştırmada, hangi ebeveyn tarzının çocukları suça sürüklediğini ve çocukların akademik başarılarının düşük olmasına yol açtığı incelenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının geleceğini şekillendirmedeki rolüne ilişkin gelecekteki araştırmalar için öneriler sunulmuştur. Suç davranışı olan iki çocuk annesi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bulgular, otoriter ebeveynlik tarzını benimseyen ebeveynlerin çocuklarına gereğinden fazla güç uygulamaları nedeniyle çocukların asi olması ve sorunlu davranışlar göstermelerine yol açtığını ortaya koymuştur. Literatürde, çocuklarıyla çok fazla zaman

geçiren ebeveynlerin, çocuklarının suçlu davranış geliştirme olasılığını azaldığı saptanmıştır. Ergenlerle birlikte daha fazla zaman geçirmek, sorunlu davranışların azalmasına yol açmaktadır. Bu çalışmanın sadece iki annenin deneyimine bağlı olduğu için sınırlı bir veriye dayandığı belirtilmiştir.

İranlı ailelerin ebeveynlik tarzları ile çocukların mükemmeliyetçiliği arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada 400 lise öğrencisi (213 kız, 187 erkek) velileriyle birlikte (342 baba, 364 anne) araştırmaya alınmıştır. Sonuçlar, sadece babanın otoriter tarzının, çocuklarında mükemmeliyetçiliğin boyutlarıyla önemli ölçüde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Otoriter ebeveynlik tarzının çocukların mükemmeliyetçi özelliklerinin gelişimini etkileyeceği sonucuna varılmıştır (Besharat, Azizi & Poursharifi, 2011).

Yurtdışında Mizaçla İlgili Yapılan Çalışmalar;

Çocukların mizaç ve anne sosyalleşmesinin boyutları arasındaki teorik temelli etkileşimlerin çocukların ve erken ergenlerin olumlu sosyal (yani yardım etme) davranışlarını yordayıp yordamadığının incelendiği bir araştırmada, erken ahlaki gelişimin mevcut bir etkileşimli modeli olan Kochanska'nın (1993) erken vicdan içselleştirme teorisinin toplum yanlısı davranışların tahminine nasıl uygulanacağını inceleyerek yeni bir teori türetilmiştir. Çocuk mizacının ve annenin sosyalleşmesinin yönlerinin Kochanska'nın teorisinden farklı bir şekilde işlediği düşünülüyordu. Erken vicdani içselleştirmeden farklı olarak, korkulu mizaç ve ebeveyn cezası, toplum yanlısı davranış teşvik ediyor gibi görünmemektedir. Ayrıca, çocukların başkalarına yardım edebilmesinden önce sıkıntılı duyguların düzenlenmesi gerekli olduğundan, hassas mizaçlara sahip çocukların, özellikle annelerin çocukların sıkıntılarına karşı duyarlılığından yararlanabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle mevcut çalışma, duyarlı ebeveynlik ve prososyal davranışlar arasındaki ilişkilerin, savunmasız (yani, korkulu, öfkeli/hayal kırıklığına uğramış, utangaç) mizaçları olan çocuklar ve erken ergenler için en olumlu olacağı hipotezini test etti. Ayrıca hassas mizaçlı bireyler için firma disiplini ile

prososyal davranışlar arasındaki ilişkinin olumlu olmayacağı da beklenmiştir. Çalışmada farklı zaman noktalarında (54 ay, 6 ve 10, 11 ve 12 yaş) 1.068 (538 kız, %83 Beyaz) çocuğu inceledi. Annenin sosyalleşmesi ile çocukların savunmasız mizacı arasında etkileşimler öneren hipotezlere hiçbir destek yoktu. Bununla birlikte, öfkeli/hayal kırıklığına uğramış mizacın genellikle olumlu sosyal davranışlarla negatif ilişkili olduğu ve annenin tepkiselliği ve katı disiplinin genellikle olumlu sosyal davranışlarla ilişkili olduğu gibi ana etkiler için kısmi destek bulunmuştur. Hipotezin aksine, korkulu ve utangaç mizaç, olumlu sosyal davranışlarla ilişkili değildi ve annenin tepkiselliği, firma disiplini ile ilgili benzersiz bir yordayıcı olarak ortaya çıkmadı. Demografik değişkenler olumlu sosyal davranışlarla ilişkiliydi; kızlar erkeklerden daha olumlu olarak derecelendirildi, Beyaz çocuklar azınlık çocuklarından daha sosyal olarak derecelendirildi ve aile geliri olumlu sosyal davranışlarla pozitif ilişkiliydi. Bu sonuçlar, çocukların mizacı ile annenin sosyalleşmesi arasındaki etkileşimlerin, çocukların ve erken ergenlerin prososyal davranışlarının yordayıcısı olmayabileceğini göstermektedir (McGinley, 2008).

Kişilik ve mizaç arasındaki ilişkilerin araştırıldığı bu çalışmada kişilik, beş faktörlü kişilik modeline dayalı 240 maddelik bir ölçü olan NEO-PI-R kullanılarak ölçüldü. Bu çalışmada, mizacın on boyutta araştırıldığı 54 maddelik bir anket olan Revize Edilmiş Mizaç Anketi Boyutları (DOTS-R) da uygulanmıştır. Bu çalışmanın ikinci odak noktası, benlik saygısı kavramının hem kişiliğin hem de mizacın farklı boyutlarıyla nasıl ilişkili olduğunu belirlemektir. Bu yapıyı ölçmek için 25 maddelik bir anket olan Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri'nin kısa formu kullanıldı. Seksen yetişkin bu çalışmaya katıldı ve kullanılan üç ölçümün her birini tamamladı. Beş kişilik alanı ile mizacın on altı boyutunun her biri arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson r korelasyonları hesaplandı. Benlik saygısının hem kişilik hem de mizacın her bir faktörüyle nasıl ilişkili olduğunu belirlemek için daha fazla Pearson r korelasyonu yapıldı. Sonuçlar, mizaç ve kişilik arasında, iki yapının birbirini

dışlamadığını gösteren çok sayıda anlamlı ilişki tanımladı. Ancak, tüm ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı değildi, bu da iki kavramın birbirinin yerine kullanılamayacağını gösteriyordu. İlişkiler ayrıca benlik saygısı ile hem kişilik hem de mizacın belirli faktörleri arasında tanımlanmıştır (Koettters, 2002).

Zastrow (2014) okul öncesi çocuklardan oluşan bir klinik örnekleme mizaç ve kişilik özellikleri ile Karşıt Gelme Bozukluğu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuçlar, bu yaşta, olumsuz duygulanım ve nevrotiliklik ile eforlu kontrol ve vicdanlılık/ ulaşılabilirlik mizaç ve kişilik özelliklerinin birbiriyle ilişkili olmadığını göstermektedir. Yüksek olumsuz duygulanım, düşük vicdanlılık ve düşük uyumluluk, özellikle öfkeli/huzursuz (karşıt tartışmacı/karşı gelen, kindar) Karşıt Gelme Bozukluğusemptom alanıyla ilişkiliydi; bununla birlikte, özellikler zaman içinde semptomlardaki değişimi öngörmedi. Son olarak, düşük dürüstlük, Karşıt Gelme Bozukluğu ile ilgili bozulmayı öngördü, olumsuz duygulanım ve uyumluluk, bozulmayı öngörmek için etkileşime girerken, bu tür düşük uyumluluk, bozulmaya giden birincil yol ve yüksek olumsuz duygu ise ikincil bir yol gibi görünmektedir. Genel olarak, bu çalışma, yüksek olumsuz etki, düşük vicdanlılık ve düşük uyumluluğun Karşıt Gelme Bozukluğu ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu özelliklerin erken değerlendirilmesi, Karşıt Gelme Bozukluğu semptomları ve bozukluğu için erken belirteçler olabileceği göz önüne alındığında, Karşıt Gelme Bozukluğu riski altındaki çocukları belirlemede klinik olarak faydalı olabilir.

Çocukların gelişiminde sosyal yeterliliğin önemi kabul edilmiş ve sosyal olarak yetersiz olan çocukların akademik problemler için risk altında olduğuna dair kanıtlar bulunmuştur. Yine de mizaç ve bağlanma gibi bebeklikten itibaren dahil olabilecek etkiler uzunlamasına araştırılmamıştır. Cook (1999) tarafından yapılan çalışmanın amacı, bebek mizaç özelliklerinin daha sonraki sosyal gelişim üzerindeki etkisini araştırmak ve bu etkinin bebeğin ebeveynlik stresinin aracılık ettiği bağlanma güvenliğinden etkilenebileceği fikrini

araştırmaktır. Daha önceki bir çalışmadan on sekiz aylık bebekler, gelişimlerinin erken bağlanma ve mizaçtan etkilenip etkilenmediğini incelemek için ikinci sınıf öğrencileri olarak incelendi. Bu çalışma, bebeğin kendi gelişimini etkileme potansiyeline ilişkin değerli bilgiler elde etmek için okul yıllarında sosyal sorunları tahmin etmek için annenin uyum iyiliği ve ebeveynlik stresi ile ilişkili olarak bebek mizacının ve bağlanmasının katılımını incelemiştir. Sonuçlar, bebek ve anne bebek ilişkisinin özelliklerinin, çocukların daha sonraki çocuklukta nasıl işlev gösterdiği ile yalnızca dolaylı ilişkileri olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, ikinci sınıf öğrencisi olarak çocuğun mizacı, bebeklikten itibaren istikrarlı olmasa da, çocuğun okul ortamına ne kadar iyi uyum sağladığı ile ilgilidir.

Gifford'un (2012) mizacın yaklaşma ve kaçınma boyutlarının karma yöntemlerle incelenmesi için yapılan çalışmada, Yapılandırılmış Mizaç Görüşmesinde (STI) verilen ebeveyn örnekleri aracılığıyla ölçülmüştür. Ebeveynlerle bir araştırma görevlisi tarafından görüşülmüştür ve mizacın farklı farklı boyutlarını temsil eden çocuklarının davranışlarının hem nicel hem de nitel örneklerini vermeleri istenmiştir. Nitel çalışmada incelenecek faktörlerin ve maddelerin seçilmesine yardımcı olmak için bir temel bileşenler analizi yapılmıştır. Temel bileşenler analizinden üç ana faktör ortaya çıktı: Tanıdık / Rutin Tercih Eder; sosyallik ve Risk Arayıcı Yaklaşım / Kısa Görüşlü Yaklaşım / Riskli. Nitel analizde daha fazla araştırma için üç faktörün her birinde en yüksek faktör yüküne sahip iki madde seçildi. Bu çalışmanın vurgusu, temel bileşenler analizi yoluyla seçilen altı ana öge için ana örneklerin nicelenmesi ve sınıflandırılması üzerinde yapılmıştır.

Valles (2012) tarafından yapılan çalışmada, üç geniş çocuk mizaç faktörünün, üç ebeveynlik uygulaması biçimi arasındaki ilişki üzerindeki düzenleyici rolünü incelemiştir: cezalandırıcı disiplin, yetersiz ebeveynlik ve zayıf ebeveyn izleme ve çocuk saldırgan davranışı. Çok yöntemli ve çok kaynaklı bir tasarım kullanarak, mümkün olduğunda yapıyı oluşturmak için ana rapor, alt rapor, doğrudan gözlemsel veriler ve davranışsal görevler

kullanıldı. Olumsuz duygulanımı değerlendirmek için kullanılan davranışsal görevler, değiştirilmiş bir "Kilitli Kutu" görevi ve İmkânsız Bulmaca göreviydi. Zahmetli kontrol için Stroop testi ve basitleştirilmiş bir "Git / Gitme" görevi kullanıldı. Bu çalışma aynı zamanda çocuk yaşı ve cinsiyeti, anne kişiliği ve ekonomik dezavantaj dahil olmak üzere çocuk saldırgan davranışlarıyla bağlantılı diğer faktörleri de kontrol etti. Anne raporu ve çocuk raporuna dayalı çocuk saldırganlık kriterleri, yol analizlerinde hiyerarşik regresyon ve tam bilgi maksimum olabilirlik tahmini kullanılarak ayrı ayrı incelenmiştir. Üç hipotez test edildi:

1) yüksek düzeyde çocuk olumsuz duygulanımı, sert/cezalandırıcı disiplin ile saldırgan davranış sorunlarının gelişimi arasındaki ilişkiyi yumuşatacaktır, 2) tutarsız disiplin ve ihmalin bir kombinasyonu veya yetersiz ebeveynlik, çocuklarda saldırgan davranışları öngörecektir. Yüksek düzeyde cerrahi müdahale ile ve 3) zayıf anne izleme, çaba sarf etmeyen kontrolü düşük olan çocuklar için saldırgan davranışları öngörecektir. Saldırgan davranışlar gösteren çocuklara ilişkin raporların sonuçları, mizacın ebeveynlik uygulamaları ile saldırgan davranış arasındaki ilişkiyi yumuşatmadığını; bununla birlikte, cezalandırıcı disiplinin daha fazla kullanılması, daha yüksek düzeyde saldırgan davranışın ortaya çıktığı saptanmıştır. Eş değişkenler, yaş ve annenin olumlu duygusallığı, saldırgan davranışı da öngörülmüştür, daha büyük çocuklar daha yüksek saldırganlık oranları ve daha yüksek düzeyde anne olumlu duygusallığı, çocuklarda daha düşük saldırgan davranış düzeyleri öngörülmüştür. Annenin saldırgan davranışlarla ilgili raporunu kullanarak, yetersiz ebeveynlik, çocuklarda daha fazla saldırgan davranışı öngören yetersiz ebeveynliğin daha fazla kullanılmasıyla birlikte, çocuğun saldırgan davranışı üzerinde ana etkiye sahip olduğusaptanmıştır. Mizaç, anne raporu kullanarak ebeveynlik ve saldırgan davranış arasındaki ilişkiyi de yumuşatmazken, çaba gerektiren kontrol, saldırgan davranışlar üzerinde temel bir etkiye sahip olmuştur. Yani, daha yüksek düzeyde çaba gerektiren kontrol, daha düşük düzeyde çocuk saldırgan davranışı öngörmüştür. Eş değişkenli annenin olumsuz

duygusallığı, annenin bildirdiği çocuk saldırgan davranışlarının daha yüksek seviyelerini de öngörmüştür. Özetle, mizaç için ılımlı bir etki bulanamazken, bu çalışma, çocukların saldırgan davranışlarında risk faktörleri olarak sert cezalandırıcı disiplin ve yetersiz ebeveynliğin rolü için olduğu ve koruyucu faktörler olarak eforlu kontrol ve annenin olumlu duygusallığının etkisi bulunmuştur. Sonuçlar, çocuk saldırganlığının tedavi edilmesi gerektiğine ve farklı kaynaklardan toplu olmayan bir şekilde veri elde edilmesine ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Kotelnikova'nın (2016) yaptığı tez çalışmasında, çocuk mizacına ilişkin yaygın olarak kullanılan iki ebeveyn raporunun (Çalışma 1 ve 2) ve gözlemsel bir mizaç (Çalışma 3) alt ve üst düzey yapısını inceleyen üç çalışma yapılmıştır. İlk çalışma, 3 (N=944) ve 5/6 yaşlarındaki çocuklardan oluşan geniş bir örneklemede Çocuk Davranışı Anketinin alt ve üst düzey yapısını incelenmiştir (N = 853). İkinci çalışma, bu çalışmayı Orta Çocuklukta Mizaç Anketinin yapısını 9 yaşındaki büyük bir örneklemede (N = 654) inceleyerek genişletmiştir. Alt düzey yapıların yarısından daha azı orijinal ölçeklerin değerlerine benziyordu. Üst düzey AFA'lar, Duygu Arayıcı, Engelleme/Öfke, Düşük Olumsuz Etki (NA)/Yaklaşım ve Gülümseme/Yaklaşımından oluşan dört faktörlü bir yapının okul öncesi çocuklar için en uygun olduğunu ve Dürtüsellik'ten oluşan üç faktörlü bir yapının olduğunu göstermiştir. Elde edilen yüksek mertebeden modeller, geliştiricileri tarafından önerilen modellere sadece biraz benzediği saptanmıştır. Üçüncü çalışmada keşfedici yapısal eşitlik modellemesini kullanarak, okul öncesi çağında mizacın dört faktörlü bir modeli (Olumlu Duygu/Etkinlik, Dürtüsellik/Öfke, Sinirlilik ve Disfori) türetilmiştir. Bu faktörler, çocukların içselleştirme ve dışsallaştırma semptomları ile anlamlı eşzamanlı ilişkiler göstererek, gözlemsel ölçümlerin kullanımı için daha fazla destek sağlamıştır. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular, çocuk mizacının/ kişiliğinin birleşik bir sınıflandırmasının geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Artık klasikleşmiş olan “Mizaç Nedir? Dört Yaklaşım” başlıklı makale, mizacın doğası hakkındaki temel soruları ele almak için önde gelen mizaç teorisinin yaratıcılarını bir araya getirdi. Bu makale, aradan geçen 25 yıl içinde mizacın doğası hakkında öğrenilenleri gözden geçirmektedir. Daha karmaşık güncel bulguları birleştiren 1987 tarihli mizaç tanımının güncellenmesiyle başlamaktadır. Ardından, orijinal mizaç geleneklerinde eğitilmiş 4 “soy”, kendi yaklaşımlarının katkılarını değerlendirir. Makale daha sonra mizacın yapısı, kişilik özellikleriyle olan bağlantıları, bağlamla etkileşimi ve zaman içindeki değişim ve sürekliliği de dahil olmak üzere mizacın temelleri üzerine gelecek nesil araştırmalar için temel sorular ortaya koymaktadır (Prior, Sanson, & Oberklaid,1989),

Goldsmith & diğerleri tarafından 1987 yılında yazılan makalesi mizaç alanını tekrar ele alınmasını sağladı ve bu araştırma alanı için kilit sorular oluşturdu. Bu makale, önümüzdeki 25 yıl boyunca mizaç alanının merkezinde yer alacak konuların ana hatlarını belirleme konusundaki öngörüsü dikkat çekicidir. O zamanlar mizaç özelliklerinin uzun vadeli sonuçları hakkında çok az şey bilinmesine rağmen, şimdi mizaç ile çok çeşitli kritik yaşam sonuçları – ilişkiler, akademik başarı, sağlık ve psikopatoloji – arasında iyi belgelenmiş bağlantılar vardır. Mizaç açıkça bireylerin yaşamlarının seyri üzerinde bir etkiye sahiptir. Gelecek 25 yıllık mizaç araştırmaları, kuşkusuz mizacın doğası hakkındaki sorulara sofistike cevaplar aramaya devam edecek; bu temel araştırmanın, çocukların yaşam kalitesini iyileştirmek için giderek daha fazla uygulanacağını beklenmektedir (Rebecca & diğerleri, 2012).

Bridgett & diğerleri (2009) tarafından yapılan bir çalışmada, yeni yürümeye başlayan çocuklar 18 aylık olduklarında bebek mizaç yörüngelerinin olumsuz ebeveynlik üzerindeki etkisini incelenmiştir. 156 aileden anneler, bebekleri 4, 6, 8, 10 ve 12 aylıkken bebek mizaç ölçümünü ve bebekler 4 aylıkken anne ilişkisi stresi, depresyon ve aile demografik ölçümleri yapılmıştır. Negatif ebeveynlikle ilgili bilgiler, yeni yürümeye başlayan çocuklar 18 aylık

olduklarında toplanmıştır. Sonuçlar, anne ilişkisi stresinin ve depresyonun bebek gelişimini Negatif ebeveynliğin etkilediğini, bebekliğin erken dönemindeki yüksek Negatif ebeveynliğin bebek düzenlemesinin gelişimini tehlikeye atabileceğini ve yürümeye başlayan çocuklukta olumsuz ebeveynliğe en büyük miktarda varyansa katkıda bulunduğunu belirtilmiştir. Erken duygu düzenleme modelleri ve zaman içinde mizaçtaki değişiklikleri gelişimsel olarak duyarlı modellere dahil etme (örneğin, ortaya çıkan ebeveynlik uygulamaları ve gelişimsel psikopatoloji) modelleri için çıkarımlar tartışılmıştır.

2.7.2. Yurt içinde yapılan araştırmalar.

Türkiye’de Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Çalışmalar;

Tezel & Özyürek (2008) çalışmasında 5–6 yaşında okul öncesi çocuğu olan anne ve babaların çocuklarına karşı tutumlarının incelenmiştir. Bu araştırmada Karabük’te yaşayan, 381 anne ve 381 baba (n=762 ebeveyn) örnekleme alınmıştır. Verilerin toplamada demografik bilgiler anketi ve Öner ve Torun (1989) tarafından geliştirilen Aile Tutum Envanteri kullanılmıştır. Annelerin babalara göre çocuklarına karşı tutumlarının daha demokratik olduğu bulunmuştur. Annenin yaşı ve mesleği ile çocuğun cinsiyeti ve doğum sırasının anne tutumlarını etkilenmediği, babanın tutumlarının ise yaş, öğrenim düzeyi ve ailede yaşayan bireylere göre değiştiği saptanmıştır.

Ekinci (2006) tarafından okul öncesi eğitim almakta olan 6 yaş grubu çocukların temel sosyal becerilerinin geliştirilmesi için 40 çocuk ve ailelerinin katılımı ile Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan deneysel araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarındaki öğretmenlere Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklar için Psikolojik Gözlem Formu, çocukların ailelerine ise Aile Katılım Ölçeği ve kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Deney grubundaki çocuklara 8 hafta boyunca toplam 43 aktiviteden oluşan “Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi” uygulanmıştır. Kontrol grubuna herhangi bir faaliyet yapılmamıştır. Uygulamalar

bittikten sonra deney ve kontrol gruplarına aynı ölçekler tekrar son test olarak uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubundaki ailelerin Aile Katılım Ölçeğinden aldıkları son-test puanlarının kontrol grubunda yer alan ailelere göre anlamlı derecede artış gösterdiği belirlenmiştir. Deney grubundaki çocukların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin; Kişiler Arası İlişkiler, Sözel Açıklama Becerileri, Dinleme Becerileri ve Kendini Kontrol Etme becerileri alt ölçeklerinden aldıkları son-test puanlarının kontrol grubundaki çocukların son-test puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Deney grubundaki çocukların Psikolojik Gözlem Formunun, Psikososyal Gelişim alt alt boyutundan aldıkları son-test puanlarının kontrol grubundaki çocukların son-test puanlarına göre anlamlı derecede artış gösterdiği ve deney grubundaki çocukların ön test-son test puanları arasında anlamlı farklar elde edildiği belirtilmiştir.

Palut (2009) tarafından yapılan çalışmada Akdeniz ülkelerinin coğrafi ve kültürel özellikleri, aile yapısı ve dinamiklerinin çocuk yetiştirme tutum ve davranışları nasıl etkilediği incelenmiştir. Akdeniz bölgesindeki Türkiye, İtalya, İspanya, Mısır ülkelerinde aynı konuyu içeren yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Bu ülkelerde geleneksel aile yapısında itaat, bağlılık, sadakat ve empati gibi değerlerin kazanılmasında aile bireyleri arasındaki karşılıklı bağlılığın önemli olduğu saptanmıştır. Çocukların cinsiyetlerine ve ailelerin sosyo-ekonomik yapılarına göre aile yapısının, ebeveyn tutumlarının, çocuklardan beklenen değer ve kişilik özelliklerinin değiştiği belirlenmiştir.

Karabulut (2016) tarafından, anne- babaların duygusal sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi çocukların akran ilişkileri incelemek amacıyla yapılan araştırmanın, çalışma grubu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Elâzığ il merkezinde anasınıfları ile bağımsız anaokullarındaki 36-72 aylık çocuklardan seçilen 480 çocuk ve anne babalarından oluşmuştur. Araştırmanın sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkilerinin anne ve babaların duygusal sosyalleştirme davranışlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı

belirlenmiştir.Çocukların akran ilişkilerinden aşırı hareketliği, annelerin duygusal sosyalleştirme davranışlarından küçümseme tepkileri etkilerken, babaların duygusal sosyalleştirme davranışlarından ebeveynde sıkıntı tepkilerinin anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir.Çocukların akran ilişkilerinden başkalarına yardımı amaçlayan sosyal davranışını, annelerin duygusal sosyalleştirme davranışlarından cezalandırıcı, küçümseyici ve duygu ifadesini kolaylaştırıcı tepkileri etkilerken, babaların duygusal sosyalleştirme davranışlarından cezalandırıcı ve duygu ifadesini kolaylaştıran tepkilerinin anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir. Çocukların akran ilişkilerinden asosyal davranışını annelerin duygusal sosyalleştirme davranışlarından cezalandırıcı tepkileri etkilerken, babaların duygusal sosyalleştirme davranışlarından cezalandırıcı, ebeveynde sıkıntı ve problem odaklı tepkilerinin anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir. Çocukların akran ilişkilerinden dışlanma davranışını annelerin duygusal sosyalleştirme davranışlarından küçümseyici tepkileri etkilerken, babaların duygusal sosyalleştirme davranışlarından cezalandırıcı ve duygu odaklı tepkilerinin anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir. Çocukların akran ilişkilerinden korkulu kaygılı olmalarını annelerin duygusal sosyalleştirme davranışlarından cezalandırıcı ve küçümseyici tepkileri etkilerken, babaların duygusal sosyalleştirme davranışlarından cezalandırıcı ve ebeveynde sıkıntı tepkilerinin anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir. Çocukların akran ilişkilerinden saldırganlığı annelerin duygusal sosyalleştirme davranışlarından cezalandırıcı tepkileri etkilerken, babaların duygusal sosyalleştirme davranışlarından cezalandırıcı ve küçümseyici tepkilerinin anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir.

Sümer, Gündoğdu Aktürk & Helvacı (2010) Türkiye’de ebeveyn tutum ve davranışlarına ilişkin yapılmış çalışmalarda ebeveyn tutum ve davranışlarının çocuk ve gençler üzerindeki gözlenen etkilerini incelemişlerdir. Bu derleme çalışmasında ebeveyn tutumlarının bağımsız değişken olarak ele alındığı ve bir sonuç değişken üzerinde etkisinin

incelendiği 34 yayın incelenmiş ve sistematik olarak bir tabloda sunulmuştur. Türkiye'deki çalışmalarda anne ve babadan algılanan ilgi, sevgi, şefkat ve sıcaklığın olumlu özelliklerle ilişkili olduğu, otoriter ve baskıcı ailelerin çocuklarının ise olumsuz psikolojik özellikler ve davranışlar geliştirme riski taşıdığı belirlenmiştir. Özellikle ailelerini demokratik algılayanlar, ailelerini baskıcı ve otoriter algılayanlara göre hem kendilerini daha özerk olarak tanımlamakta ve benlik değeri ilgili değişkenlerde daha yüksek puan almakta hem de çevreyle genel uyumları daha yüksek olmaktadır. Örneğin, kaygı, depresyon, madde kullanımı ve saldırganlık gibi sorunlu davranışları daha az gösterdikleri, güvenli bağlanma, olumlu sosyal davranış, bilişsel yetenek ve akademik başarıları daha yüksek bulunmuştur. Anne ve babadan algılanan kontrolün çocuk üzerindeki etkileri her zaman için olumsuz değildir. Ancak ilgisiz/ihkalkâr aile ortamında yetişen çocukların birçok açıdan dezavantajlı olduğu, demokratik ailelerden gelen çocukların ise avantajlı olduğu bulunmuştur.

Sımsıkı (2011) tarafından yapılan bir çalışmada baba katılımını ebeveyn tutumları, bağlanma stilleri ve çift uyumu açısından incelenmiştir. Okul öncesi çocuğu olan 303 babaya Baba Katılım Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Demokratik ebeveyn tutumu yüksek olan babaların, baba katılım puan ortalamaları da yüksek bulunmuştur. Otoriter tutumu düşük olanların ilgi ve yakınlık alt boyutundaki katılımı fazla bulunmuştur. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu yüksek olanların, baba katılımı toplam puanlarının ve özellikle ilgi ve yakınlık alt boyutu puanları yüksek bulunmuştur. Çift uyumunun ebeveyn tutumları ve baba katılımı arasındaki ilişkilerde biçimlendirici rolü olduğu saptanmıştır. Bağlanma stilleri ve baba katılımı arasında ilişkilerde de çift uyumunun bazı boyutlarının biçimlendirici rolü olduğu belirtilmiştir.

Er Vargün (2019) tarafından yapılan bir araştırmanın temel amacı, ilk ve orta çocukluk dönemindeki çocukların ahlaki muhakeme becerileri, ahlaki duygu yükleme becerileri ve ebeveynlerinin davranışlarının çocukların olumlu sosyal davranış eğilimleri ile

olan ilişkilerini incelemektir. Bu araştırmanın bir diğer amacı ise, çocukların reaktif ve proaktif saldırganlık eğilimleri üzerinde ebeveyn davranışlarının yordayıcı rolünü test etmektir. Araştırmanın örneklemini Mersin ilinde ikamet eden ve bu ildeki anaokulu ve ilkokullarda eğitim gören 4-9 yaş aralığındaki 206 çocuk (91 erkek, 115 kız) ile bu çocukların anneleri ve öğretmenlerinden oluşmuştur. Çocukların paylaşma davranışı diktatör oyununda diğer çocuklara verdikleri çıkartma sayısı ile ölçülmüştür. Çocukların ahlaki muhakeme ve ahlaki duygu yükleme becerileri ise ahlaki kural ihlalleri içeren dört ayrı öykünün okunmasının ardından sorulan sorularla değerlendirilmiştir. Annelerin düşmanca ve duyarlı davranışlarına ilişkin çocukların algıları Çocuk-Kukla Görüşmesi ile değerlendirilmiştir. Çalışmada, verilerin toplanmasında Ebeveyn Davranışları Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Ölçeği, Öğretmen Kontrol Listesi ve Güçler ve Güçlükler Ölçeği kullanılmıştır. İstatistiksel analizler sonucunda yaşla birlikte çocukların paylaşma davranışlarının arttığı bulunmuştur. Ayrıca erkek çocukların kız çocuklardan daha çok çıkartma paylaştığı gözlenmiştir. Aracılık testi için yürütülen yapısal eşitlik modellemesi analizleri, çocukların yaşı ve paylaşma davranışları arasında çocukların ahlaki muhakeme becerilerinin kısmi aracılık rolü olduğunu göstermiştir. Ayrıca, çocukların ahlaki muhakeme becerilerinin algılanan anne düşmanlığı ve çocukların paylaşma davranışları arasındaki ilişkiye tam aracılık ettiği bulunmuştur. Anne ve çocuk ebeveyn düşmanlığı ve ebeveyn duyarlılığının reaktif ve proaktif saldırganlığı yordama gücünü anlamak için yapılan hiyerarşik regresyon analizleri sonuçlarına göre, erkek çocukların reaktif saldırganlık eğilimlerinin kız çocuklarına kıyasla daha yüksek bulunmuş ve annelerin çocuklarına karşı düşmanca davranışları arttıkça, çocukların da reaktif saldırganlık eğilimlerinin arttığı saptanmıştır.

Özdemir (2012) tarafından yapılan bir çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarına giden 5– 6 yaşındaki çocukların bazı özelliklerine göre sosyal becerilerinin ve anne ve babalarının ebeveyn tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelemek için 227 çocuk ve anne

ve babalarından “Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği Sosyal Beceriler Alt Alt boyutu” ve “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği-Anne ve Baba Formu” ile veriler toplanmıştır. Sonuçta, çocukların gittiği özel veya resmi anasınıfı ve anaokuluna göre sosyal becerilerin değiştiği, annelerinin yaşının göre ebeveynliğe yönelik tutumlarının farklılaştığı, çocuğun cinsiyetine göre babaların ebeveynlik tutumlarının değiştiği, babaların eğitim durumuna göre babaların ebeveynlik tutumlarının farklılaştığı, yeterlilik algılarında önemli bir fark olmadığı saptanmıştır.

Eminoğlu (2007)’ nun 4-5 yaş çocuklarının sosyal davranışları ile ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında veriler, Ankara ilinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarındaki çocukların ebeveynleri ve öğretmenlerinden toplanmıştır. Araştırmanın örnekleme alınacak ebeveyn ve öğretmen sayısını saptamak için basit rastgele örneklem yöntemi kullanılarak 13 özel okulöncesi eğitim kurumundaki 101 çocuğun ebeveyni ve 4 yaş grubundan 7, 4-5 yaş grubundan 13 olmak üzere toplam 20 öğretmen araştırmaya alınmıştır. Verilerin toplanmasında Davranış Derecelendirme Ölçeği, Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği ve kişisel bilgi formu ile kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; çocukların okul öncesi eğitim kuruma devam etme süresine göre sosyal ilişkilerinin fark olduğu, annelerin yaşlarına göre ayrıcalıklardan yoksunlaştırma alt boyutunda fark olduğu, annenin öğrenim durumuna göre ilgi ve şefkat gösterme ve ayrıcalıklardan yoksunlaştırma boyutlarında fark olduğu saptanmıştır. Babaların yaşlarına göre amaçlara ulaşmada yardımcı olma, tutarlı disiplin ve başarı için baskı boyutlarında fark olduğu, öğrenim durumlarına göre koruyuculuk alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Çocukların sosyal davranışları ile ebeveyn davranışları arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak, anne-babalara; kendilerini devamlı geliştirerek eğitime açık olmaları, öğretmenlere; toplantı ve özel görüşmeler yolu ile anne babalar ile hem akademik bilgilerini hem de çocuğun gereksinimleri ve gelişimleri ile

ilgili bilgilerini paylaşmaları, yeni yapılacak arařtırmalar için bařka Őehirlerde daha bűyűk bir örneklem grubunda, dört-beř yařındaki çocukların geliřimsel özellikleri ile anne-baba davranıřları arasındaki iliřkinin incelenmesi önerilmiřtir.

Sezer (2010)' in ergenlerin kendilik algısı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkilerini incelendiği araştırmasında 549 lise öğrencisine Sosyal Karşılaştırma leği, Ana Baba Tutumları leği uygulanmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, anne baba tutumları ile arkadaşlar ve çevresindeki kişilerle iletişim durumuyla kendilik değerleri açısından anlamlı farklar olduğu saptanmıştır. Anne ve babalara, çocukların gelişim ihtiyaçlarına yönelik duyarlıklarını arttırmak için eğitim çalışmalarının yapılmasının önemine değinilmiştir.

Erder (2010) arařtırmasında, iř-aile çatıřmasının okul öncesi çocukların sorunlarını anne tepkiselliđi ve olumsuz kontrol yoluyla dıřsallařtırma ve içselleřtirme ile iliřkili olup olmadıđını incelenmiřtir. Literatűrde iř-aile atıřması, iř ve aile alanlarındaki rol beklentilerinin uyumsuzluđundan kaynaklanan bir rol arası çatıřma biçimi olarak tanımlanmaktadır. Örneklem, 3-6 yař arası çocuđu olan, alıřan 98 Tűrk anneden oluřmaktadır. Duyarlılık ve olumsuz kontrol, yalnızca annelerin kendi raporlarıyla deđer, aynı zamanda gözlemsel yöntemlerle de deđerlendirildi. Bu, çalıřmanın önemli bir metodolojik gűcűdűr. Annelerin kendi raporlarından ve gözlemlerinden elde edilen veriler, yol analizleriyle ayrı ayrı analiz edildi. Bu çalıřmanın bulguları, öncelikle ebeveynlerin WFC'sinin çocuklar için zararlı bir deneyim olduđunu göstererek önceki literatűre katkıda bulunmaktadır. İkincisi, yűksek WFC'ye rađmen, annelerin duyarlı ebeveynlik davranıřı, çocukları dıřsallařtırma sorunları geliřtirmekten alıkoyabilir. Ŭçűncűsű, WFC yařayan anneler, çocukların davranıřları űzerinde yűksek dűzeyde olumsuz kontrol sergiledikleri grűlműřtűr. Drdűncűsű, annenin tepkiselliđi ve kontrolű, WFC ile içselleřtirme sorunları arasındaki iliřkiyi açıklayamaz. Bu sonuçlar, WFC'nin ebeveynlik davranıřları ile iliřkisi

nedeniyle okul öncesi çocukların sorunlarını dışsallaştırma ve içselleştirme ile ilişkili olduğu şeklindeki mevcut araştırmanın hipotezlerini kısmen desteklediği saptanmıştır.

Bağçeli, Kahraman & Çubukçu (2019) okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin anne tutumları ve istismar düzeylerinin çocukların davranış sorunları üzerindeki etkisini anlamak amacıyla yaptıkları araştırmanın çalışma grubu, Bursa’da yedi farklı okul öncesi resmi kurumundaki 5-6 yaşındaki 208 çocuk ve bu çocukların annelerinden oluşmuştur. Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu, Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği, İstismar Farkındalık Ölçeği: Ebeveyn Formu ve Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan çocukların davranış problemleri ile annelerin istismar farkındalıkları ve izin verici tutumları arasında doğru yönde, annelerin demokratik tutumları ile ters yönde ilişkiler bulunmuştur. Anne-babanın çocuklarına karşı izin verici tutumları ile çocuklarının davranış problemleri, kavgacı-saldırgan, aşırı hareketli ve dikkatsiz olmaları arasında ilişkiler belirlenmiştir. Anne-babanın çocuklarına karşı demokratik tutumu ile çocukların kavgacı-saldırgan olmaları arasında ters yönde ilişkiler saptanmıştır. Annenin istismar düzeyi ile çocuklarının aşırı hareketli ve dikkatsiz olmaları arasında doğru yönde ilişkiler bulunmuştur. Anne-babanın çocuklarına karşı izin verici tutumunun çocukların davranış sorunları ile doğru yönde ilişkilerin olduğu belirlenmiştir.

Özbey & Alisinanoğlu (2009) okul öncesi eğitim alan 5–6 yaşındaki çocukların cinsiyetine, kaç kardeş olduğuna, doğum sırasına, okul öncesi eğitim alma süresine, çocuğun aileye yapısına, anne ve babanın öğrenimine, anne ve babanın mesleğine göre problem davranışları arasında fark olup olmadığını anlamak için ilişkisel tarama modeli kullanılarak bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği’nin (Preschool and Kindergarten Behavior Scales -PKBS–2) Türkçeye uyarlaması da yapılmıştır. Çocukların cinsiyetinin, doğum sırasının, okul öncesi eğitim alma süresinin, babanın öğreniminin ve mesleğinin çocukların problem davranışları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Çocukların

problem davranışlarının aile yapısına, anne mesleğine ve annenin eğitimine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Çiftçi Topaloğlu (2013) 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanları ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmanın örneklemini Denizli'nin Honaz ve Çal İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı ilköğretim okullarından 4-5 yaşındaki 110 kız ve 117'si erkek toplamda 227 çocuk ve anne ve babalarından meydana gelmiştir. Araştırmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği ve Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği ile toplanmıştır. Çocukların cinsiyetlerine göre sosyal yetkinliklerinin farklılaştığı, saldırganlık ve kaygılarının farklılaşmadığı, anne ve babanın eğitimlerine göre sosyal yetkinliklerinin farklılaştığı, annelerin eğitimlerine göre çocukların saldırganlıkları açısından fark olduğu belirlenmiştir. Anne ve babanın eğitimlerine göre çocukların kaygılarının farklılaşmadığı saptanmıştır. Çocukların sosyal yetkinliklerinin anne-baba mesleğine göre farklılaştığı gösterdiği, anne-babalarının mesleğine göre saldırganlık ve kaygı puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Çocuklarının cinsiyetine göre anne ve babanın ebeveyn özyeterlik algılarının farklılık göstermediği belirlenmiştir. Annelerin ebeveyn özyeterlik algıları mesleklerine göre farklılaşırken, babaların ebeveyn özyeterlik algıları mesleklerine göre farklılaşmamıştır. Annelerin ebeveynlik yeterlik algıları, ebeveynlik görevine ilişkin ilgileri ve ebeveynlik görevinden aldıkları doyum, çocukların saldırgan ve kaygılı davranışlarını yordamadığı görülmüştür. Annelerin yeterlik algıları ve ilgileri çocukların sosyal yetkinliklerini yordamazken, ebeveynlik görevinden sağladıkları doyumun yordadığı belirlenmiştir. Ayrıca babaların yeterlik algılarının, ilgilerinin ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyumun çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygılarını yordamadığı saptanmıştır.

Türkiye' de yapılan, çok sayıda çalışmada, birleştirilmiş model, anne babanın çocuk yetiştirme stillerinin çocuklarının gelişimi nasıl etkilediğini anlamak için, ana babalık

uygulamaları ile anne babanın çocuk yetiştirme stilleri arasında bir ayrım yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Anne babanın çocuk yetiştirme stilleri çocuk yetiştirmede kültürel farklılıklara duyarlıdır. Anne babanın çocuk yetiştirme stilleri çocuğun gelişimini etkilemektedir. Çocuğun akademik başarı v.b. davranışlarında ve yüksek benlik değerinin gelişiminde etkiler ve çocuğun sosyalleşmesinde ana babalık uygulamalarının etkisi vardır. Anne babanın çocuk yetiştirme stilleri çocuğun gelişimini dolaylı olarak etkilemektedir. Ana babalı stilinde ana baba ile çocuk arasındaki etkileşimin niteliği çok önemlidir. Ebeveynin sahip olduğu değerler, hedefler, duygusallık düzeyleri ve hem kendi hem de çocuklarının kişilik özellikleri başvurulan ana babalık stillerini etkiler.

Türkiye’de Mizaçla İlgili Yapılan Çalışmalar;

Kahraman, Yılmaz & Irmak (2019) araştırmalarını çocukların mizaçlarıyla davranış problemleri arasındaki ilişkiye ebeveynlik uygulamalarının aracılık edip etmediğini incelemek için 6-13 yaş arası çocukları olan 600 ebeveyn üzerinde yapmıştır. Araştırmada, Anababalık Uygulamaları Ölçeği, Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği ve Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Veriler Yapısal Eşitlik Modellemesi ile analiz edilmiş ve çocukların mizaç eğilimleri ile çocukların içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri için ana babalık uygulamalarının aracılık etkisinin olduğu belirlenmiştir. YEM analizi sonucu çocuklarda içselleştirilmiş davranış problemlerinin %42’ si, dışsallaştırılmış davranış problemlerinin %49’u model tarafından açıklanmıştır. Çocukların mizaçlarının ana babalık uygulamaları üzerinde etkili olduğu, ana babalık uygulamalarının da çocukların davranış problemlerinin artırıp artırmayacağını belirlediği anlaşılmıştır.

Aytar, Aksoy & Kaytez (2014) çocukların mizaçları ile annelerinin kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin çocukların mizaçları üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya Ankara ili Sincan ilçesindeki özel anaokulundaki 4-5 yaş arasındaki çocukların anneleri

alınmıştır. Veriler “Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği” ve “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, annelerin kişilik özellikleriyle çocukların mizaçları arasında doğru yönde bir ilişkinin olduğu bulunmuş, çocukların mizaçlarında doğum sırasına göre farklar olduğu, annelerin yaş ve öğrenimine göre annelerin kişiliklerin özelliklerinin farklılaştığı tespit edilmiştir.

Aycan (2017) müzik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin mizaçları ile aktif müzik eğitimi yöntemlerini tercihleri arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla tarafından Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesinde bir araştırma yapılmıştır. Müzik öğretmeni aday adaylarının mizaç tiplerini anlayarak ileride eğitim vereceği gurubun mizacını anlayarak neden, niçin, nasıl, hangi eğitim seviyesinde, nerede ve kimlerle vereceğini anlamasını sağlamak araştırmanın ana hedefi olarak belirlenmiştir. Araştırmaya 2016- 2017 öğretim yılında Erciyes Üniversitesinde özel öğretim yöntemleri dersindeki 21 öğrenci alınmıştır. Katılımcılara 9 tip mizaç model testi uygulanmış ve testler hakkında katılımcı öğrencilerin görüşlerini almak amacıyla sorular sorulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, bireylerin mizaç özelliklerine göre eğitim verilmesinin önemli olduğu ve bireylerin mizaçları ile öğrenme durumları arasındaki ilişkinin keşfedilmesi için de aktif müzik eğitimi yöntemlerinin kullanılması gerektiği önerilmiştir.

Yoleri (2014) tarafından Form Martin & Bridger (1999)’in mizaç teorisine göre hazırlanmış bir ölçme aracı olan Çocuklar için Mizaç Değerlendirme Bataryası Gözden Geçirilmiş Ebeveyn Formu’nun (Temperament Assessment Battery for Children-Revised: Parent Form-TABC-R) Türkçeye uyarlama çalışması yapılmıştır. 2 ile 7 yaşları arasındaki çocukların belli davranışlarının yapılma sıklığı ile ilgili ebeveynlerin yanıtlarına göre çocukların mizacının anlaşılması için geliştirilmiştir. Uşak ilinde okul öncesi eğitimi alan 4-6 yaş arasında 219 çocuğun aileleri araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Formun kapsam geçerliği uzman görüşü ile yapı geçerliği ise doğrulayıcı faktör analizi ile analiz

edilmiştir. Formun içyapı tutarlığı için Cronbach Alfa katsayısı, test yarı test ve test-tekrar test analizleri yapılmıştır.

Aytemiz (2010)'in çocuğun cinsiyet değişkeni kontrol altına alınarak ebeveyn kişiliği, çocuğun mizacı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, ebeveynin kişiliği ile tutumları arasındaki ilişkide çocuğun mizacının biçimlendirici etkisinin incelenmiştir. 46 ay ile 70 ay arasındaki 205 çocuğun annelerine “Beş Faktör Kişilik Envanteri”, “Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği”, “Ebeveyn Tutumları Ölçeği” uygulanmıştır. Demokratik ana-baba tutumunun gelişime açıklık özelliği tarafından, Otoriter ana-baba tutumunun yumuşak başlılık özelliğince tarafından ters yönde, duygusal tutarsızlık tarafından ise doğru yönde, aşırı koruyucu tutum doğru yönde, izin verici tutumu ise ters yönde duygusal tutarsızlık özelliği tarafından yordamakta olduğu belirlenmiştir. Otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarının tepkisellik mizaç özelliği tarafından doğru yönde yordandığı, sebatkarlık mizaç özelliğinin demokratik tutumu doğru, otoriter tutumu ters yönde yordadığı saptanmıştır. Annenin gelişime açıklık davranışlarının demokratik ebeveyn tutumunun çocukların mizacı üzerindeki etkileri açısından ilişki olduğu bulunmuştur. Otoriter ebeveyn tutumu, demokratik ebeveyn tutumu izin verici ebeveyn tutumu ile çocukların mizaç özellikleri arasında ilişkiler bulunmuştur. Dışadönük davranışı gösteren annelerin çocuklarının mizaç olarak tepkisellik davranış göstermeleri azaldıkça annelerin otoriter ebeveyn tutumunun da azaldığı saptanmıştır. Bu çalışmada, çocuğun mizaç özelliklerinin biçimlendirilmesinde annenin kişilik özellikleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin etkili olduğu belirlenmiştir.

Köse, Çeliker, Akın, Kaya & Çamurcu (2017) yaptıkları araştırmada Junior Mizaç ve Karakter Envanteri (J-TCI), çocuk ve ergenlerde mizaç ve karakter boyutlarını değerlendirmek için Luby, Svračić, McCallum, Przybeck ve Cloninger tarafından Cloninger'in biyopsikososyal modeline dayalı olarak geliştirilmiştir. Yöntemler: J-TCI-

Revised'in (J-TCI-R) Türkçe versiyonu 1129 ilkokul ve ortaokul (erkek/kız, 546/583) öğrenciye uygulandı. İç tutarlılık güvenilirlikleri Cronbach's alpha ile ölçüldü; test-tekrar test bir ay boyunca değerlendirildi. Sonuçlar: J-TCI-R'nin alt ölçekleri için Cronbach alfa, ABD ve diğer popülasyonlarla karşılaştırılabilir olan mizaç ve karakter alt ölçekleri için 0.60 ile 0.75 arasında değişmektedir. Başlangıç ve J-TCI-R uygulamasından sonraki bir ay arasındaki korelasyonlar yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlıydı (ölçekler için $r = 0.578-0.674$ ve alt ölçekler için $0.366-0.582$) ($n = 795$). Özdeğerin birden büyük kuralı kullanılarak yapılan faktör analizi sonuçları, mizaç ölçekleri için dört faktörden üçünü, karakter alt ölçekleri için ise iki faktörden birinin diğer ülkelerdeki bulgulara benzer olduğunu göstermiştir. Tüm alt ölçekler faktör analizine tabi tutulduğunda altı faktörden dördü korunmuştur. Bildiğimiz kadarıyla bu, J-TCI-R'nin psikometrik özelliklerini ve faktöriyel yapısını analiz eden ilk çalışmadır. Sonuçlar: İç güvenilirlik katsayıları ve test-tekrar test, puanların zaman içinde iyi bir istikrar gösterdiğini ve faktör yapısının Cloninger'in kişilik modeliyle tutarlı olduğunu gösterdi. Bu nedenle TCI'nin Türkçe versiyonunun güvenilirliği ve geçerliliği desteklendiği saptanmıştır.

Yağmurlu, Sanson & Köymen (2005) tarafından yapılan bir çalışmada, okul öncesi dönemindeki çocukların mizaçlarının ve ebeveyn davranışlarının, çocukların sosyal davranışlarının gelişiminde etkilerinin ve zihin kuramı yeteneğinin aracı rolü araştırılmak amaçlanmıştır. Ayrıca bu ilişkilerin diğer kültürlerle benzeşen ve ayrımlaşan özelliklerinin de incelenmesi hedeflenmiştir. Avustralya'da yaşamayı sürdüren 151'si Avustralyalı, 50'si Türk çocuğu ve annelerinin yanı sıra okul öncesi öğretmenleri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Türk ve Avustralyalı çocukların olumlu sosyal davranış durumları aynı bulunmasına rağmen, bu davranışları yordayıcı faktörlerin aynı olmadığı saptanmıştır. Çocukların olumlu yöndeki sosyal davranışlarını, Avustralyalı çocuklarda anne sıcaklığı ve sebatkar mizaç, Türk çocuklarında ise annenin itaat bekleme davranışı yordamıştır. Sosyal

davranış ile zihin kuramı yeteneği arasında hem Avustralyalı hem de Türk çocuklarında doğru yönde ilişkiler bulunmuştur.

Önder, Balaban Dağal & Bayındır (2018) 55-78 aylık okul öncesi çocuklarının ego sağlıklarının yordanmasında çocuğun mizacının ve annelerinin ebeveynlik yaklaşımının etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 198'i kız, 169'u erkek olmak üzere 55-78 aylık okul öncesi toplam 367 çocuk oluşturmuştur. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Ego Sağlığı Ölçeği, Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği ve Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği ile toplanmıştır. Ego sağlığı ve mizaç özellikleri ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkilerin yordama gücü çoklu regresyon yöntemiyle analiz edilmiştir. Otoriter ve izin verici ebeveynlik stilleri ile mizaç özellikleri ego sağlığının %33'ünü yordadığı bulunmuştur. Otoriter ebeveynlik stilinin açıklayıcılık gücünün çok yüksek olduğu ve bu ilişkinin ters yönde olduğu saptanmıştır.

Özdemir & Budak (2019) 2017-2018 öğretim yılında Denizli'de okul öncesi eğitimi alan okul öncesi 212 çocuk ve anneleri ile yaptıkları bir çalışmada, çocuklarının oyun oynarken sergiledikleri davranışlarının yordanmasında mizaçlarının etkisi incelenmiştir. Verilerin toplanmasında Kısa Mizaç ölçeği Anne Formu, 4-6 yaş Çocuklarına Yönelik Öz-düzenleme Becerileri Anne Formu, Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği- Ebeveyn Formu kullanılmıştır. Çocukların öz-düzenleme ve oyun davranışları ile mizaç özellikleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Regresyon analizi sonucu çocukların mizaçlarının oyun oynarken mızıkçılık yapma davranışının yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Işıkoğlu, Yoleri & Tetik (2017) çocukların mizaçlarıyla ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin belirlenme amacıyla yaptıkları çalışmada, Denizli ve Uşak illinden 261 okul öncesi çocuk ve anneleri örneklem grubunu oluşturmuştur. Veriler "Kişisel Bilgi Formu", "Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve "Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği" ile toplanmıştır. Çocukların mizaç özellikleri ile anne babanın demokratik tutum arasında doğru yönde ilişkilerin, otoriter

anne baba tutum ile ters yönde ilişkiler bulunmuştur. Anne babanın otoriter tutumunu çocukların mizacının yordadığı saptanmıştır. Ayrıca çocukların mizacının izin verici ve aşırı koruyucu anne baba tutumlarını yordamadığı ortaya çıkmıştır.

3. Bölüm

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci ve verilerin analizleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma 3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırma, çalışılan popülasyonun veya olgunun özelliklerini tanımlayan bir araştırma yöntemi olarak tanımlanır. Tanımlayıcı araştırma yöntemi, belirli bir olgunun “neden” meydana geldiğine odaklanmadan, öncelikle bir demografik segmentin doğasını tanımlamaya odaklanır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2016).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Edirne, Çanakkale, Tekirdağ, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Yalova, Bursa, Balıkesir, Eskişehir, Bilecik, Kütahya, Ankara, Uşak, Burdur, Denizli, Antalya, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Erzurum, Bayburt, Ağrı, Iğdır, Muş, Elâzığ, Van ve Hakkâri olmak üzere 30 farklı ilde 3-6 yaş arası çocuğu olan annelerden oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise çalışma evrenini temsil eden bu 30 ilden 3-6 yaş arası çocuğu olan 264 anneden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri annelerden toplandığından ölçekler sadece anneler tarafından doldurulmuş olup araştırmanın örneklemini sadece annelerden oluşmaktadır.

Pandemi nedeniyle testleri yüz yüze uygulama olanağı olmadığından verilerin toplanmasında kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yönteminde çalışmanın konusu ile ilgili olarak referans olabilecek evrendeki birimlerden bir kişiyle

bağlantı kurulduktan sonra bu kişinin aracılığıyla başka bir kişi veya kişilere ulaşılır. Bu kişi aracılığı ile diğer kişilere ulaşılmaktadır. Her yeni bağlantı kurulan kişilerin aracılığıyla, bir başkasıyla bağlantı sağlanır. Süreç zorunlu olarak tekrarlayıcıdır. Katılımcılar araştırmacıları yönlendirir ve örneklem büyür. Böylelikle kartopu etkisi şeklinde örnekleme giren kişi sayısı artırılır. Bu sebeple yöntem “kartopu etkisi” olarak ifade edilmektedir (Biernacki ve Waldorf, 1981).

Bu süreçte, ilk önce araştırmacının yakın çevresinde 3-6 yaş arası çocuğu olan annelere ulaşılmıştır. Onlara Google Formlara yüklenen ölçeklere ait link verilmiş ve ölçeklerin uygulanması yapılmıştır. Daha sonra bu annelerin yakın çevresinde tanıdığı 3-6 yaş arası çocuğu olan annelerin de bu araştırmaya katılmasını sağlamasında yardımcı olup olamayacakları sorulmuştur. Yardımcı olabileceğini belirten annelere Google Formlara yüklenen ölçeklere ait linki tanıdıkları bu kişilere ulaştırmaları istenmiştir. Her yeni bağlantı aracılığıyla araştırmanın örnekleme bu şekilde genişletilmiştir.

Böylelikle bağlantı yapılan her yeni anne aracılığıyla ilgili link verilerek kartopu örnekleme yoluyla veriler toplanmıştır. Bu durum da otuz farklı ilde 3-6 yaş arası çocuğu olan annelere ulaşılmasına sağlamıştır.

Araştırmaya alınan çocukların, annelerin ve anneannelerin tanıtıcı özellikleri Tablo 4, Tablo 5 ve Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 4

Araştırmaya alınan çocukların demografik bilgileri

		n	%
Cinsiyet	Kız	126	47,7
	Erkek	138	52,3
Yaş	3 yaş	77	29,2
	4 yaş	74	28,0
	5 yaş	68	25,8
	6 yaş	45	17,0
	Min-Max	3-6	
	X±s.s	4,62±1,10	
Çocuğun birlikte yaşadığı kişiler	Sadece Anne	6	2,3
	Anne ve baba	225	85,2
	Büyükanne/Büyükbaba	23	8,7
	Diğer	10	3,8
Ailedeki çocuk sayısı	1	114	43,2
	2	107	40,5
	3	28	10,6
	4	13	4,9
	5 ve üzeri	2	0,8
Okul öncesi yaştaki çocuk ailenin kaçınıcı çocuğu?	1	179	67,8
	2	60	22,7
	3	17	6,4
	4 ve üzeri	8	3,1

Okul öncesi eğitime	1 yıldan az	135	51,1
gittiği süre	1 yıl	63	23,9
	2 yıl	44	16,7
	3 yıl ve üstü	22	8,3

Tablo 4'te görüldüğü gibi, araştırmaya alınan çocukların %47,7'si kız, %52,3'ü erkektir, çocukların % 29.2'si 3 yaşında, % 28'i 4 yaşında, % 25.8'i 5 yaşında, % 17'si 6 yaşında, yaş aralığı 3 yaş 4 ay ile 6 yaş 9 ay olup ortalaması 4.62'dir. Çocukların %2,3'ü anneye birlikte yaşamaktadır, %85,2'si anne ve babayla birlikte yaşamaktadır, %8,7'si büyükanne/ büyükbabayla birlikte yaşamaktadır, araştırmaya katılan annelerin % 43.2'sinin 1 çocuğu, % 40.5'inin 2 çocuğu, % 10.6'sının 3 çocuğu, % 4.9'unun 4 çocuğu ve % 1'inin 5 ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır. Okul öncesi eğitime giden çocuk ailelerin %67,8'inin 1. çocuğu, % 22.7'sinin 2. çocuğu, % 6.4'ünün 3. çocuğu, % 3.1'inin 4. ve üzerindeki çocuğudur. Çocukların %51,1'i okul öncesi eğitime 1 yıldan az gitmiş, %23,9'u okul öncesi eğitime 1 yıl gitmiş, % 16.7'si okul öncesi eğitime 2 yıl gitmiş, % 8.3'ü okul öncesi eğitime 3 yıl ve daha fazla süre gittiği görülmektedir.

Tablo 5

Araştırmaya alınan annelerin demografik bilgileri

		n	%
Annenin yaşı	20-25	128	48,5
	26-30	94	35,6
	31-36	33	12,5
	37-40	7	2,7
	41-46	2	,8

İlk anne olma yaşı	Min-Max	
	X±s.s	16-44
		26,05±4,90
Babanın yaşı	20-25	3 1,1
	26-30	28 10,6
	31-36	125 47,3
	37-40	64 24,2
	41-46	35 13,3
	47 ve üzeri	9 3,4
Annenin mesleği	Ev hanımı	119 45,1
	Öğretmen	66 25,0
	Polis memuru	2 ,8
	Hemşire	2 ,8
	İşçi	10 3,8
	Diğer (serbest meslek/esnaf vb.)	65 24,6
Babanın mesleği	İşçi	64 24,2
	Öğretmen	26 9,8
	Polis memuru	11 4,2
	Hemşire	2 ,8
	Asker	9 3,4
	Diğer (serbest meslek/esnaf vb.)	152 57,6
Anne eğitimi	İlkokul	15 5,7
	Ortaokul	20 7,6
	Lise	50 18,9
	Üniversite	153 58,0

	Yüksek Lisans /Doktora	26	9,8
Baba eğitimi	İlkokul	18	6,8
	Ortaokul	20	7,6
	Lise	60	22,7
	Üniversite	143	54,2
	Yüksek Lisans /Doktora	23	8,7
Annenin büyüdüğü bölge	Marmara Bölgesi	70	26,5
	Karadeniz Bölgesi	57	21,6
	Doğu Anadolu Bölgesi	56	21,2
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	9	3,4
	Akdeniz Bölgesi	9	3,4
	Ege Bölgesi	18	6,8
	İç Anadolu Bölgesi	42	15,9
	Yurt dışı	3	1,1

Tablo 5'te görüldüğü gibi annenin yaş aralığı 16 ile 44 yaş olup ortalaması 26.05'tir. Annelerin %48,5'i 20-25 yaşında, %35,6'sı 26-30 yaşında, %12,5'i 31-36 yaşında, %2,7'si 37-40 yaşında, %0,8'i 41-46 yaşındadır. Babaların %1,1'i 20-25 yaşında, %10,6'sı 26-30 yaşında, %47,3'ü 31-36 yaşında, %24,2'si 37-40 yaşında, %13,3'ü 41-46 yaşında, %3,4'ü 47 ve üstü yaşındadır. Annelerin %45,1'i ev hanımı, %25'i öğretmen, %0,8'i polis memuru, %0,8'i hemşire, %3,8'i işçi, %24,6'sı serbest meslek/ esnaf mesleklerindedir. Babaların %24,2'si işçi, %9,8'i öğretmen, %4,2'si polis memuru, %0,8'i hemşire, %3,4'ü asker, %57,6'sı serbest meslek/ esnaf mesleklerindedir. Annelerin %5,7'si ilkokul mezunu, %7,6'sı ortaokul mezunu, %18,9'u lise mezunu, %58'i üniversite mezunu, %9,8'i yüksek lisans/doktora mezunudur. Babaların %6,8'i ilkokul mezunu, %7,6'sı ortaokul mezunu, %

22.7'si lise mezunu, % 54.2'si üniversite mezunu, % 8.7'si yüksek lisans/ doktora mezunudur. Annelerin % 26.5'i Marmara bölgesinden, % 21.6'sı Karadeniz bölgesinden, % 21.2'si Doğu Anadolu bölgesinden, % 3.4'ü Güneydoğu Anadolu bölgesinden, % 3.4'ü Akdeniz bölgesinden, % 6.8'i Ege bölgesinden, % 15.9'u İç Anadolu bölgesinden, % 1.1'i yurtdışından olduğu görülmektedir.

Tablo 6

Araştırmaya alınan anneannelerin demografik bilgileri

		n	%
Anneanneninin yaşı	40-50	35	13,3
	51-60	140	53,0
	61-70	74	28,0
	71 ve üzeri	15	5,7
Anneanneninin mesleği	Ev hanımı	237	89,8
	Öğretmen	5	1,9
	Hemşire	1	,4
	İşçi	1	,4
	Diğer (serbest meslek/esnaf vb.)	20	7,6
Anneanneninin eğitimi	İlkokul	177	67,0
	Ortaokul	40	15,2
	Lise	33	12,5
	Üniversite	14	5,3
Anneanneninin büyüdüğü bölge	Marmara Bölgesi	121	45,8
	Karadeniz Bölgesi	34	12,9
	Doğu Anadolu Bölgesi	44	16,7

Güneydoğu Anadolu Bölgesi	7	2,7
Akdeniz Bölgesi	12	4,5
Ege Bölgesi	13	4,9
İç Anadolu Bölgesi	31	11,7
Yurt dışı	2	,8

Tablo 6’da görüldüğü gibi, anneannelerin % 13.3’ü 40-50 yaşında, % 53’ü 51-60 yaşında, % 28’i 61-70 yaşında, % 5.7’sive 71 ve üstü yaşıdır. Anneannelerin % 89.8’i ev hanımı, % 1.9’u öğretmen, % 0.4’ü hemşire, % 0.4’ü işçi, % 7.6’sı serbest meslek/ esnaf mesleklerindedir. Anneannelerin % 67’si ilkokul mezunu, % 15.2’si ortaokul mezunu, % 12.5’i lise mezunu, % 5.3’ü üniversite mezunudur. Anneannelerin % 45.8’i Marmara bölgesinden, % 12.9’u Karadeniz bölgesinden, % 16.7’si Doğu Anadolu bölgesinden, % 2.7’si Güneydoğu Anadolu bölgesinden, % 4.5’i Akdeniz bölgesinden, % 4.9’u Ege bölgesinden, % 11.7’si İç Anadolu bölgesinden, % 0.8’i yurtdışından olduğu görülmektedir.

Tablo 7

Araştırmaya alınan ailelerin gelirleriyle ilgili bilgileri

	N	%
Ailenizin toplam aylık geliri		
1000-2000 TL	12	4,5
2000-3000 TL	42	15,9
3000-4000 TL	35	13,3
4000-5000 TL	42	15,9
5000 TL ve üzeri	133	50,4
Alt	19	7,2
Orta	229	86,7

Ailenin ekonomik durumunu nasıl algıladığı	Üst	16	6,1
--	-----	----	-----

Tablo incelendiğinde ailelerin %4,5' inin geliri 1000-2000 TL, %15,9'unun geliri 2000-3000 TL, %13,3'ünün geliri 3000-4000 TL, %15,9'unun geliri 4000-5000 TL, %50,4'ünün geliri 5000 TL ve üzeri olduğu görülmektedir. Ailelerin %7,2' si ekonomik durumunu alt düzey olarak, %86,7'si ekonomik durumunun orta düzey, %6,1'i ekonomik durumunu üst düzey olarak değerlendirmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada ailenin demografik özelliklerini belirlemek için "Kişisel Bilgi Formu", annelerin çocuk yetiştirme stillerini belirleyebilmek amacıyla, annelerin kendilerini değerlendirdiği "Çocuk Yetiştirme Anketi" kullanılmıştır. Bu ölçek annelerin kendi çocuk yetiştirme stilleri hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca yine annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stillerine ilişkin algılarını belirleyebilmek amacıyla annelere "Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeği" doldurtulmuştur. Doldurtulan bu ölçek annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilleri hakkındaki algılarına yönelik bilgi vermektedir. Çocuklarının mizaç özelliklerinin belirlenmesi için yine anneler tarafından "Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği" doldurtulmuştur. Doldurtulan bu ölçekte ise annelere göre çocuklarının mizaç özelliklerinin tanımlanmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak tüm ölçekler anneler tarafından doldurulmuştur.

Çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun birlikte yaşadığı kişiler, ailedeki çocuk sayısı, okul öncesi yaştaki çocuğun ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, çocuk daha önce gittiye anaokulu/kreşe ne kadar süre gittiği, çocuğun annesinin ilk anne olma yaşı, çocuğun annesinin yaşı, çocuğun babasının yaşı, çocuğun anneannesinin yaşı, çocuğun annesinin mesleği, çocuğun babasının mesleği, çocuğun anneannesinin mesleği, çocuğun annesinin eğitim

durumu, çocuğun babasının eğitim durumu, çocuğun anneannesinin eğitim durumu, büyülen coğrafi bölge, anneanneninin büyüdüğü coğrafi bölge, ailenin toplam aylık geliri, ailenin ekonomik düzeyi ile ilgili soruların olduğu kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.3.1. Çocuk yetiştirme anketi (ÇYA-TR). Çocuk Yetiştirme Anketi (Parenting Questionnaire) Türkçe'ye Yağmurlu & Sanson (2009) tarafından çevrilmiş olan ölçeğin orijinali, annenin Açıklayıcı Akıl Yürütme (örn, “Çocuğum yanlış davrandığı zaman, onunla mantıklı bir şekilde konuşur ve olayın üzerinden geçerim”), Cezalandırma (örn., “Çocuğum itaatkar davranmadığı zaman, ona tokat atarım”), İtaat Bekleme (örn., “Çocuğumun anne ve babasına sorgusuz itaat etmesini beklerim”) ve Sıcaklık (örn., “Çocuğuma, onun beni ne kadar mutlu ettiğini söylerim”) davranışlarının sıklığının 5’li Likert tipi ölçekte değerlendirildiği 30 maddeden oluşmaktadır (Baydar vd., 2010). Anket, ebeveynin kendi ebeveynlik davranışlarının sıklığını ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.

Ölçeğin toplam 4 alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar, itaat bekleme, cezalandırma, sıcaklık ve açıklayıcı akıl yürütme boyutlarıdır. Önceki araştırmalar, Çocuk Yetiştirme Anketi Türkçe formunun yüksek geçerlik ve güvenilirlik özelliklerine sahip olduğunu göstermiştir (Yağmurlu & Altan, 2010; Yağmurlu & Sanson 2009). İtaat bekleme alt boyutunun güvenilirlik katsayısı .67 iken, cezalandırma alt boyutunun .82, sıcaklık alt ölçeğinin .88 ve açıklayıcı akıl yürütme alt boyutu için iç güvenilirlik katsayısı 0.82 dir (Baydar vd., 2010). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık puanları itaat bekleme alt boyutu için .81, cezalandırma alt boyutu için .87, sıcaklık alt boyutu için .88 ve açıklayıcı akıl yürütme alt boyutu için .71 olarak bulunmuştur.

3.3.2. Çocuklar için kısa mizaç ölçeği. Prior, Sanson & Oberklaid (1989) tarafından geliştirilmiş olan ölçek Türkçe'ye Yağmurlu & Sanson (2009) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek, 6'lı likert tipinde (hemen hiç, sık değil, deşikengenelde olmaz, deşikgen- genelde olur, sık sık hemen her zaman) 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin tepkisellik (reactivity), sebatkarlık (persistence), sıcakkanlılık-utangaçlık (approach) ve ritmiklik (rhythmicity) olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. Boyutlardan tepkisellik; belirli bir yönergeye veya duruma tepki vermeye hazır olma, sebatkarlık; dikkati bir etkinlik üzerinde odaklayabilme, sıcakkanlılık-utangaçlık; yeni insan ve ortamlara adapte olabilme ve ritmiklik; çocuğun günlük yaşantısındaki yemek yeme ve uyuma düzeni gibi rutin davranışlarının düzenliliği şeklinde açıklanmaktadır. Her bir alt alt boyutun puanını hesaplamak için ilk olarak ters kodlanan maddelerin düzenlenmesi ve alt boyutlara ait maddelerin puanlarının ortalamasının alınması gerekmektedir. Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu 1, 4, 13, 15, 18, 21 ve 28, sebatkarlık alt boyutu 2, 5, 10, 12, 23, 27 ve 30; ritmiklik alt boyutu 3, 6, 9, 14, 17, 22 ve 26.; tepkisellik alt boyutu 7, 8, 11, 16, 19, 20, 24, 25 ve 29. maddelerden oluşmaktadır. Bu maddelerden 1, 4, 8, 14, 17, 22, 23 ve 28. maddeler ters kodlanmaktadır. Boyutlardan alınan yüksek puan sırasıyla, çocuğun yüksek tepkisellik, yüksek sebatkârlık, düşük sıcakkanlılık-utangaçlık ve düşük ritmiklik özelliklerine işaret etmektedir.

Tepkisellik alt boyutu çocuğun belirli bir uyarana veya olaya tepki vermeye hazır olma durumunu, sebatkârlık alt boyutu çocuğun dikkatini bir etkinlik üzerinde yoğunlaştırabilme durumunu, sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu çocuğun yeni insan ve ortamlara yaklaşma eğiliminin olup olmadığını, ritmiklik alt boyutu ise çocuğun uyku, açlık, tuvalet gibi herhangi bir fonksiyonunun zaman içerisindeki düzenliliğini ölçmektedir.

Türkçe'ye çevrilen ölçeğin Cronbach Alfa katsayıları sıcakkanlılık utangaçlık alt boyutu için .80, tepkisellik alt boyutu için .77, sebatkarlık alt boyutu için .76, ritmiklik alt boyutu için .48 olarak bulunmuştur (Yağmurlu & Sanson, 2009).

Ölçek Aytar, Aksoy & Kaytez (2014) tarafından yapılan çalışmada iç tutarlık puanları sıcakkanlılık için .81, tepkisellik alt boyutu için .87, sebatkarlık alt boyutu için .88 ve ritmiklik alt boyutu için .61 bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık puanları sıcakkanlılık için .83, tepkisellik için .86, sebatkarlık için .89 ve ritmiklik için .73 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Ebeveyn çocuk yetiştirme stili ölçeği. Sümer & Güngör (1999) tarafından Maccoby ve Martin tarafından ebeveynlik stillerinin altında yatan boyutlar olarak kabul edilen kabul / katılım ve sıkı kontrol boyutlarını değerlendirmek amacıyla inşa edilmiştir (Lamborn, Mounts, Steinberg & Dornbusch, 1994). İlk adımlarda Steinberg ve ark.'nın çalışması 1991'den esinlenen 30 madde oluşturulmuştur. Bu ilk form hem kabul hem de kontrol boyutlarını temsil eden öğeleri içeriyordu. Kabul / katılım alt boyutunu temsil eden maddeler, katılımcının ebeveynlerinden algıladığı endişeyi ve onayları yansıtmaktadır. Bunun aksine, sıkı kontrol alt boyutundaki maddeler, katılımcının ebeveynleri tarafından maruz bırakıldığı algılanan disiplini ve kısıtlamayı yansıtır. Anketin anne ve baba formları oluşturulmuştur.

Katılımcılar, (1) ile son derece (5) arasında değişen 5'li Likert ölçeği kullanarak maddelerle anlaşma derecelerini belirtmişlerdir. Yüksek puanlar söz konusu yapının yüksek seviyelerini gösterirken, düşük puanlar verilen yapının düşük seviyelerini göstermektedir.

Faktör analizlerinin sonuçları, kabul / katılım ve sıkı kontrol olarak ebeveynlik stillerinin altında yatan iki alt boyutun varlığını doğrulamıştır. Kabul / katılım alt boyutu 18 maddeyle temsil edilirken, sıkı kontrol alt boyutu altında sadece 6 madde bulunmaktadır. Hem anne hem de baba için kabul / katılım alt boyutu, .94 cronbach alfa değeri ile iyi bir güvenilirlik göstermiştir. Sıkı kontrol alt boyutu ile ilgili olarak, anneden algılanan sıkı kontrol için hesaplanan cronbach alfa değeri, babadan algılanan sıkı kontrolün cronbach alfa değerinden (cronbach alfa = .70) daha güvenilir bir düzeydeydi (cronbach alfa = .80). Kabul /

katılım alt boyutuyla karşılaştırıldığında, sıkı kontrol alt boyutunun daha düşük güvenilirlik değerleri, sıkı kontrol alt boyutunu temsil eden daha az sayıda öğeden kaynaklanmıştır.

Anketin faktör yapısını mevcut çalışma örneklemiyle incelemek için Çocuk Yetiştirme Stili Anketinin baba ve anne formları üzerinde ayrı ayrı açımlayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Baba formu göz önüne alındığında toplam 22 maddede varimax rotasyonlu faktör analizi yapılmıştır. KMO-Bartlett testi (0.91) anlamlı bulunmuştur.

Özdeğerlerin, dağınıklık grafiğinin ve açıklanan varyans yüzdelerinin incelenmesine dayanarak, analiz iki faktörlü çözüme zorlanmıştır. Analizler sonucu toplam varyansın %53'ünü açıklayan iki faktör elde edilmiştir. Birinci faktör, babadan algılanan sıkı kontrolü temsil eden ve baba kontrolü olarak etiketlenmiş 12 maddeyi içermektedir. 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 22 numaralı maddeler ilk faktöre yüklenir. Bu faktör varyansın %36'sını açıklamıştır. İkinci faktör babadan algılanan ve baba kabulü olarak etiketlenen 10 maddeden oluşmaktadır. 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 19, 21 numaralı maddeler ikinci faktöre yüklenir. Bu ikinci faktör varyansın %17'sini açıklamıştır. Baba kontrolü ve baba kabulü için Cronbach alfa değerleri sırasıyla .90 ve .91 olarak bulunmuştur. Baba kontrolü için madde-toplam korelasyonları .48 ile .73 ve .56'dan .79'a kadar bulunmuştur. Bu çalışmada, kabul / katılım alt boyutu, .92 Cronbach Alfa değeri ile iyi bir güvenilirlik göstermiş ve anneden algılanan sıkı kontrol için hesaplanan Cronbach Alfa değeri .82 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Pandemi döneminin eğitim kurumlarının kapanmasına yol açan etkilerinden dolayı araştırmada verilerin toplanmasında yüzyüze görüşme olanağı olmadığı için hazırlanan ölçekler Google Formlara yüklenmiştir.

İlk aşamada, araştırmacının yakın çevresinde tanıdığı 3-6 yaş arası çocuğu olan annelere ulaşılmıştır. Onlara Google Formlara yüklenen ölçeklere ait link verilmiş ve ölçekleri doldurmaları sağlanmıştır.

Daha sonra bu annelerin yakın çevresinde tanıdığı 3-6 yaş arası çocuğu olan annelerin de bu araştırmaya katılmasını sağlamasında yardımcı olup olamayacakları sorulmuştur. Yardımcı olabileceğini belirten annelere Google Formlara yüklenen ölçeklere ait linki tanıdıkları bu kişilere ulaştırmaları istenmiştir. Her yeni bağlantı aracılığıyla araştırmacının veri araçları uygulanmıştır. Böylelikle bağlantı yapılan her yeni anne aracılığıyla ilgili link verilerek uygulamaya devam edilmiş ve veriler toplanmıştır. Uygulamaya katılan her anne aracılığıyla yeni annelere ulaşarak otuz farklı ilde 3-6 yaş arası çocuğu olan annelerden veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinde ilk önce kayıp ve yanlış girilmiş veri olup olmadığı, frekans dağılımları aracılığıyla gözden geçirilmiş ve veri setinde yanlış ve kayıp veriler bulunmadığı saptanmıştır. Daha sonra verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin incelenmesinde basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri incelenmiştir. George & Mallery (2003, s.98-99)'e göre her iki değer de -2 ile +2 arasında olduğu durumda verilerin normal dağılım gösterdiğini belirtmektedir. Verilerin normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir. Veriler normal dağılıma uygun olduğundan dolayı verilerin analizinde parametrik analizler kullanılmıştır. İki grubun karşılaştırılmasında t testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında Tek Yönlü Varyans analizi, gruplardaki kişi sayısı 30'un altına düştüğü durumlarda parametrik test uygulanamayacağından Kruskal Wallis H testi ve ortaya çıkan farkların hangi gruplardan kaynaklandığını anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi kullanılmıştır. Değişkenler

arasındaki ilişkiye bakmak için Pearson Korelasyon Analizi ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi, yapılmıştır. Bu analizler bilgisayarda SPSS for Windows 22.0 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Gruplar arası farklılık incelenirken; anlamlılık seviyesi olarak 0,05 kullanılmış olup $p < 0,05$ olması durumunda gruplar arası anlamlı farklılığın olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise gruplar arası anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

4. Bölüm

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırma kapsamına giren çocukların annelerine araştırma amacı doğrultusunda ölçekler uygulanmış ölçeklerden elde edilen veriler değerlendirilmiş ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir. Bulgular tablolarla verilmeye çalışılmış ve yorumlanmıştır.

1. Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili algısı nasıldır?

Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stiline ilişkin algılarını değerlendirmek amacıyla Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelenmiştir (Tablo 8).

Tablo 8

Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stiline ilişkin algıları

	N	Minimum	Maximum	$\bar{x}$	S.s.
Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu	264	19	60	34,86	8,379
Ebeveyn Kabulü Alt boyutu	264	15	55	37,63	8,505
Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili	264	41	110	67,99	10,443
Toplam Puanı					

Tablo 8’de görüldüğü gibi, annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu” puan ortalaması 34,86 olarak bulunmuştur. Ebeveyn Kontrolü Alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 60 olduğu dikkate alındığında ebeveyn kontrolünün orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” puan ortalaması 37,63 olarak bulunmuştur. Ebeveyn Kabulü Alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 55 olduğu dikkate alındığında ebeveyn kabulünün orta düzeyin üstünde olduğu söylenebilir.

Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin toplam puan ortalaması 67,99 olarak bulunmuştur. Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 110 olduğu dikkate alındığında ebeveyn çocuk yetiştirme stilinin orta düzeyin üstünde olduğu söylenebilir.

2. Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stili nasıldır?

Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stiline ilişkin algılarını değerlendirmek amacıyla Çocuk Yetiştirme Anketinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelenmiştir (Tablo 9).

Tablo 9

Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stiline ilişkin algıları

	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	S.s.
İtaat Bekleme Alt boyutu	262	6	30	15,34	4,331
Cezalandırma Alt boyutu	261	8	30	13,10	3,863
Sıcaklık Alt boyutu	264	38	50	47,36	2,704
Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	260	19	30	27,90	2,731
Çocuk Yetiştirme Anketi Toplam Puan	264	80	130	102,11	7,553

Tablo 9’da görüldüğü gibi, annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu” puan ortalaması 15,34 olarak bulunmuştur. İtaat Bekleme Alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 30

olduğu dikkate alındığında annelerin çocuklarından itaat beklèmelerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketinin “Cezalandırma Alt boyutu” puan ortalaması 13,10 olarak bulunmuştur.

Cezalandırma Alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 30 olduğu dikkate alındığında annelerin çocuklarını cezalandırma durumlarının düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” puan ortalaması 47,36 olarak bulunmuştur. Sıcaklık Alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 50 olduğu dikkate alındığında annelerin çocuklarına çok yüksek düzeyde sıcak davrandıkları söylenebilir.

Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketinin “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puan ortalaması 27,90 olarak bulunmuştur.

Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 30 olduğu dikkate alındığında annelerin çocuklarına karşı çok yüksek düzeyde açıklayıcı akıl yürüttükleri söylenebilir.

Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketinin puan ortalaması 102,11 olarak bulunmuştur. Çocuk Yetiştirme Anketinden alınabilecek en yüksek puan 130 olduğu dikkate alındığında annelerin çocuk yetiştirme stillerinin iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

3. Çocuklarının mizaç özellikleri nasıldır?

Annelerin çocuklarının mizaçlarına ilişkin algılarını değerlendirmek amacıyla Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelenmiştir (Tablo 10).

Tablo 10

Annelerin çocuklarının mizaç özelliklerine ilişkin algıları

	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	S.s.
Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu	264	7,00	42,00	27,67	7,857
Sebatkarlık alt boyutu	264	7,00	42,00	25,12	8,856
Ritmiklik alt boyutu	264	7,00	42,00	28,89	6,917
Tepkisellik alt boyutu	264	9,00	54,00	24,83	8,603

Tablo 10’da görüldüğü gibi, annelerin çocuklarının mizaçlarına ilişkin algılarını değerlendirdikleri Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık” alt boyutu puan ortalaması 27,67 olarak bulunmuştur. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık” alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 42 olduğu ve yüksek puanların çocukların sıcakkanlı ve düşük puanların ise çocukların utangaç olarak değerlendirildiği dikkate alındığında annelerin çocuklarını sıcakkanlı olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Annelerin çocuklarının mizaçlarına ilişkin algılarını değerlendirdikleri Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık” alt boyutu puan ortalaması 25,12 olarak bulunmuştur. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık” alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 42 olduğu dikkate alındığında çocuklarını sebatkar olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Annelerin çocuklarının mizaçlarına ilişkin algılarını değerlendirdikleri Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Ritmiklik” alt boyutu puan ortalaması 28,89 olarak bulunmuştur. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Ritmiklik” alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 42 olduğu dikkate alındığında çocuklarının uyku, açlık, tuvalet gibi fonksiyonlarını düzenli olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Annelerin çocuklarının mizaçlarına ilişkin algılarını değerlendirdikleri Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik” alt boyutu puan ortalaması 24,83 olarak bulunmuştur. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik” alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 54 olduğu dikkate alındığında çocuklarının tepkisel davranışlarını düşük olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

4. Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili ile kendilerinin çocuk yetiştirme stili ve çocuğun mizacı arasında ilişki var mıdır?

Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili ile kendilerinin çocuk yetiştirme stili ve çocuğun mizacı arasında ilişkiyi anlamak amacıyla korelasyon analizi uygulanmıştır (Tablo 11).

Tablo 11

Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili ile kendilerinin çocuk yetiştirme stili ve çocuğun mizacı arasında ilişki

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1- İtaat Bekleme Alt boyutu	r	1										
	p											
2- Cezalandırma Alt boyutu	r	,447	1									
	p	,000										
3- Sıcaklık Alt boyutu	r	-,123	-,427	1								
	p	,047	,000									
4- Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	r	-,063	-,288	,515	1							
	p	,311	,000	,000								
5-Çocuk Yetiştirme Anketi	r	,779	,610	,069	,323	1						
	p	,000	,000	,264	,000							
6-Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeği	r	,190	,365	-,171	-,176	,196	1					
	p	,002	,000	,005	,005	,001						
7-Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu	r	,057	-,105	,176	,248	,091	-,277	1				
	p	,357	,089	,004	,000	,142	,000					
8-Ebeveyn Kabulü Alt boyutu	r	,215	,386	-,151	-,109	,248	,910	,046	1			
	p	,000	,000	,014	,080	,000	,000	,461				
9- Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu	r	-,043	-,105	,040	,200	,009	-,133	,122	-,113	1		
	p	,490	,092	,517	,001	,886	,031	,047	,066			
10-Sebatkarlık alt boyutu	r	-,064	-,182	,146	,096	-,091	,068	,032	,072	,018	1	
	p	,304	,003	,017	,122	,140	,274	,608	,243	,770		
11- Ritmiklik alt boyutu	r	-,068	-,141	,100	,071	-,091	,069	,097	,082	,112	,277	1
	p	,273	,023	,106	,252	,141	,262	,116	,186	,069	,000	
12- Tepkisellik alt boyutu	r	,215	,306	-,283	-,259	,163	,293	-,099	,257	-,189	-,221	-,150
	p	,000	,000	,000	,000	,008	,000	,108	,000	,002	,000	,015

Tablo 11’de görüldüğü gibi, anneannelerin “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” toplam puanları ile annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu”, “Cezalandırma Alt boyutu” ve “Çocuk Yetiştirme Anketi” toplam puanları arasında doğru yönde, Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” ve “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puanları arasında ters yönde $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Anneannelerin “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” puanları arttıkça annelerin “Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu”, “Cezalandırma Alt boyutu” ve “Çocuk Yetiştirme Anketi” toplam puanları artmakta, “Sıcaklık Alt boyutu” ve “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puanları ise azalmakta olduğu bulunmuştur.

Anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu” puanları ile annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” ve “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puanları arasında doğru yönde $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” ve “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puanlarının arttığı bulunmuştur.

Anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” puanları ile annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu”, “Cezalandırma Alt boyutu” ve Çocuk Yetiştirme Anketi toplam puanları arasında doğru yönde, anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” puanları ile annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” puanları arasında ters yönde $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu”, “Cezalandırma Alt boyutu” ve Çocuk Yetiştirme Anketi toplam puanlarının arttığı, anneannelerin Ebeveyn

Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” puanlarının ise azaldığı bulunmuştur.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu” puanları ile annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” ve anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu” puanları arasında doğru yönde, anneannelerin “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” toplam puanları arasında ters yönde $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” ve anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu” puanlarının da arttığı, anneannelerin “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” toplam puanlarının da azaldığı bulunmuştur.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık alt boyutu” puanları ile annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” puanları arasında doğru yönde, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık alt boyutu” puanları ile annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Cezalandırma Alt boyutu” puanları arasında ters yönde $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” puanlarının da arttığı, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Cezalandırma Alt boyutu” puanlarının ise azaldığı bulunmuştur.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Ritmiklik alt boyutu” puanları ile annelerin çocuk Yetiştirme Anketinin “Cezalandırma Alt boyutu” puanları arasında ters yönde $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin

“Ritmiklik alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Cezalandırma Alt boyutu” puanlarının azaldığı bulunmuştur.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları ile annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu”, “Cezalandırma Alt boyutu”, Çocuk Yetiştirme Anketi toplam puanları, anneannelerin “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” toplam puanları ve “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” arasında doğru yönde, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları ile annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” ve “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puanları arasında ters yönde $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu”, “Cezalandırma Alt boyutu”, Çocuk Yetiştirme Anketi toplam puanlarının, anneannelerin “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” toplam puanlarının ve “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” puanlarının arttığı, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” ve “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puanlarının azaldığı bulunmuştur.

5. Annelerin çocuk yetiştirme stiline kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini yordayıcı gücü var mıdır?

Annelerin çocuk yetiştirme stiline kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 12).

Tablo 12

Annelerin çocuk yetiştirme stilinin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	60,450	13,478		4,485	,000
İtaat Bekleme Alt boyutu	,621	,350	,255	1,775	,077
Cezalandırma Alt boyutu	1,421	,368	,524	3,866	,000
Sıcaklık Alt boyutu	,328	,288	,086	1,141	,255
Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	,409	,430	,108	,950	,343
Çocuk Yetiştirme Anketi	,305	,076	,223	4,027	,000
R=,384	R ² =,148				
F _(5,296) =10,245 p=,000					

a. Bağımlı değişken: Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili

Tablo 12’de görüldüğü gibi anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili, annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu ve Çocuk Yetiştirme Anketi ile anlamlı bir ilişkiler vermektedir (R=,384R²=,148 p<0,05). Annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi toplam puan değişkenleri Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili puanlarının toplam varyansının %15’ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından Cezalandırma Alt boyutu ve

anneannelerin Çocuk Yetiştirme Anketi değişkenlerinin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

6. Annelerin çocuk yetiştirme stilinin çocuğun mizacı üzerinde yordayıcı gücü var mıdır?

Annelerin çocuk yetiştirme stilinin çocuğun mizacının Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutunu yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 13).

Tablo 13

Annelerin çocuk yetiştirme stilinin çocuğun mizacının Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutunu yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit (Constant)	28,397	11,857		2,395	,017
İtaat Bekleme Alt boyutu	,065	,307	,036	,213	,832
Cezalandırma Alt boyutu	-,074	,327	-,037	-,228	,820
Sıcaklık Alt boyutu	-,287	,252	-,099	-1,143	,254
Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	,754	,392	,262	1,924	,055
Çocuk Yetiştirme Anketi	-,080	,278	-,076	-,289	,773
R=,219	R ² =,048				
F _(5,250) =2,526	p=,130				

a. Bağımlı değişkenÇocuklar İçin Kısa Mizaç ÖlçeğiSıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu

Modelde otokorelasyon olup olmadığını anlamak için Durbin-Watson (D-W) testine bakılmıştır. D-W değerleri 1,931 olarak 2'ye yakın bulunduğu için otokorelasyon olmadığı ve çoklu bağlantı sorunu için ise tolerans değerlerine bakılmış ve tüm tolerans değerlerinin (1-

R^2)’den büyük olduğu görülmüştür. Otokorelasyon ve çoklu bağlantı sorunlarının olmadığı görüldükten sonra analizlere devam edilmiştir.

Tablo 13’te görüldüğü gibi, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu” puanları ile annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi ile ilişkileri anlamsız bulunmuştur ($R=,219$ $R^2=,048$ $p>0,05$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi değişkenlerinin Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu” puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Annelerin çocuk yetiştirme stiline çocuğun mizacının Sebatarlık alt boyutunu yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 14).

Tablo 14

Annelerin çocuk yetiştirme stiline çocuğun mizacının Sebatarlık alt boyutunu yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	T	p
Sabit	98,552	15,092		6,530	,000
İtaat Bekleme Alt boyutu	,492	,392	,193	1,256	,210
Cezalandırma Alt boyutu	,169	,412	,060	,411	,681
Sıcaklık Alt boyutu	-,020	,322	-,005	-,062	,951
Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	,833	,482	,212	1,730	,085
Çocuk Yetiştirme Anketi Ölçeği	-,448	,347	-,306	-1,290	,198
$R=,140$	$R^2=,019$				
$F_{(5,296)}=2,780$	$p=,180$				

a. Bağımlı değişkenÇocuklar İçin Kısa Mizaç ÖlçeğiSebatarlıkalt boyutu

Modelde otokorelasyon olup olmadığını anlamak için Durbin-Watson (D-W) testine bakılmıştır. D-W değeri 1,885 olarak bulunmuş olup otokorelasyon olmadığı söylenebilir. Çoklu bağlantı sorunu için ise tolerans değerlerine bakılmış ve tüm tolerans değerlerinin (1- R^2)’den büyük olduğu görülmüştür. Otokorelasyon ve çoklu bağlantı sorunlarının olmadığı görüldükten sonra analize devam edilmiştir.

Tablo 14’te görüldüğü gibi, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık alt boyutu” puanları ile annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi ile ilişkileri anlamsız bulunmuştur ($R=,140$ $R^2=,019$ $p>0,05$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi değişkenlerinin Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık alt boyutu” puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Annelerin çocuk yetiştirme stiline çocuğun mizacının Ritmiklik alt boyutunu yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 15).

Tablo 15

Annelerin çocuk yetiştirme stiline çocuğun mizacının Ritmiklik alt boyutunu yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	T	p
Sabit	29,394	10,525		2,793	,006
İtaat Bekleme Alt boyutu	,219	,273	,137	,803	,423
Cezalandırma Alt boyutu	,074	,290	,041	,255	,799
Sıcaklık Alt boyutu	,239	,223	,094	1,069	,286
Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	,317	,348	,126	,913	,362
Çocuk Yetiştirme Anketi Ölçeği	-,246	,247	-,263	-,996	,320
R=,158	R ² =,025				
F _(5,296) =1,279	p=,174				

a. Bağımlı değişkenÇocuklar İçin Kısa Mizaç ÖlçeğiRitmiklik alt boyutu

Modelde otokorelasyon olup olmadığını anlamak için Durbin-Watson (D-W) testine bakılmıştır. D-W değerleri 2,043 olarak bulunduğu için otokorelasyon olmadığı ve çoklu bağlantı sorunu için ise tolerans değerlerine bakılmış ve tüm tolerans değerlerinin (1-R²)'den büyük olduğu görülmüştür. Otokorelasyon ve çoklu bağlantı sorunlarının olmadığı görüldükten sonra analizlere devam edilmiştir.

Tablo 15'te görüldüğü gibi, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin "Ritmiklik alt boyutu" puanları ile annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi ile ilişkileri anlamsız bulunmuştur (R=.158, R²=,025, p>0.05). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi

değişkenlerinin Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Ritmiklik alt boyutu” puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Annelerin çocuk yetiştirme stiline çocuğun mizacının Tepkisellik alt boyutunu yordama gücünü anlamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 16).

Tablo 16

Annelerin çocuk yetiştirme stiline çocuğun mizacının Tepkisellik alt boyutunu yordamasına ilişkin Lineer Regresyon Analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	42,744	12,272		3,483	,001
İtaat Bekleme Alt boyutu	-,093	,318	-,047	-,294	,769
Cezalandırma Alt boyutu	,020	,339	,009	,060	,952
Sıcaklık Alt boyutu	-,564	,260	-,178	-2,167	,031
Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	-,793	,406	-,252	-1,955	,052
Çocuk Yetiştirme Anketi Ölçeği	,315	,288	,271	1,096	,274
R=,383	R ² =,147				
F _(5,250) =8,618	p=,000				

a. Bağımlı değişken: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği Tepkisellik alt boyutu

Modelde otokorelasyon olup olmadığını anlamak için Durbin-Watson (D-W) testine bakılmıştır. D-W değerleri 1,965 olarak 2'ye yakın bulunduğu için otokorelasyon olmadığı ve çoklu bağlantı sorunu için ise tolerans değerlerine bakılmış ve tüm tolerans değerlerinin (1-R²)'den büyük olduğu görülmüştür. Otokorelasyon ve çoklu bağlantı sorunlarının olmadığı görüldükten sonra analizlere devam edilmiştir.

Tablo 16'da görüldüğü gibi, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları ile annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi ile ilişkileri anlamlı bulunmuştur (R=,383 R²=,147 p<0,05).

Annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi toplam puan değişkenleri Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanlarının %15’ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde yalnızca annelerin Çocuk Yetiştirme Anketi “Sıcaklık Alt boyutu” değişkeninin Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Annelerin çocuğuna karşı sıcaklıkları arttıkça çocukların tepkisel davranış özelliklerinin azalacağı saptanmıştır.

7. Annelerin çocuk yetiştirme stili annenin eğitim durumuna, yaşına, okulöncesi dönem çocuğun cinsiyetine, yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

Annelerin eğitim durumuna göre çocuk yetiştirme stili açısından farklar incelenirken, ilkokul, ortaokul ve lisansüstü gruplarındaki kişi sayısı 30’dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 17).

Tablo 17

Annelerin eğitim durumuna göre çocuk yetiştirme stili açısından farklar

		N	Sıra ortalaması	KW	p	Fark
İtaat Bekleme Alt boyutu	1-İlkokul	15	176,27			
	2-Ortaokul	19	158,37			
	3-Lise	50	145,84	13,328 *	,010	1-2-3>4-5
	4-Üniversite	152	122,14			
	5-Lisansüstü	26	113,17			
Cezalandırma Alt boyutu	İlkokul	15	137,53			
	Ortaokul	19	152,76			

	Lise	50	128,68	2,035	,729	-
	Üniversite	152	129,57			
	Lisansüstü	25	123,88			
Sıcaklık Alt boyutu	İlkokul	15	133,07			
	Ortaokul	20	141,48			
	Lise	50	140,89	2,913	,573	-
	Üniversite	153	132,08			
	Lisansüstü	26	111,62			
Açıklayıcı Akıl	İlkokul	15	112,37			
Yürütme Alt boyutu	Ortaokul	19	106,61			
	Lise	49	129,42	6,217	,184	-
	Üniversite	151	138,35			
	Lisansüstü	26	114,87			
Çocuk Yetiştirme	İlkokul	15	155,07			
Anketi	Ortaokul	20	147,80			
	Lise	50	130,80	4,406	,354	-
	Üniversite	153	132,67			
	Lisansüstü	26	110,00			

* $p < 0.05$

Tablo 17’de görüldüğü gibi annenin eğitim durumuna göre annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme alt boyutu açısından farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu annelerin eğitim durumuna göre annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından İtaat Bekleme alt boyutu açısından farkların anlamlı olduğunu göstermektedir. Farkın hangi eğitim durumundaki annelerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmış ve eğitimi ilkökullü, ortaokullü, lise olan

annelerin eğitimi üniversite ve lisansüstü olan annelere göre annenin Çocuk Yetiştirme Anketinin İtaat Bekleme Alt boyutu puanlarının daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Annelerin yaşına göre çocuk yetiştirme stili açısından farklar incelenirken, 20-25 yaş, 41-46 yaş ve 47 yaş ve üzerindeki gruplarındaki kişi sayısı 30'dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 18).

Tablo 18

Annelerin yaşına göre çocuk yetiştirme stili açısından farklar

	Anne yaşı	N	Sıra ortalaması	KW	p
İtaat Bekleme Alt boyutu	20-25	11	170,59	5,011	,415
	26-30	75	133,05		
	31-36	124	124,22		
	37-40	39	136,94		
	41-46	10	135,40		
	47 ve üzeri	3	166,83		
Cezalandırma Alt boyutu	20-25	11	116,86	1,223	,943
	26-30	74	138,16		
	31-36	123	128,91		
	37-40	40	128,15		
	41-46	10	131,75		
	47 ve üzeri	3	127,17		
Sıcaklık Alt boyutu	20-25	11	117,55		
	26-30	76	143,09		

	31-36	124	136,29		
	37-40	40	110,30	6,406	,269
	41-46	10	114,85		
	47 ve üzeri	3	117,17		
Açıklayıcı Akıl	20-25	11	149,86		
Yürütme Alt boyutu	26-30	75	126,87		
	31-36	122	137,09	5,729	,333
	37-40	39	113,01		
	41-46	10	113,55		
	47 ve üzeri	3	166,17		
Çocuk Yetiştirme	20-25	11	169,59		
Anketi	26-30	76	133,71		
	31-36	124	133,94	5,251	,386
	37-40	40	117,65		
	41-46	10	114,55		
	47 ve üzeri	3	164,17		

Tablo 18’de görüldüğü gibi annelerin yaşına göre çocuk yetiştirme stiline İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi açısından farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu annelerin yaşına göre Çocuk Yetiştirme Stiline İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi açısından farkların anlamsız olduğunu göstermektedir.

Okul öncesi çocuğunun cinsiyetine göre çocuk yetiştirme stili açısından fark olup olmadığını anlamak amacıyla t testi uygulanmıştır (Tablo 19).

Tablo 19

Okul öncesi çocuğunun cinsiyetine göre annenin çocuk yetiştirme stili açısından farklar

	Çocuğun cinsiyeti	N	$\bar{X}$	S.s.	t	p
İtaat Bekleme Alt boyutu	Kız	125	15,52	4,240	,643	,521
	Erkek	137	15,18	4,422		
Cezalandırma Alt boyutu	Kız	125	13,69	4,418	2,333*	,021
	Erkek	136	12,57	3,194		
Sıcaklık Alt boyutu	Kız	126	47,25	2,996	-,607	,544
	Erkek	138	47,46	2,414		
Açıklayıcı Akıl	Kız	124	27,78	2,824	-,641	,522
Yürütme Alt boyutu	Erkek	136	28,00	2,650		
Çocuk Yetiştirme Anketi	Kız	126	102,62	7,673	1,047	,296
	Erkek	138	101,64	7,438		

p<0,05

Tablo 19’da görüldüğü gibi çocuğun cinsiyetine göre annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından Cezalandırma Alt boyut puanları açısından farklar p<0.05 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgu çocuğun cinsiyetine göre annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından cezalandırma alt boyut puanları açısından farkların anlamlı olduğunu göstermektedir. Kız çocuğa sahip olan annelerin, erkek çocuğa sahip annelere göre Çocuk Yetiştirme Anketinin alt boyutlarından cezalandırma alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Okul öncesi dönemindeki çocuğun yaşına göre annelerin çocuk yetiştirme stili açısından fark olup olmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi uygulanmıştır (Tablo 20).

Tablo 20

Okul öncesi çocuğun yaşına göre annelerin çocuk yetiştirme stili açısından farklar

	Çocuğun yaşı	N	$\bar{x}$	S.s.	F	p
İtaat Bekleme Alt boyutu	3 yaş	77	14,48	4,453		
	4 yaş	73	15,90	4,741	1,651	,178
	5 yaş	68	15,37	3,657		
	6 yaş	44	15,86	4,268		
Cezalandırma Alt boyutu	3 yaş	76	13,43	4,997		
	4 yaş	74	13,11	3,254	,362	,781
	5 yaş	67	12,76	3,085		
	6 yaş	44	13,05	3,704		
Sıcaklık Alt boyutu	3 yaş	77	46,97	3,170		
	4 yaş	74	47,30	2,498	1,012	,388
	5 yaş	68	47,66	2,465		
	6 yaş	45	47,67	2,495		
Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	3 yaş	76	27,36	3,313		
	4 yaş	73	27,92	2,564	2,524	,058
	5 yaş	66	27,91	2,588		
	6 yaş	45	28,76	1,811		
Çocuk Yetiştirme Anketi	3 yaş	77	100,97	7,746		
	4 yaş	74	102,65	7,963	1,439	,232

5 yaş	68	101,75	6,419
6 yaş	45	103,71	7,988

Tablo 20’de görüldüğü gibi, çocuğun yaşına göre annelerin çocuk yetiştirme stiline İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma alt boyutu, Sıcaklık alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi puanları açısından farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişki görülmemiştir. Bu bulgu okul öncesi dönemdeki çocuğun yaşına göre annelerin İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi açısından farkların anlamlı olmadığını göstermektedir.

8. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri ebeveynin eğitim durumuna, yaşına, okul öncesi dönem çocuğun cinsiyetine, yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

Annelerin eğitim durumuna göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar incelenirken, ilkokul, ortaokul ve lisansüstü gruplarındaki kişi sayısı 30’ dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 21).

Tablo 21

Annelerin eğitim durumuna göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından farklar

Çocuklar İçin Kısa		Sıra	KW	p	Fark	
Mizaç Ölçeği	Anne Eğitim	N	ortalaması			
Sıcakkanlılık- utangaçlık alt boyutu	1-İlkokul	15	123,30			
	2-Ortaokul	20	96,90			
	3-Lise	50	108,23	13,859 *	,008	4-5>2-3
	4-Üniversite	153	144,65			
	5-Lisansüstü	26	140,38			

Sebatkarlık alt boyutu	İlkokul	15	121,23			
	Ortaokul	20	136,60			
	Lise	50	132,29	1,512	,825	-
	Üniversite	153	130,57			
	Lisansüstü	26	147,63			
Ritmiklik alt boyutu	İlkokul	15	127,27			
	Ortaokul	20	109,78			
	Lise	50	113,24	9,261	,055	-
	Üniversite	153	137,52			
	Lisansüstü	26	160,52			
Tepkisellik alt boyutu	İlkokul	15	140,70			
	Ortaokul	20	131,80			
	Lise	50	139,47	,804	,938	-
	Üniversite	153	130,08			
	Lisansüstü	26	129,15			

* p<0.05

Tablo 21’de görüldüğü gibi, annelerin eğitim durumuna göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu açısından farklar p<0.05 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu annelerin eğitim durumuna göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu açısından farkların anlamlı olduğunu göstermektedir. Farkın hangi eğitim durumundaki annelerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmış ve eğitimi üniversite ve lisansüstü olan annelerin eğitimi ortaokul ve lise olanlara göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu puanlarının daha yüksek ve p<0.05 önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Annelerin yaşına göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklılıklar incelenirken, 20-25 yaş, 41-46 yaş ve 47 yaş ve üzeri gruplarındaki kişi sayısı 30'dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 22).

Tablo 22

Annelerin yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından farklılıklar

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği			Sıra ortalaması	KW	p
Ölçeği	Anne yaşı	N	ortalması		
Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu	20-25	11	84,27		
	26-30	76	138,68		
	31-36	124	136,29	6,941	,225
	37-40	40	119,36		
	41-46	10	134,70		
	47 ve üzeri	3	164,00		
Sebatkarlık alt boyutu	20-25	11	150,82		
	26-30	76	120,98		
	31-36	124	131,22		
	37-40	40	137,09	8,441	,134
	41-46	10	176,20		
	47 ve üzeri	3	203,33		
Ritmiklik alt boyutu	20-25	11	97,05		
	26-30	76	127,23		
	31-36	124	132,73	5,499	,358
	37-40	40	147,58		
	41-46	10	155,25		

	47 ve üzeri	3	109,50		
Tepkisellik alt boyutu	20-25	11	147,14		
	26-30	76	128,73		
	31-36	124	132,92	,855	,973
	37-40	40	132,95		
	41-46	10	131,40		
	47 ve üzeri	3	154,50		

Tablo 22’de belirtildiği gibi, annenin yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu, Sebatkarlık alt boyutu, Ritmiklik alt boyutu ve Tepkisellik alt boyutu açısından farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu annelerin yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu, Sebatkarlık alt boyutu, Ritmiklik alt boyutu ve Tepkisellik alt boyutu açısından farkların anlamlı olmadığını göstermektedir.

Okul öncesi çocuğunun cinsiyetine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından fark olup olmadığını anlamak amacıyla t testi uygulanmıştır (Tablo 23).

Tablo 23

Okul öncesi çocuğunun cinsiyetine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından farklar

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği	Çocuğun cinsiyeti	N	$\bar{X}$	S.s.	t	p
	Erkek	138	28,39	7,739		
Sebatkarlık alt boyutu	Kız	126	25,16	9,078	,066	,948
	Erkek	138	25,09	8,682		

Ritmiklik alt boyutu	Kız	126	28,21	6,655	-1,530	,127
	Erkek	138	29,51	7,116		
Tepkisellik alt boyutu	Kız	126	25,14	9,067	,565	,573
	Erkek	138	24,54	8,180		

Tablo 23'te görüldüğü gibi, çocuğun cinsiyetine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu, Sebatarlık alt boyutu, Ritmiklik alt boyutu ve Tepkisellik alt boyutu açısından farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu çocuğunun cinsiyetine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu, Sebatarlık alt boyutu, Ritmiklik alt boyutu ve Tepkisellik alt boyutu açısından farkların anlamsız olduğunu göstermektedir.

Okul öncesi dönem çocuğun yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından fark olup olmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi uygulanmıştır (Tablo 24).

Tablo 24

Okul öncesi çocuğun yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği açısından farklar

Çocuklar İçin							
Kısa Mizaç Ölçeği	Çocuğun yaşı	N	$\bar{X}$	S.s.	F	p	Fark
Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu	1. 3 yaş	77	29,03	8,095			
	2. 4 yaş	74	28,76	8,142	3,114*	,027	3-4>6
	3. 5 yaş	68	26,50	7,292			
	4. 6 yaş	45	25,36	7,215			
Sebatarlık alt boyutu	1. 3 yaş	77	23,03	8,751			
	2. 4 yaş	74	23,70	8,935	5,343*	,001	5>3-4

	3. 5 yaş	68	28,18	7,651			
	4. 6 yaş	45	26,42	9,367			
Ritmiklik alt	3 yaş	77	28,38	7,095			
boyutu	4 yaş	74	28,65	7,398	,367	,777	-
	5 yaş	68	29,35	6,238			
	6 yaş	45	29,44	6,914			
Tepkisellik alt	1. 3 yaş	77	27,35	8,429			
boyutu	2. 4 yaş	74	24,73	8,866	4,009*	,008	3>5-6
	3. 5 yaş	68	23,78	8,709			
	4. 6 yaş	45	22,27	7,362			

* p<0.05

Tablo 24'te görüldüğü gibi, çocuğuna yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu, Sebatkarlık alt boyutu ve Tepkisellik alt boyutu puanları açısından farklar p<0.05 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu okul öncesi dönem çocuğun yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu, Sebatkarlık alt boyutu ve Tepkisellik alt boyutu puanları açısından farkların anlamlı olduğunu göstermektedir. Farkın kaç yaşındaki çocuklar arasında olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu yaşı 3-4 olan çocukların yaşı 6 olan çocuklara göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu puanlarının daha yüksek ve p<0.05 önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu yaşı 5 olan çocukların yaşı 3 ve 4 olan çocuklara göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sebatkarlık alt boyutu puanlarının daha yüksek ve p<0.05 önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu yaşı 3 olan çocukların yaşı 5 ve 6 olan çocuklara göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Tepkisellikalt boyutu puanlarının daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

9. Babaların yaşına, eğitim durumuna ve mesleğine göre annelerin çocuk yetiştirme stili farklılaşmakta mıdır?

Babanın yaşına göre annelerin çocuk yetiştirme stili açısından farklar incelenirken, 20-25 yaş, 41-46 yaş ve 47 yaş ve üzeri gruplarındaki kişi sayısı 30'dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 25).

Tablo 25

Babanın yaşına göre annenin çocuk yetiştirme stili ve anneannelerin çocuk yetiştirme stili açısından farklar

	Baba yaşı	N	Sıra ortalaması	KW	p	Fark
İtaat Bekleme Alt boyutu	20-25	4	195,50			
	26-30	43	142,59			
	31-36	142	148,99	4,355	,499	-
	37-40	72	168,51			
	41-46	37	156,91			
	47 ve üzeri	11	171,45			
Cezalandırma Alt boyutu	20-25	4	178,38			
	26-30	43	151,51			
	31-36	139	147,19	6,763	,239	-
	37-40	73	175,40			
	41-46	38	150,95			

	47 ve üzeri	11	123,41			
Sıcaklık Alt boyutu	20-25	4	157,88			
	26-30	43	168,56			
	31-36	142	168,66	10,234	,069	-
	37-40	73	134,37			
	41-46	38	145,61			
	47 ve üzeri	11	122,23			
Açıklayıcı Akıl	20-25	4	193,13			
	26-30	43	154,31			
Yürütme Alt boyutu	31-36	139	154,43	4,137	,530	-
	37-40	72	155,44			
	41-46	37	154,36			
	47 ve üzeri	11	108,59			
	Çocuk Yetiştirme Anketi	20-25	4	219,75		
Anketi	26-30	43	156,76			
	31-36	142	152,52	6,564	,255	-
	37-40	73	163,53			
	41-46	38	161,96			
	47 ve üzeri	11	104,23			

Tablo 25’te görüldüğü gibi, babanın yaşına göre annelerin çocuk yetiştirme stiline İtaat Bekleme alt boyutu, Cezalandırma alt alt boyutu, Sıcaklıkalt alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme alt alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi puanları açısından farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu babanın yaşına göre annelerin İtaat Bekleme Alt

boyutu, Cezalandırma alt boyutu, Sıcaklık alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi açısından farkların anlamsız olduğunu göstermektedir.

Babanın eğitim durumuna göre annenin çocuk yetiştirme stil puanları açısından farklar incelenirken, ilkokul, ortaokul ve lisansüstü gruplarındaki kişi sayısı 30'dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 26).

Tablo 26

Babanın eğitim durumuna göre annenin çocuk yetiştirme stili açısından farklar

	Baba Eğitim	N	Sıra ortalaması	KW	p
İtaat Bekleme Alt boyutu	İlkokul	19	186,68	9,241	,055
	Ortaokul	23	158,30		
	Lise	69	173,88		
	Üniversite	169	147,88		
	Lisansüstü	29	128,17		
Cezalandırma Alt boyutu	İlkokul	19	158,18	,507	,973
	Ortaokul	22	145,59		
	Lise	70	150,74		
	Üniversite	168	156,92		
	Lisansüstü	29	153,91		
Sıcaklık Alt boyutu	İlkokul	19	196,89	8,403	,078
	Ortaokul	23	177,89		
	Lise	70	158,68		
	Üniversite	170	151,81		
	Lisansüstü	29	129,93		

Açıklayıcı Akıl	İlkokul	19	166,32		
Yürütme Alt boyutu	Ortaokul	22	164,20		
	Lise	70	164,23	5,474	,242
	Üniversite	166	151,07		
	Lisansüstü	29	124,98		
Çocuk Yetiştirme Anketi	İlkokul	19	171,00		
	Ortaokul	23	148,00		
	Lise	70	175,49	7,541	,110
	Üniversite	170	152,53		
	Lisansüstü	29	125,79		

Tablo 26’da görüldüğü gibi, babanın eğitim durumuna göre annelerin çocuk yetiştirme stiline İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi puanları açısından farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu babaların eğitim durumuna göre annelerin çocuk yetiştirme stiline İtaat Bekleme alt boyutu, Cezalandırma alt boyutu, Sıcaklık alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi puanları açısından farkların anlamlı olmadığını göstermektedir.

Çocuğun babasının mesleğine göre annenin çocuk yetiştirme stili açısından farklar incelenirken, öğretmen, polis, hemşire ve asker gruplarındaki kişi sayısı 30’dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 27).

Tablo 27

Çocuğun babasının mesleğine göre annenin çocuk yetiştirme stili açısından farklar

	Baba meslek	N	Sıra ortalaması	KW	p	Fark
İtaat Bekleme Alt boyutu	1-İşçi	64	150,05			
	2-Öğretmen	26	122,27			
	3-Polis memuru	11	100,86	14,827*	,011	1-2-6>5
	4-Hemşire	2	84,50			
	5-Asker	9	60,33			
	6-Diğer (Esnaf vb)	150	132,33			
Cezalandırma Alt boyutu	İşçi	63	139,09			
	Öğretmen	26	133,67			
	Polis memuru	11	139,23	5,022	,413	-
	Hemşire	2	187,25			
	Asker	9	89,00			
	Diğer (Esnaf vb)	150	128,31			
Sıcaklık Alt boyutu	İşçi	64	137,65			
	Öğretmen	26	134,96			
	Polis memuru	11	141,82	1,615	,899	-
	Hemşire	2	135,50			
	Asker	9	151,72			
	Diğer (Esnaf vb)	152	128,06			
Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	İşçi	62	132,74			
	Öğretmen	26	132,98			
	Polis memuru	10	125,55	4,278	,510	-
	Hemşire	2	45,25			
	Asker	9	156,56			
	Diğer (Esnaf vb)	151	129,06			
Çocuk Yetiştirme Anketi	İşçi	64	144,71			
	Öğretmen	26	129,21			
	Polis memuru	11	105,82	5,080	,406	-
	Hemşire	2	103,75			

Asker	9	98,78
Diğer (Esnaf vb)	152	132,23

* $p < 0.05$

Tablo 27’de görüldüğü gibi, çocuğun babasının mesleğine göre Anne Çocuk Yetiştirme Stilinin İtaat Bekleme alt boyutu açısından farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu çocuğun babasının mesleğine göre Anne Çocuk Yetiştirme Stilinin İtaat Bekleme alt boyutu açısından farkların anlamlı olduğunu göstermektedir.

Farkın çocuğun babasının mesleği ne olan anneler arasında olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmış ve eşinin mesleği işçi, öğretmen ve diğer (serbest meslek/esnaf vb.) asker olan babalara göre İtaat Bekleme Alt boyutu puanlarının daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

10. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri babanın yaşına, eğitim durumuna ve mesleğine göre farklılaşmakta mıdır?

Babanın yaşına göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar incelenirken, 20-25 yaş, 26-30 yaş, 47 yaş ve üzeri gruplarındaki kişi sayısı 30’dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 28).

Tablo 28

Babanın yaşına göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar

Çocuklar İçin Kısa		Sıra	KW	p	Fark	
Mizaç Ölçeği	Baba yaşı	N	ortalaması			
Sıcakkanlılık- utangaçlık alt boyutu	1- 20-25	3	40,83			
	2- 26-30	28	110,04			
	3- 31-36	125	145,82	13,113*	,022	3-4-5-6>1
	4- 37-40	64	118,03			
	5- 41-46	35	137,76			

	6- 47 ve üzeri	9	130,33			
Sebatkarlık alt	20-25	3	133,67			
boyutu	26-30	28	122,29			
	31-36	125	129,72			
	37-40	64	140,16	1,625	,898	-
	41-46	35	132,90			
	47 ve üzeri	9	146,56			
	Ritmiklik alt	20-25	3	77,17		
boyutu	26-30	28	132,25			
	31-36	125	134,90			
	37-40	64	126,85	2,628	,757	-
	41-46	35	134,43			
	47 ve üzeri	9	151,11			
	Tepkisellik alt	20-25	3	121,83		
boyutu	26-30	28	149,11			
	31-36	125	125,12			
	37-40	64	139,58	4,082	,538	-
	41-46	35	127,69			
	47 ve üzeri	9	155,22			

* $p < 0.05$

Tablo 28’de görüldüğü gibi, babanın yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu açısından farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu babanın yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu açısından farkların anlamlı olduğunu göstermektedir.

Farkın babanın yaşı ne olanlar arasında olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu 31-36 yaş, 37-40 yaş, 41-46 yaş, 47 yaş ve üzeri olan babaların 20-25 yaş olan babalara göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu puanlarının daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Babaların eğitim durumuna göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar incelenirken, ilkokul, ortaokul ve lisansüstü gruplarındaki kişi sayısı 30'dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 29).

Tablo 29

Babanın eğitim durumuna göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği		Sıra	KW	p	
Baba Eğitim	N	ortalaması			
Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu	İlkokul	18	111,56	6,434	,169
	Ortaokul	20	105,30		
	Lise	60	147,84		
	Üniversite	143	133,16		
	Lisansüstü	23	128,41		
Sebatkarlık alt boyutu	İlkokul	18	129,19	5,327	,255
	Ortaokul	20	121,53		
	Lise	60	119,33		
	Üniversite	143	142,21		
	Lisansüstü	23	118,63		
Ritmiklik alt boyutu	İlkokul	18	120,44		

	Ortaokul	20	113,83		
	Lise	60	128,48	3,257	,516
	Üniversite	143	135,51		
	Lisansüstü	23	149,91		
Tepkisellik alt boyutu	İlkokul	18	134,94		
	Ortaokul	20	114,45		
	Lise	60	138,32	1,612	,807
	Üniversite	143	133,09		
	Lisansüstü	23	127,43		

Tablo 29’da görüldüğü gibi, babanın eğitim durumuna göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu, Sebatkarlık alt boyutu, Ritmiklik alt boyutu ve Tepkisellik alt boyutu puanları açısından aralarındaki farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu babaların eğitim durumuna göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu, Sebatkarlık alt boyutu, Ritmiklik alt boyutu ve Tepkisellik alt boyutu puanları açısından farkların anlamsız olduğunu göstermektedir.

Babaların mesleğine göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar incelenirken, öğretmen, polis memuru, hemşire ve asker gruplarındaki kişi sayısı 30’ dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 30).

Tablo 30

Babanın mesleğine göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar

Çocuklar İçin Kısa		Sıra	KW	p	Fark	
Mizaç Ölçeği	Babanın mesleği	N	ortalaması			
Sıcakkanlılık- utangaçlık alt boyutu	İşçi	64	122,16	7,175	,208	-
	Öğretmen	26	104,92			
	Polis memuru	11	146,41			
	Hemşire	2	101,25			
	Asker	9	133,00			
	Diğer (Esnaf vb)	152	140,95			
Sebatkarlık alt boyutu	1-İşçi	64	139,55	11,437*	,043	1-2-3>5
	2-Öğretmen	26	162,44			
	3-Polis memuru	11	145,86			
	4-Hemşire	2	139,00			
	5-Asker	9	71,83			
	6-Diğer (Esnaf vb)	152	126,95			
Ritmiklik alt boyutu	İşçi	64	113,42	8,854	115	-
	Öğretmen	26	133,71			
	Polis memuru	11	165,00			
	Hemşire	2	96,00			
	Asker	9	108,28			
	Diğer (Esnaf vb)	152	139,89			
	İşçi	64	136,66			

Tepkisellik alt boyutu	Öğretmen	26	137,73			
	Polis memuru	11	101,73	5,714	,335	-
	Hemşire	2	176,50			
	Asker	9	89,72			
	Diğer (Esnaf vb)	152	134,03			

Tablo 30’da görüldüğü gibi, babanın mesleğine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sebatarlık alt boyutu açısından farklar $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu babaların mesleğine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sebatarlık alt boyutu açısından farkların anlamlı olduğunu göstermektedir. Farkın babanın mesleği ne olanlar arasında olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu işçi, öğretmen ve polis memuru olanların askere göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sebatarlık alt boyutu puanlarının daha yüksek ve $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

11. Annenin çocuk yetiştirme stili ailenin aylık gelirine göre farklılaşmakta mıdır?

Ailenin toplam aylık gelirine göre annenin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketi puanları açısından farklar incelenirken, geliri 1000-2000 TL grubundaki kişi sayısı 30’dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 31).

Tablo 31

Ailenin toplam aylık gelirine göre çocuğun annesinin çocuk yetiştirme stili açısından farklar

	Ailenin Aylık Geliri	N	Sıra ortalaması	KW	p	Fark
İtaat Bekleme Alt boyutu	1-1000-2000 TL	12	152,63			
	2-2000-3000 TL	41	174,67			
	3-3000-4000 TL	35	169,60	34,568*	,000	2-3>4-5
	4-4000-5000 TL	42	111,36			
	5-5000 TL ve üzeri	132	112,48			
Cezalandırma Alt boyutu	1-1000-2000 TL	12	150,79			
	2-2000-3000 TL	42	139,69			
	3-3000-4000 TL	34	169,88	15,016*	,005	3>2-4-5
	4-4000-5000 TL	41	128,57			
	5-5000 TL ve üzeri	132	117,17			
Sıcaklık Alt boyutu	1000-2000 TL	12	122,67			
	2000-3000 TL	42	123,88			
	3000-4000 TL	35	133,56	2,796	,593	-
	4000-5000 TL	42	148,75			
	5000 TL ve üzeri	133	130,70			
	1000-2000 TL	12	95,54			
	2000-3000 TL	42	137,24			

Açıklayıcı Akıl Yürütme	3000-4000 TL	34	125,85	6,146	,188	-
Alt boyutu	4000-5000 TL	41	116,48			
	5000 TL ve üzeri	131	137,14			
<hr/>						
	1-1000-2000 TL	12	145,54			
Çocuk Yetiştirme Anketi	2-2000-3000 TL	42	162,56			
	3-3000-4000 TL	35	174,73	25,861*	,000	2-3>4-5
	4-4000-5000 TL	42	117,29			
	5-5000 TL ve üzeri	133	115,52			

* p<0,05

Tablo 31’de görüldüğü gibi, annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketinin İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu ve Çocuk Yetiştirme Anketi puanları açısından farklar p<0.05 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu ailenin toplam aylık gelirine göre Çocuk Yetiştirme Anketinin İtaat Bekleme alt boyutu, Cezalandırma alt boyutu ve Çocuk Yetiştirme Anketi puanları açısından farkların anlamlı olduğunu göstermektedir. Farkın ailesinin geliri ne olanlar arasında olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu ailesinin aylık geliri 2000-3000 TL ve 3000-4000 TL olanların ailesinin aylık geliri 4000-5000 TL ve 5000 TL ve üzeri olanlara göre İtaat Bekleme alt boyutu ve Çocuk Yetiştirme Anketi puanlarının daha yüksek ve p<0.05 önem düzeyinde anlamlı olduğu, ailesinin aylık geliri 3000-4000 TL olanların ailesinin aylık geliri 2000-3000 TL, 4000-5000 TL ve 5000 TL ve üzeri olanlara göre Cezalandırma alt boyutu puanlarının daha yüksek ve p<0.05 önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Ailenin ekonomik durumu algısına göre annenin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketi puanları açısından farklar incelenirken, alt ve üst gelir gruplarındaki kişi sayısı 30'dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 32).

Tablo 32

Ailenin ekonomik durumunu nasıl algıladığına göre çocuğun annesinin çocuk yetiştirme stili açısından farklar

	Ailenin ekonomik durumu	N	Sıra ortalaması	KW	p	Fark
İtaat Bekleme Alt boyutu	1-Alt	18	173,11			
	2-Orta	228	129,32	6,338*	,042	1>2
	3-Üst	16	115,81			
Cezalandırma Alt boyutu	1-Alt	19	181,47			
	2-Orta	226	127,32	9,298*	,010	1>2
	3-Üst	16	123,06			
Sıcaklık Alt boyutu	1-Alt	19	114,53			
	2-Orta	229	134,01	1,176	,555	-
	3-Üst	16	132,19			
Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu	1-Alt	19	101,47			
	2-Orta	225	132,44	3,491	,175	-
	3-Üst	16	137,72			
Çocuk Yetiştirme Anketi	1-Alt	19	161,97			

2-Orta	229	131,78	4,533	,104	-
3-Üst	16	107,81			

* $p < 0,05$

Tablo 32’de görüldüğü gibi, annenin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketinin İtaat Bekleme alt boyutu ve Cezalandırma alt boyutu puanları açısından farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu ailenin ekonomik durumunu nasıl algıladığına göre annenin çocuk yetiştirme stilini değerlendirdikleri Çocuk Yetiştirme Anketinin İtaat Bekleme alt boyutu ve Cezalandırma alt boyutu puanları açısından farkların anlamlı olduğunu göstermektedir. Ailenin ekonomik durumu algısı ne olanlar arasında olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu ailesinin aylık geliri düşük olanların ailesinin orta olanlara göre İtaat Bekleme alt boyutu ve Cezalandırma alt boyutu puanlarının daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

12. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri ailenin aylık gelirine ve ailenin ekonomik durumu algısına göre farklılaşmakta mıdır?

Ailenin toplam aylık gelirine göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar incelenirken, geliri 1000-2000 TL gruplarındaki kişi sayısı 30’dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 33).

Tablo 33

Ailenin toplam aylık gelirine göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği	Ailenin toplam aylık geliri	N	Sıra ortalaması	KW	p	Fark
Sıcakkanlılık- utangaçlık alt boyutu	1-1000-2000 TL	12	101,21			
	2-2000-3000 TL	42	114,37			
	3-3000-4000 TL	35	114,53	9,490*	,050	5>2-3
	4-4000-5000 TL	42	144,82			
	5-5000 TL ve üzeri	133	141,89			
Sebatkarlık alt boyutu	1000-2000 TL	12	95,50			
	2000-3000 TL	42	135,45			
	3000-4000 TL	35	115,19	7,419	,115	-
	4000-5000 TL	42	123,77			
	5000 TL ve üzeri	133	142,22			
Ritmiklik alt boyutu	1-1000-2000 TL	12	121,42			
	2-2000-3000 TL	42	102,14			
	3-3000-4000 TL	35	110,50	17,937*	,001	5>2-3-4
	4-4000-5000 TL	42	126,17			
	5-5000 TL ve üzeri	133	150,88			
Tepkisellik alt boyutu	1-1000-2000 TL	12	143,50			
	2-2000-3000 TL	42	148,54			
	3-3000-4000 TL	35	162,54	11,102*	,025	3>4-5

4-4000-5000 TL	42	124,74
5-5000 TL ve üzeri	133	120,99

---

* $p < 0,05$

Tablo 33’te görüldüğü gibi, ailenin toplam aylık gelirine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu”, “Ritmiklik alt boyutu” ve “Tepkisellik alt boyutu” açısından farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu ailenin toplam aylık gelirine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu”, “Ritmiklik alt boyutu” ve “Tepkisellik alt boyutu” açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Farkın hangi aylık geliri ne kadar olan ailelerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu ailesinin aylık geliri 5000 TL ve üzeri olan ve ailesinin aylık geliri 2000-3000 TL ve 3000-4000 TL olanlar arasında Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu” puanları açısından ailesinin aylık geliri 5000 TL ve üzeri olanların lehine $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu ailesinin aylık geliri 5000 TL ve üzeri olan ve ailesinin aylık geliri 2000-3000 TL, 3000-4000 TL ve 4000-5000 TL olanlar arasında Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Ritmiklik alt boyutu” puanları açısından ailesinin aylık geliri 5000 TL ve üzeri olanların lehine $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu ailesinin aylık geliri 3000-4000 TL olanlar ile ailesinin aylık 4000-5000 TL ve 5000 TL ve üzeri olan olanlar arasında Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları açısından ailesinin aylık geliri 4000-5000 TL ve 5000 TL ve üzeri olanların lehine $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Ailenin ekonomik durumu algısına göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar incelenirken, alt ve üst gelir gruplarındaki kişi sayısı 30'dan küçük olduğu için non-parametrik analiz olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Tablo 34).

Tablo 34

Ailenin ekonomik durumunu nasıl algıladığına göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği	Ailenin ekonomik durumunu algılama	N	Sıra ortalaması	KW	p
Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu	Alt	19	127,66	1,698	,428
	Orta	229	131,24		
	Üst	16	156,25		
Sebatkarlık alt boyutu	Alt	19	98,82	4,366	,113
	Orta	229	134,34		
	Üst	16	146,19		
Ritmiklik alt boyutu	Alt	19	120,79	,941	,625
	Orta	229	132,54		
	Üst	16	145,81		
Tepkisellik alt boyutu	Alt	19	157,29	2,228	,328
	Orta	229	130,85		
	Üst	16	126,66		

Tablo 34'te görüldüğü gibi, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu”, “Sebatkarlık alt boyutu”, “Ritmiklik alt boyutu” ve “Tepkisellik alt boyutu” açısından farklar $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu ailenin toplam aylık gelir durumunu nasıl algıladığına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin

“Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu”, “Sebatkarlık alt boyutu”, “Ritmiklik alt boyutu” ve “Tepkisellik alt boyutu” açısından farkların anlamsız olduğunu göstermektedir.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada 3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde bu üç değişkeni birarada karşılaştıran ve aralarındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan araştırmaya rastlanamamıştır. Annelerin çocuklar üzerinde önemli etkileri olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına ilişkin öneriler araştırmacılara, çocuklarını büyütme çalışan annelere ve eğitimcilere yönelik öneriler olarak ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

5.1.1. Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili algısı ile ilgili sonuç ve tartışma. Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilinde ebeveyn kontrolünün orta düzeyde olduğu, ebeveyn kabulünün orta düzeyin üstünde olduğu, ebeveyn çocuk yetiştirme stili toplam puanlarının orta düzeyin üstünde olduğu saptanmıştır.

Anne ve babanın kendi anne babasıyla ilişkisi de çocuk yetiştirme stilinde üstünde etkilidir. Kendi anne babasıyla iletişimde kötü tecrübeler yaşayanların çocuklarına da kötü davranmaları mümkündür. Anlayışlı, dürüst ve özgüvenli ebeveynler model olup çocuklarına bunu öğretmekte ve olumlu bir tutum sergilemektedirler (Yavuzer, 1993). Tani, Castagna, & Ponti (2018), bir kadının annesine olan bağlılığının, gelecekteki ebeveynliğinde önemli bir rol oynadığını öne sürmüştür. Hamile kadınların doğum öncesi ve sonrası bebekleriyle ilişkilerinde, anneleriyle kurdukları ilişkilerin herhangi bir etkisinin olup olmadığı incelendiği çalışmasının bulgularına göre, anneleri ile iyi ilişkiler kurmanın, kadınların bebeğine doğum öncesi bağlanmalarında ve yeni doğan bebeklerine bakım ve bağlanma davranışlarında olumlu bir belirleyicisi olduğu saptanmıştır. Sonuçlara göre, kendi anneleri ile pozitif ilişkisi olan kadınların bebekleriyle olumlu ilişkiler kurdukları bulunmuştur.

5.1.2. Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stili ile ilgili sonuç ve tartışma.

Annelerin kendilerinin çocuk yetiştirme stilinde çocuklarından itaat beklentilerinin orta düzeyde olduğu, cezalandırmalarının düşük düzeyde olduğu, çocuklarına olan sıcaklıklarının çok yüksek düzeyde olduğu, açıklayıcı akıl yürütmelerinin çok yüksek düzeyde olduğu, çocuk yetiştirme stillerinin ortanın üstünde düzeyde olduğu saptanmıştır. Çamurlu (2006) tarafından yapılan araştırmada annelerin çocuğuna yüksek ilgi gösterdiği çocuk yetiştirme stili uyguladıklarında çocukların güvenli bağlandıkları bulunmuştur. Ayrıca çocukları gözlem altında tutma ile anababa tutumları arasında doğru yönde ilişkiler belirlenmiştir. Malkoç & Güren (2018) yaptığı araştırmanın sonuçlarında anne ve babanın aşırı kontrolü altında yetişen çocukların isteklerini belirtmekte zorlandığı, sosyal ortamlarda iletişim kurmakta zorluklar yaşadığı ve günlük yaşamda alınması gereken kararları almaktan kaçınırak karşısındakinin onun yerine karar almasını bekleyen biri olarak sağlıksız gelişim gösterme olasılığına vurgu yapmıştır. Bu bağlamda bu araştırmada ele alınan, annenin itaat bekleme ve cezalandırma eğilimli çocuk yetiştirme stili çocuk üzerindeki olumsuz etkileri olduğu düşünüldüğünde, araştırmaya alınan annelerin çocukları için olumlu yönde davrandıkları söylenebilir. Bu bulgular çocuğun sosyal uyumu ile ailede ilginin, kabulün ve sevginin olduğu olumlu ilişkiler bulan, buna karşılık ana-babanın otoriter-baskıcı tutumu ve ihmalkarlığı ile olumsuz ilişkileri rapor eden araştırmalarla tutarlıdır (Becet, 1989; Güven, 1994; Kardayı, 1994; Şakır, 1987; Tuğrul, 1996).

5.1.3. Çocuklarının mizaç özellikleri ile ilgili sonuç ve tartışma.

Annelerin çocuklarının mizaçlarına ilişkin algılarını değerlendirdikleri Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık” alt boyutunda çocuklarını sıcakkanlı, “Sebatkarlık” alt boyutunda çocuklarını sebatkar olarak, “Ritmiklik” alt boyutunda çocuklarının uyku, açlık, tuvalet gibi fonksiyonlarını düzenli olarak değerlendirdikleri, “Tepkisellik” alt boyutunda ise çocuklarının tepkisel davranışlarını düşük olarak değerlendirdikleri saptanmıştır. Bu bulgular

annelerin çocuklarının mizacına ilişkin gözlemlerinin olumlu olduğunu göstermektedir. Çocukların uyku ve tuvalet gibi rutin ihtiyaçlarının anneleri tarafından değişmez bir rutinle karşılanmasında mizaç özelliklerinin etkili olduğu belirlenmiştir (Zembat, Koçyiğit, Akgün & Tunçeli, 2018). Bunun nedeni olarak günümüz annelerinin çalışıyor olmasının sonucu çocukla daha az zaman geçirmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Yapılan bir araştırmada benlik algısına göre mizacın sosyal becerilerle ilişkisinin yüksek olduğu saptanmıştır (Zembat & diğerleri, 2018). Goodman Campbell (1979), otuz sekiz anne ve bebekleriyle yaptığı araştırmada annelerin, bebeklerinin mizaçlarını algılayışları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre, ritmiklik mizaç özelliği düşük olan bebekler daha düşük düzeyde adaptasyon sağlayabilen aynı zamanda daha yüksek düzeyde olumsuz duygulanım sergileyen bebekler olup zor mizaç kategorisinde yer almışlardır. Zor mizaçlı bebeğe sahip annelerin, zor mizaçlı olmayan bebeğe sahip olan annelere göre, bebekleriyle daha az ilişki içerisinde olduğu bulunmuştur. Annelerin, bebeklerinin sosyal taleplerine karşı daha az duyarlı oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, bebekler yedi aylık olduğunda annelerinin düşük duyarlılığının devam ettiği gözlenmiştir. Bu araştırma bulguları, bebeğin mizacının ebeveyn tarafından olumsuz algılanması durumunda, ebeveynin bakım verme davranışının kalitesinde düşme olacağını göstermiştir.

5.1.4. Annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stili ile kendilerinin çocuk yetiştirme stili ve çocuğun mizacı arasında ilişki ile ilgili sonuç ve tartışma. Annelerin kendi annesinin çocuk yetiştirme stillerine ilişkin algılarına göre “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” puanları arttıkça kendilerinin “Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu”, “Cezalandırma Alt boyutu” ve “Çocuk Yetiştirme Anketi” toplam puanları artmakta, “Sıcaklık Alt boyutu” ve “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puanları ise azalmakta olduğu bulunmuştur.

Anneannelerin ebeveyn kontrolü alt boyutu puanları arttıkça annelerin çocuk yetiştirme stilinin sıcaklık ve açıklayıcı akıl yürütme alt boyutları puanlarının azaldığı, çocuğundan itaat bekleme ve cezalandırma davranışlarının da arttığı bulunmuştur. Bu bağlamda anneannenin çocuk yetiştirme stilinin annenin çocuklarına davranışlarında etkisinin olduğunu göstermektedir. Anneanne kontrolcü davranıyorsa anne de kendi çocuğundan itaat etmesini beklemekte ve aksi durumda cezalandırmaya başvuran davranışlar göstermekte olduğu söylenebilir. Whitbeck & Gecas (1988), ebeveynlerinin kendileriyle kurdukları ilişkileri sıcak olarak değerlendiren gençlerin, ebeveynlerin değerleriyle kendi değerlerinin benzer olduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak bu araştırmaların bulguları araştırmanın bu sonucunu desteklemektedir.

Anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu”, “Cezalandırma Alt boyutu” ve Çocuk Yetiştirme Anketi toplam puanlarının arttığı, anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” puanlarının ise azaldığı bulunmuştur.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” ve Anneannelerin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeğinin “Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu” puanlarının da arttığı, Anneannelerin “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” toplam puanlarının da azaldığı bulunmuştur.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” puanlarının da arttığı, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sebatkarlık alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Cezalandırma Alt boyutu” puanlarının ise azaldığı bulunmuştur.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Ritmiklik alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Cezalandırma Alt boyutu” puanlarının azaldığı bulunmuştur.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “İtaat Bekleme Alt boyutu”, “Cezalandırma Alt boyutu”, Çocuk Yetiştirme Anketi toplam puanlarının, anneannelerin “Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili” toplam puanlarının ve “Ebeveyn Kabulü Alt boyutu” puanlarının arttığı, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları arttıkça annelerin Çocuk Yetiştirme Anketinin “Sıcaklık Alt boyutu” ve “Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu” puanlarının azaldığı bulunmuştur.

Anneannelerin çocuk yetiştirme stilinin annelere yansımaları olduğu söylenebilir. Schönpflug (2001), ebeveyn-çocuk değer benzerliğinde ebeveynlik stillerini aracı değişken olarak ele aldığı araştırmasında, ebeveyn ile çocuk arasında empatik ebeveynlik yüksek ve katı-otoriter ebeveynlik düşük düzeyde olduğunda, toplulukçu değerlerin bazı istisnalar dışında genellikle aktarıldığını göstermiştir. Ebeveyn değerlerinin gençlerin değerleri üzerinde, algılanan ebeveynlik stillerinin biçimlendirici etkisinin olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak bu araştırmaların bulguları araştırmanın bu sonucunu desteklemektedir.

Özdemir & Sağkal (2018) tarafından yapılan deneysel araştırma sonuçları, annelere çocuğun mizaç özelliklerine göre annelere çocuk yetiştirmeye ilgili becerilerin kazandırılması sayesinde annelerin öz-yeterlik düzeylerinin iyileştiği ve sonuçta çocukta olası davranış problemlerinin azaltıldığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın sonuçları, annelerin çocuk yetiştirme stilinin etkisinin çocuğun mizacı üzerindeki etkisini göstermesi açısından önemlidir.

5.1.5. Annelerin çocuk yetiştirme stilinin kendi annelerinin çocuk yetiştirme stilini yordayıcı gücü ile ilgili sonuç ve tartışma. Annelerin cezalandırıcı çocuk yetiştirme stillerinin ve anneannelerin çocuk yetiştirme değişkenlerinin Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili

üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Çocuk eğitiminde çocuğa ceza vermek onu pasifleştirip sindirmektedir (Ar, 2015). İlk çağlardan beri çocuklar gerek aile içinde gerekse eğitim sürecinde ceza olgusuyla karşı karşıya kalmışlardır (Kale, 1995). Bu bağlamda annelerin cezalandırma yaklaşımını kendi ebeveynlerinden öğrendikleri söylenebilir (Özensel, 2004).

5.1.6. Annelerin çocuk yetiştirme stilinin çocuğun mizacı üzerinde yordayıcı gücü ile ilgili sonuç ve tartışma. Annelerin çocuk yetiştirme stillerinden İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi puanlarının çocukların mizaç özelliğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu”, “Sebatkarlık alt boyutu”ve “Ritmiklik alt boyutu” puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

Annelerin çocuk yetiştirme stilinin İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi toplam puanları çocukların mizaç özelliğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanlarının %15’ini açıkladığı saptanmıştır. Annelerin çocuk yetiştirme stillerinden “Sıcaklık Alt boyutu” puanları çocukların mizaç özelliğinin “Tepkisellik alt boyutu” puanları üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır. Annelerin çocuğuna karşı sıcaklıkları arttıkça çocukların tepkisel davranış özelliklerinin azaldığı bulunmuştur. Mizaç üzerinde genetik yapının ve bireyin yaşantılarının ne kadar etkili olduğu tam olarak bilinmemektedir (Prior, Sanson, Smart & Oberklaid, 2000). Özdemir & Sağkal (2018) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları, mizaç temelli yönetim stratejileri ile ilgili çocuğun öğrenme ve becerilerin kazanılmasında annenin öz-yeterlik düzeylerini etkisi vurgulanmıştır. Bu araştırmanın bulguları bu bulguyu desteklemektedir.

5.1.7. Annelerin eğitim durumuna, yaşına, okul öncesi dönem çocuğun cinsiyetine, yaşına göre çocuk yetiştirme stili açısından farklarla ilgili sonuç ve tartışma.

Annelerin eğitim durumuna göre annelerin çocuk yetiştirme stili itaat bekleme alt boyutu açısından farkların anlamlı olduğu saptanmıştır. Post hoc analizleri sonucu eğitimleri ilkökul, ortaokul, lise olan annelerin eğitimi üniversite ve lisansüstü olan annelere göre İtaat Bekleme Alt boyutu puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Annelerin yaşına göre İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Sıcaklık Alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi açısından farklar anlamsız bulunmuştur. Yapılan bir araştırmada da annenin eğitim ve gelir düzeyi arttıkça annelerin çocuk yetiştirme stillerinin de olumlu yönde arttığı, kentsel alanda yaşayan annelerin kendilerini ılımlı disiplin uygulayan anneler olarak görme eğiliminde oldukları bulunmuştur (Şanlı & Öztürk, 2015). Bu çalışmanın bulguları çalışmamızı destekler niteliktedir.

Okul öncesi çocuğunun cinsiyetine göre; Çocuk Yetiştirme Anketinin Cezalandırma Alt boyutu puanları açısından farklar, çocuğunun cinsiyeti kız olan annelerin çocuğunun cinsiyeti erkek olan annelere göre Çocuk Yetiştirme Anketinin Cezalandırma alt boyutu puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu kız çocuklarının anneleri tarafından daha fazla cezalandırma davranışıyla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Bu durum kız çocuklarına ilişkin toplumsal yargıların etkisinin daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Ataerkil aile biçimlerinde toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, kız çocuklarının yerini ev olarak belirlemektedir (Sürücü & Arslan, 2003; Özateş, 2007). Kültürümüzde eğitim düzeyinin artmasına rağmen, genel cinsiyet kalıplarının hala devam ettiği söylenebilir (Kundakçı, 2007). Geleneksel Türk ailesinde, erkeklerden, çevreleri üzerinde hakimiyet kurmaları ve ailelerini desteklemeleri beklenirken; kadınlardan sakın olmaları, başkalarını düşünmeleri, sosyal ilişkileri sürdürmeleri ve iyilikseverlik ve sevecenliği içeren değerleri benimsemeleri beklenmektedir (Karakitapoğlu-Aygün & İmamoğlu, 2002; Akarşlan & Cesur, 2015). Türk aile yapısı ve çocuk yetiştirme stilinde, özellikle kız çocuklarına yönelik aşırı denetimin daha

yaygın olduğu söylenebilir (Sümer & Güngör, 1999). Tüm bu araştırmalar çalışmamızı destekler niteliktedir.

Çocuğun yaşına göre annelerin çocuk yetiştirme stiline değerlendirildiği Çocuk Yetiştirme Anketinin İtaat Bekleme alt boyutu, Cezalandırma alt boyutu, Sıcaklık alt boyutu, Açıklayıcı Akıl Yürütme alt boyutu ve Çocuk Yetiştirme Anketi puanları açısından farklar anlamsız bulunmuştur. Şanlı & Öztürk (2015) yaptığı çalışmada annenin çocuk yetiştirme stiline çocuğun cinsiyetine ve yaşına göre farklılaşmadığı görülmüştür, bu çalışma sonucu çalışmamızı destekler niteliktedir.

5.1.8. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özelliklerinin ebeveynin eğitim durumuna, yaşına, okul öncesi dönem çocuğun cinsiyetine, yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili sonuç ve tartışma. Annelerin eğitim durumuna göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu açısından farklar anlamlı bulunmuştur. Farkın eğitimi üniversite olan annelerin eğitimi lise olanlara göre ve eğitimi lisansüstü olan annelerin eğitimi ortaokul ve lise olan annelere göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu puanlarının daha yüksek ve anlamlı olduğu saptanmıştır. Aytar, Aksoy & Kaytez (2014) tarafından yapılan bir araştırmada çocukların mizacında, annenin öğrenim durumu açısından farkların olumlu yönde olduğu belirlenmiştir. Durmuş (2006) üniversite mezunu annelerin deneyime ve yeniliğe daha açık, sorumluluk sahibi, öğrenim düzeyi arttıkça daha bilinçli olduklarını ve sorumluluk almaktan kaçınmadıklarını vurgulamaktadır. Annelerin öğretim seviyesi arttıkça çocuklarla kuracağı ilişkilerin kalitesinin de artacağı ve bu durumun da çocuğun daha sıcak ilişkiler kurmasını sağlayacağı söylenebilir.

Annelerin yaşına, çocuğunun yaşına, cinsiyetine göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar anlamsız bulunmuştur. Aytar, Aksoy & Kaytez (2014) tarafından yapılan

araştırmada cinsiyet değişkeninin çocukların mizaçlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır.

5.1.9. Babaların yaşına, eğitim durumuna ve mesleğine göre annelerin çocuk yetiştirme stiline ve annelerin annesinin çocuk yetiştirme stili açısından farklarla ilgili sonuç ve tartışma. Babanın yaşına göre Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu açısından farklar anlamlı bulunmuştur. Farkın babasının yaşı 37-40 olanların babasının yaşı 26-30, 31-36 ve 41-46 olan babalara göre Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Uyanık-Balat (2007)'ın çalışmasında anne-babanın çocukla kurduğu ilişkinin kalitesinde anne-babanın yaşının doğru yönde ilişkisinin olduğu belirtilmektedir. Çalışma bu çalışma sonuçlarıyla bu anlamda paralellik göstermektedir.

Babaların eğitim durumuna göre çocuk yetiştirme stil açısından farklar anlamsız bulunmuştur. Çocuk eğitiminde annenin rolünün daha fazla olduğu, babanın anneye çok fazla karışmamasının bu sonucun oluşmasında etkisi olduğu söylenebilir.

Babaların mesleğine göre çocuktan itaat bekleme boyutu açısından farklar anlamlı bulunmuştur. Farkın babasının mesleği işçi, öğretmen ve diğer olanların babasının mesleği asker olan babalara göre çocuktan itaat bekleme boyutu puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu mesleklerin gerektirdiği eğitim seviyesi açısından değerlendirilebilir. Sadece işçi ve esnaf ve serbest meslek sahibi olanlar ele alındığında eğitim durumunun etkisi anlaşılabilir olmaktadır. Öğretmen olanların ise mesleğin sınıf yönetiminde otoriter davranma eğiliminin bir yansıması olarak yorumlanabilir.

5.1.10. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri babanın yaşına, eğitim durumuna ve mesleğine göre farklarla ilgili sonuç ve tartışma. Babanın yaşına, eğitim durumuna göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar anlamsız bulunmuştur. Kochanska & arkadaşlarının (2004) bebeğin mizacının ve ebeveynin kişiliğinin ilişkilerine katkılarını incelendiği boylamsal çalışmada, babanın yaşına ve eğitim durumuna göre çocuğun mizaç

özellikleri arasında ilişki bulunmamıştır. Bu çalışmanın bulgusu araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir.

Babanın yaşına göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu açısından farklar $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu 31-36 yaş, 37-40 yaş, 41-46 yaş, 47 yaş ve üzeri olan babaların 20-25 yaş olan babalara göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sıcakkanlılık-utangaçlık alt boyutu puanlarının daha yüksek ve $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Erikson'un insan gelişiminde 17-30 yaş arasını "Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık" olarak tanımlamıştır. Ergenlik döneminde kimliğini bulan kişi bu dönemde başkalarıyla yakınlıklar, dostluklar kurabilir. Bu dönemde birey ergenlik dönemindeki akran çevresinden daha geniş ilişkiler kurmaya ve topluma karışmaya başlamıştır. Gencin yaşamında evlilik ve iş kariyeri önemli hale gelir. Bu dönemdeki çekirdek krizi sağlıklı olarak atlatan kişi güvenli bir şekilde sevgiyi verme ve alma gücüne sahip olur. Bu döneme özgü çekirdek krizi atlatmakta zorluk yaşayanlar, başkalarıyla dostça ilişkiler kurmakta güçlük yaşayan gençler, psikolojik bir yalnızlığa gömülebilir. Bu yalnızlık "toplumdan yalıtılmışlık ve terk edilmişlik" duygularını beraberinde getirir (Erikson, 2014). Bu bağlamda henüz kendi kimlik krizinin çözmek için uğraşan babanın yirmili yaşlarda olması, çocuk yetiştirme olgunluğunun ve tecrübesinin yetersiz olmasıyla bu bulgu açıklanabilir.

Babanın mesleğine göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sebatkarlık alt boyutu açısından farklar $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu işçi, öğretmen ve polis memuru olanların asker olanlara göre Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin Sebatkarlık alt boyutu puanlarının daha yüksek ve $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır. İşçi, öğretmen ve polis memuru olanların mesleklerinin gereği sebatkar olmalarının sonucunun çocuğa bir yansıması olarak yorumlanabilir.

5.1.11. Okul öncesi dönem annelerin çocuk yetiştirme stilinin ve annelerin annesinin çocuk yetiştirme stili özellikleri ailenin aylık gelirine ve gelir durumuna göre farklarla ilgili sonuç ve tartışma. Ailenin toplam aylık gelirine göre İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Çocuk Yetiştirme Anketi, Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu, Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili açısından farklar anlamlı bulunmuştur. Farkın ailesinin aylık geliri 2000-3000 TL ve 3000-4000 TL olanların ailesinin aylık geliri 4000-5000 TL ve 5000 TL ve üzeri olanlara göre İtaat Bekleme Alt boyutu ve Çocuk Yetiştirme Anketi puanlarının daha yüksek ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu, ailesinin aylık geliri 3000-4000 TL olanların ailesinin aylık geliri 2000-3000 TL, 4000-5000 TL ve 5000 TL ve üzeri olanlara göre Cezalandırma Alt boyutu ve Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili puanlarının daha yüksek ve anlamlı olduğu, ailesinin aylık geliri 1000-2000 TL ve 3000-4000 TL olanların ailesinin aylık geliri 4000-5000 TL ve 5000 TL ve üzeri olanlara göre ve ailesinin aylık geliri 3000-4000 TL olanların aylık geliri 2000-3000 TL olanlara göre Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu puanlarının daha yüksek ve anlamlı olduğu saptanmıştır.

Ailenin ekonomik durumu algısına göre İtaat Bekleme Alt boyutu, Cezalandırma Alt boyutu, Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu, Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili açısından farklar anlamlı bulunmuştur. Ailesinin aylık geliri düşük olanların ailesinin orta ve üst olanlara göre İtaat Bekleme Alt boyutu ve Cezalandırma Alt boyutu puanlarının daha yüksek ve anlamlı olduğu, ailesinin aylık geliri orta olanların ailesinin aylık geliri yüksek olanlara göre Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili puanlarının daha yüksek ve anlamlı olduğu, ailesinin aylık geliri düşük olanların ailesinin aylık geliri yüksek olanlara göre Ebeveyn Kontrolü Alt boyutu puanlarının daha yüksek ve anlamlı olduğu saptanmıştır.

Yapılan bir araştırmada, ailenin gelirinin çocuklarının sorunlarla başedebilme yeteneklerinin gelişimine etkisi olduğu saptanmıştır. Ailenin gelir düzeylerinin anne-baba

çocuk yetiştirme stilleri arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Eskicumalı & Eroğlu, 2014). Bu çalışma sonucu çalışmamızı destekler niteliktedir.

5.1.12. Okul öncesi dönem çocuğunun mizaç özellikleri ailenin aylık gelirin ve gelir durumuna göre farklarla ilgili sonuç ve tartışma. Ailenin toplam aylık gelirin göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar anlamsız bulunmuştur. Ailenin ekonomik durumu algısına göre çocuğun mizaç özellikleri açısından farklar da anlamsız bulunmuştur. Eremiş & diğerleri (2009), yaptıkları çalışmalarında benzer şekilde sosyo- ekonomik düzeyine göre çocuğun mizaç özelliklerinin farklılaşmadığını bulmuşlardır. Bu çalışma sonucu çalışmamızı destekler niteliktedir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre öneriler; araştırmacılara, çocuklarını büyütme çalışan anne- babalara ve eğitimcilerle yönelik öneriler olmak üzere başlıklar halinde sunulmuştur.

5.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler. Araştırmanın annelerin çocuk yetiştirme stilleri üzerine odaklanması ve kartopu örnekleme yoluyla veri toplanması nedeniyle daha büyük gruplara ulaşamamıştır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda daha fazla gönüllü ailelere ve doğrudan çocukların öğretmenlerine ulaşıldığı araştırmalar tasarlanabilir.

Çalışma grubunda yer alan çocukların ailelerinin toplam aylık geliri incelendiğinde, çalışma gruplarındaki ailelerin ağırlıklı olarak orta sosyo-ekonomik düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bağlamda farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki çocukların olduğu gruplarda araştırmalar yapılabilir.

Bu araştırmada annenin çocuk yetiştirme stillerinin çocukların mizaç özellikleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Başka araştırmalarda annenin çocuk yetiştirme stillerinin çocukların diğer özellikleri üzerindeki etkisi araştırılabilir.

Yapılacak yeni araştırmalarda farklı zamanlarda yapılacak veri toplama yoluyla çocukların mizaç özelliklerinin kalıcılığı test edilebileceği boyamsal çalışmalar yapılabilir.

5.2.2. Anne-babalara yönelik öneriler. Anne-babaların çocuk yetiştirme konusunda eğitimler alması sağlanabilir.

Anne-babalara çocuklarına yönelik yaklaşımların çocuklar üzerindeki etkileri konusunda bilgiler verilmesi önerilebilir.

5.2.3. Eğitim politikacılarına yönelik öneriler. Ülkemizde çocuk yetiştirme ve eğitimi ile ilgili kurumların olmamasından dolayı aile ve sosyal politikalar bakanlığı tarafından desteklenecek projelerle yaygın olarak anne-babalara çocuk yetiştirme eğitimi verilebilir.

Kaynakça

- Abraham, K.G., Christopherson, V.A., & Kuehl, R.O. (1984). Navajo and Anglo childrearing behaviors: A cross-cultural comparison. *Journal of Comparative Family Studies*, 15, 373-388.
- Ağdemir S. (1991). Aile ve eğitim. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1), 11-14.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716.
- Akin Sarı, B. (2018) Mizaç özellikleri ve gelişime etkileri. *Türkiye Klinikleri Journal Child Psychiatry-Special Topics*, 4(1),5-9.
- Aktaş Özkafacı, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmış ....tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (çocukların denetim odağı ile anne tutumları). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-14.
- Ar, Özge (2015) Çocuk eğitiminde ödül, ceza ve disiplin. *KidsveGourmet*, Sayı 22.
- Arabacı, N. (2011). *Anne baba çocuk iletişimini değerlendirme aracı'nın (abçıda) geliştirilmesi ve anne baba çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aral, N. & Gürsoy, F. (2000). Boşanmış ve boşanmamış ebeveynlerin çocuklarının depresyon düzeyleri üzerine bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 1, 18-28.
- Arat, M. (2008). *Çalışma yaşamında bireysel temel yetkinlikler ve kazanılmasında okul öncesi dönemde anne baba yetiştirmesinin önemi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Akhter, N., Hanif, R., Tariq, N., & Atta, M. (2011). Parenting Styles as Predictors of Externalizing and Internalizing Behavior Problems among Children. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 201 I, Vol. 26, No. I, 23-41
- Aslanargun, E., & Tapan, F. (2011). Okul öncesi eğitim ve çocuklar üzerindeki etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 219- 238.
- Attili, G., Vermigli, P., & Roazzi, A. (2011). Rearing styles, parents' attachment mental state, and children's social abilities: The link to peer acceptance. *Child Development Research*, 1, 1-12.
- Aunola, K., Nurmi, J.E., Arvilommi, T.O., & Pulkinen, L. (1999). The role of parents' self-esteem, mastery-orientation and social background in their parenting styles. *Scandinavian Journal of Psychology*, 40, 307-317.
- Aunola, K., & Nurmi, J.E. (2005). The Role of Parenting Styles in Children's Problem Behavior. *Child Development*, 76(6), 1144-1159.
- Avcıoğlu, H. (2003). *Okul öncesi dönemdeki çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı. Kuşadası, Türkiye.
- Aycan, K. (2017). Dokuz Tıp Mizaç Modeli ile Aktif Müzik Eğitimi Uygulamalarının İlişkisi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 37(3), 911 – 938.
- Aydın, A.H. (2003). Polisin güncel sorunları: bir neden-sonuç analizi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 5, 3-4.
- Aydoğan, Y., Cavkaytar, A., Kalkan, E., Şahin, F. T., Şen, M., & Özyürek, A. (2010). *Anne baba olmak ve anne babaların çocuk yetiştirme tutumları*. Ankara: Pegem.
- Aydoğdu, F., Dilekmen, M. (2016) Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi, *Journal of Bayburt Education Faculty*, Volume: 11 Number: 2.

- Aydoğmuş, K. (2001). *Çocuklarda Uyum ve Davranış Bozuklukları* (9. Baskı). İstanbul: Remzi Kitap.
- Ayoub, C. C., Fischer, Kurt. W., & O' Conner, E. E. (2003). Analyzing development of working models for disrupted attachments: the case of hidden family violence. *Attachment ve Human Development*, 5(2), 97-119.
- Aytar, A. G. (2014). Anne kişiliği ve çocuğun mizaç özelliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 237-251.
- Aytar, A.G., Aksoy, A.B. & Kaytez, N. (2014). Anne kişiliği ve çocuğun mizaç özelliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 237-251.
- Aytemiz, T. (2010). *Ebeveynin kişiliği, çocuğun mizacı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans ezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bahçivan, R., & Gençöz, T. (2005). Aile ilişkileri, ebeveynin çocuk yetistirme tutumu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleri ile olan ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 61-77.
- Baran, G. (2016). *Aile yaşam dinamiği*. İstanbul: Pelikan Yayınları.
- Barbaroğlu, A. (2011). *Çocuk psikolojisi ve ruh sağlığı*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Bartholomew, K.& Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Baumrind, D. (1966). The effects of authoritative parental control on child behaviors. *Child Development*, 37, 887- 907.
- Baumrind, D. (1971). Harmonious parents and their preschool children. *Developmental Psychology*, 4(1), 99-102.
- Baumrind, D. (1972). An exploratory study of socialization effects on black children: some black-white comparison. *Child Development*, 43, 261-267.

- Baumrind, D. (1975). The contributions of the family to the development of competence in children. *Schizophrenia Bulletin*, 14,12-38.
- Baumrind, D. (1980). New directions in socialization research. *American Psychologist*, 35(7), 639-652.
- Baumrind, D. (1983). Rejoinder to Lewis's reinterpretation of parental firm control effects: Are authoritative families really harmonious? *Psychological Bulletin*, 1, 132-142.
- Baumrind, D. (1989). Rearing Competent Children. In W. Damon (Ed.), *Child development today and tomorrow*. (pp. 349-378). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance abuse. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56-94.
- Baumrind, D. (1995). *Childrearing dimensions relevant to child maltreatment*. In *Child maltreatment and optimal caregiving in social contexts* (pp. 55-73). New York: Garland Publishing.
- Baydar, N., Keickhefer, G., Joesch, J. M., Greek, A., & Kim, H. (2010). Changes in the Health Burden of a National Sample of Children with Asthma. *Social Science and Medicine*, 70, 321-328. IF: 2.56
- Baydar, N., Akcinar, B., & Imer, N. (2012). Çevre, Sosyoekonomik Bağlam ve Ebeveynlik. M. Sayıl ve B. Yagmurlu (Ed.), *Ebeveynlik elkitabı: Kuram ve araştırma*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Bee, H. (1995). *The developing child* (7th edition). New York: Harper & Row.
- Benson & M.M. Haith (Eds.). *Social and emotional development in infancy and early childhood* (pp. 280-292). UK: Elsevier.
- Bernstein, D. A., Clarke-Stewart, A., Roy, E. J. & Wickens, C. D. (1997). Personality. In Lee, D. C., Knetzer, J. (Eds.), *Psychology* (pp. 457-488). New York: Houghton Mifflin.

- Besharat, M.A., Azizi, K., Poursharifi, H. (2011) The relationship between parenting styles and children's perfectionism in a sample of Iranian families, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 1276–1279.
- Bi, X., Yang, Y., Li, H., Wang, M., Zhang, W., & Deater-Deckard, K. (2018). Parenting styles and parent–adolescent relationships: The mediating roles of behavioral autonomy and parental authority. *Frontiers in Psychology*, 9, 2187.
- Biernacki P, Waldorf D. (1981) Snowball sampling: Problems and techniques of chain referral sampling. *Sociological methods ve research*. 10(2):141-63.
- Bornstein, M. H. & Zlotnik, D. (2009). *Parenting Styles and Their Effects*. In J. B.
- Bridgett, D.J., Gartstein, M.A, Putnam, S. P., McKay, T., Iddins, E., Robertson, C., Ramsay, K., & Rittmueller, A. (2009) Maternal and contextual influences and the effect of temperament development during infancy on parenting in toddlerhood. *Infant Behavior ve Development*, 32, 103–116.
- Bryan, A.E. & Dix, T. (2009). Mothers' Emotions and Behavioral Support during Interactions with Toddlers: *The Role of Child Temperament*. *Social Development*, 18, 647-670.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bulut, I. (1990). *Evlilik kurumu ve aile ilişkileri*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Burke, J. D., Pardini, D. A., & Loeber, R. (2008). Reciprocal relationships between parenting behavior and disruptive psychopathology from childhood through adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 679–692.
- Buss, A. H., & Plomin, R. (1984). *Temperament: Early developing personality traits*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

- Canatan, K., Konbak, E., Aslan, T., Özdemir, M., & Yılmaz, Ö.M. (2020). Geleneksel ve modern ailelerde çocuk yetiştirme tutumları. *Çekmece İzü Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 151-165.
- Casas, J.M., Wagenheim, B. R., Banchemo, R., & Mendoza-Romero, J. (1994). Hispanic masculinity: myth or psychological schema meriting clinical consideration. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 16, 315-331.
- Caspi, A. & Silva, P.A. (1995). Temperamental qualities at age three predict personality traits in young adulthood: Longitudinal evidence from a birth cohort. *Child Development*, 66, 486-498.
- Cerrahoğlu, S. (2002). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin öz kavramı düzeylerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Chen, X., Chen, H., Wang, L., & Liu, M. (2002). Non compliance and childrearing attitudes as predictors of aggressive behavior: A longitudinal study in chinese children. *International Journal of Behavioral Development*, 26(3), 225-233.
- Colins, N. L. (1996). Working models of attachment: implications for explanation, emotion and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810-832.
- Collange, C. (1996). *Boşanma salgını* (Çev. S. Akten). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Collins, N., & Read, S. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Collins, W. A., Maccoby, E. E., Steinberg, L., Hetherington, E. M., & Bornstein, M. H. (2000). Contemporary research on parenting: The case for nature and nurture. *American Psychologist*, 55, 218-232.

- Cook, G.A. (1999). *Temperament, attachment, and parenting stress in infancy: Relations to social competence of second graders*. All Graduate Theses and Dissertations. 2458.
<https://digitalcommons.usu.edu/etd/2458>.
- Conger, R. D., Conger, K. J., Elder, G. H., Lorenz, F. O., Simons, R. L., & Whitbeck, L. B. (1992). A family process model of economic hardship and adjustment of early adolescent boys. *Child Development*, 6, 526-541. doi:10.2307/1131344
- Çağdaş, A & Seçer, Z. (2004). *Anne baba eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Çamurlu, Keser, C. (2006) *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Çiftci Topaloğlu, Z. (2013). *4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- David, K.M., & Murphy, B.C. (2007). Interparental conflict and preschooler's peer relations: The moderating roles of temperament and gender. *Social Development*, 16(1), 1-23.
- Degnan, K.A. & Fox, N.A. (2007). Behavioral inhibition and anxiety disorders: multiple levels of a resilience process. *Development and Psychopathology*, 19,729-746.
- Demir, E., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği ETÖ. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Deovic, M. & Janssens, J. M.A. (1992). Ebeveynin çocuk yetiştirme stili ve Çocuğun sosyometrik durumu. *Developmental Psychology*, 28(5), 925-932.

- Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (1994). Socialization mediators of the relation between socioeconomic status and child conduct problems. *Child Development*, 65, 649 – 665.
- Dornbusch, S. M., Ritter, P., Mont-Reynaud, R., & Chen, Z. (1990). Family decision making and academic performance in a diverse high school population. *Journal of Adolescent Research*, 5, 143-160.
- Dökmen, Ü. (1996). *İletişim çatışmaları ve empati*. 4.Baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati*. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Dönmezer, İ. (1999) Ailede İletişim ve Etkileşim. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durmuş, R. (2006). *3-6 yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ile Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Durualp, E. & Aral, N. (2011). *Anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Uluslararası Katılımlı I. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi (Sağlık, Gelişim ve Eğitimde Çocuk) Bildiri Kitabı. 7-9 Ekim 2009. 186-192. Ankara.
- Efe, K. (2005). *Okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan ailelerin denetim odağı türü ve çocuklarının sosyal davranışlarını denetlemeleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ekinci, Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duygusal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi*

- programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Elliot, A.J., & Thrash, T.M. (2010). Approach and avoidance temperament as basic dimensions of personality. *Journal of Personality*, 78, 865-906.
- Elliott, A.J. (2008). *Handbook of approach and avoidance motivation*. New York: Psychology Press.
- Eminoğlu, B. (2007). *Dört-beş yaş çocuklarının sosyal davranışları ile ebeveyn davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Emniyet Teşkilatı Kanunu. (2012). Web:<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.3201.pdf>.
- Er Vargün, G. (2019). *Çocuklarda olumlu sosyal davranışın yordayıcıları olarak ahlaki muhakeme, ahlaki duygu ve ebeveyn davranışları*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Erder, G. (2010). *Work-Family Conflict and Children's Externalizing and Internalizing Problems: The Mediating Role of Parenting* Koç University Graduate School of Social Sciences and Humanities.
- Erermiş, S., Bellibaş, E., Özbaran, B., Demiral Büküşoğlu, N., Altıntoprak, E., Bildik, T. & Korkmaz Çetin, S. (2009). Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan okul öncesi yaş grubu çocukların annelerinin mizaç özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 14-21
- Erginbay, Ş. (2014). *Ortaokul 5. ve 8. sınıflarda algılanan anne baba tutumları ve ailelerin çocuk yetiştirme stillerinin akademik başarıya etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erikson, E. (2014) *İnsanın sekiz çağı*. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Erkal, M. (1991). *İktisadi kalkınmanın kültürel temelleri*. İstanbul.

- Eskicumalı, A. & Eroğlu, E. (2014). Ailenin sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri ile çocukların problem çözme yetenekleri arasındaki ilişki. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (1), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11223/134005>.
- Essa, E. (2003). *A practical guide to solving preschool behavior problems. (5thed)*, Delmar Learning. USA.
- Eşsizoğlu, A. (2012). Aile ile ilgili temel kavramlar. (Ed. . Yenilmez) *Aile yapısı ve ilişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 2542.
- Evans, C. (1997). *Turkish fathers' attitudes to and involvement in their fathering role: A low socio-economic sample*. Master of Arts in Educational Sciences. İstanbul: Boğaziçi University.
- Florsheim, P., Tolan, P. H., & Gorman-Smith, D. (1996). Family processes and risk for externalizing behavior problems among African-American and Hispanic boys. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64, 1222-1230.
- Fracasso, M. P., Busch-Rossnagel, N. A., & Fisher, C. B. (1994). The relationship of maternal behavior and acculturation to the quality of attachment in Hispanic infants living in New York City. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 16, 143-154.
- Freedman, J. L., Sears, D. O. & Carlsmith, J. M. (1989). *Sosyal Psikoloji* (ev. A. Dnmez). İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Freedman, J. L., Sears, D. O. & Carlsmith, J. M. (2003). *Sosyal psikoloji*. (ev.A. Dnmez). Ankara: İmge Yayınevi.
- Freedmann J.L., Sears D.O., & Carlsmith J.M. (1998). *Sosyal Psikoloji*. (ev.A. Dnmez). Ankara: İmge Yayınevi.
- Fox, RA, Platz, D.L., & Bentley, KS. (1995). Maternal factors related to parenting practices, developmental expectations, and perceptions of child behavior problems. *Journal of Genetic Psychology*, 156, 431-441.

- Fox, N. A. (1989). Psychophysiological correlates of Emotion, plasticity, context, and regulation: Perspectives on emotional reactivity during the first year of life. Derives from affective neuroscience. *Psychological Bulletin: Developmental Psychology*, 25, 364–372.
- Fox Harding, L. M. (1996). *Family, state and social policy*. London: Macmillan.
- Garcia-Coll, C. T. (1990). Developmental outcome of minority infants: A process-oriented look into our beginnings. *Child Development*, 61, 270-289.
- Genç, Y. (2016). Ebeveyn bakış açısıyla çocuklarla aile içi sorunların oluşumunda iletişimin etkisi, *1.Uluslararası Kadın Çocuk Sağlığı ve Eğitim Kongresi*, 14-15 Nisan, Kocaeli Wellborn Hotel’.
- Gifford, K. (2012). *Examining temperament: Approach and avoidance*. Faculty of the Graduate School of the University of Maryland, College Park, in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts.
- Glasgow, K. L., Dornbusch, S. M., Troyer, L., Steinberg, L., & Ritter, P. L. (1997). Parenting styles, adolescents' attributions, and educational outcomes in nine heterogeneous high schools. *Child Development*, 68, 507-529.
- Goodman Campbell, S.B. (1979) “Mother-Infant Interaction as a Function of Maternal Ratings of Temperament”, *Child Psychiatry and Human Development*, 10, 2, 67-76.
- Goodnow, J. J. (1988). Children's household work: Its nature and functions. *Psychological Bulletin*, 103(1), 5–26.
- Goulet, C., Bell, L., St., Cry Tribble, D., Paul, D., & Lang, A. (1998). A concept analysis of parent-infant attachment. *Journal of Advanced Nursing*, 28(5), 1071-1081.
- Gökçedağ, S. (2001). *Lise öğrencilerinin okul başarısı ve kaygı düzeyi üzerinde anne-baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Gresham, F.M. & Elliott, S.N. (1987). The relationship between adaptive behavior and social skills: issues in definition and assesment. *The Journal Of Special Education*, 21(1).
- Gutierrez, J., Sameroff, A J., & Karrer, B. M. (1988). Acculturation and SES effects on Mexican-American parents' concepts of development. *Child Development*, 22, 250-255.
- Gülay, H. & Önder, A. (2011). Annelerin tutumlarına göre 5-6 yaş çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 89-104.
- Gültekin, A. & Bener, Ö. (2006). *0-6 yaş döneminde çocuğu olan çalışan ve çalışmayan kadınların evle ilgili faaliyetleri yürütme biçimlerinin incelenmesi*. Erişim Adresi: <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/0-6yasdonemicocuklukadinlar.pdf> Erişim Tarihi: 08.02.2020.
- Güngör, D. (2000). *Bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin kusaklararası aktarımında anababalık stillerinin rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Gürses, İ. & Kılavuz, M.A. (2011) Erikson' un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi. *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 2, 153-166.
- Hall, W. N., & Bracken, B. A (1996). Relationship between maternal parenting styles and African-American and White adolescents' interpersonal relationships. *School Psychology International*, 17, 253-267.
- Harrison, A O., Wilson, M. N., Pine, C. J., Chan, S. Q., ve Buriel, R. (1990). Family ecologies of ethnic minority children. *Child Development*, 61, 347-362.
- Hetherington, E. M., & Parke, R. D. (1999). *Child psychology: A contemporary viewpoint*. Boston: McGraw-Hill.

- Holland, M. L. & Merrell, K. W. (1998). Social-emotional characteristics of preschool- aged children referred for child find screening and assesment: a comparative study. *Research in Developmental Disabilities*, 19 (2).
- Howes, C., & Matheson, C. C. (1992). Sequences in the development of competent play with peers: Social and social pretend play. *Developmental Psychology*, 28(5), 961.
- Işıkoğlu Erdoğan, N., Yoleri, S., & Tetik, G. (2017). Ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların mizaç özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 226-239.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim* (5. Baskı), İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- İstanbul Üniversitesi (2021) Açık öğretim fakültesi ders notları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında ainsan ve aile*. Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık.
- Kahraman, H. & Yılmaz Irmak, T. (2019). Çocuğun mizacı ve problem davranışları: Ebeveyn uygulamalarının aracı rolü. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 15-29.
- Kahraman, P. B., & Çubukçu, A. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin istismar düzeyleri, ebeveyn tutumları ve çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişki. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 1304-1331.
- Kalaycı, I. & Özkul, M. (2017). Geleneksel kalabilsem modern olabilsem: modernleşme sürecinde yaşlılık deneyimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(18), 90-110.
- Kale, N. (1995) Çocuk ve ceza, ceza olgusuna felsefi bir yorum. *Kolleksiyonlar*, Cil 28, Sayı 1.
- Karabulut, N. (2016) *Anne- babaların duygusal sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi çocukların akran ilişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Karakitapoğlu, Z. A. & İmamoğlu, E. O. (2002). Value domains of Turkish adults and university students. *The Journal of Social Psychology*, 142(3), Washington.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayıhan, G. (2007). *Ankara polis koleji öğrencilerinin fiziksel uygunluk düzeylerinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kimberly, A. (2017). *Parental perceptions of preschool-age children's literacy development in a rural appalachian community*. Electronic Theses and Dissertations. Paper 3341. <https://dc.etsu.edu/etd/3341>.
- Knight, G. P., Virdin, L. M., & Roosa, M. (1994). Socialization and family correlates of mental health outcomes among Hispanic and Anglo American children: Consideration of Cross-ethnic scalar equivalence. *Child Development*, 65, 212-224.
- Kochanska, G., Aksan, N., Knaack, A., & Rhines, H. M. (2004). Maternal parenting and children's conscience: Early security as moderator. *Child Development*, 75(4), 1229-1242.
- Koettters, Julie Anne (2002). *"Relating the Concepts of Personality, Temperament and Self-Esteem"* Masters Theses. 1553. <https://thekeep.eiu.edu/theses/1553>.
- Kohen, E. (1989). *Anaokulu çocuklarının mizaç özelliklerinin anne ve babaları tarafından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kotelnikova, Y. (2016). The nature and structure of temperament in early and middle childhood: A multi-method approach. Electronic Thesis and Dissertation Repository. 3819. <https://ir.lib.uwo.ca/etd/3819>.
- Kozłowska, K. & Hanney, L. (2002). The network perspective: an integration of attachment and family systems theories. *Family Process*, 41, 285-312.

Köse, S., Çelikel, F. C., Akın, E., Kaya, C., Cumurcu, B. E., Etikan, I., & Cloninger, C. R.

(2017). Normative data and factorial structure of the Turkish version of the Junior Temperament and Character Inventory-Revised. *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, 27(1), 6-13.

Kristal, J. (2005). *The temperament perspective: Working with children's behavioral styles*.

Baltimore, Maryland: Paul H. Brookes Publishing Co.

Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kundakçı, F.S. (2007). İktidar, ataerkillik ve erkeklik: Ankara örneğinde erkek akademisyenler

üzerine bir çalışma, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi A.B.D., Ankara.

Kuyucu, Y., Şahin, M., Kapıcıoğlu, M.O. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin “çocuk”

kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), Makale No:05 ISSN: 2146-9199.

Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of

competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62, 1049-1065.

Laosa, L. M. (1980). Maternal teaching strategies in Chicano and AngloAmerican families: The

influence of culture and education on maternal behavior. *Child Development*, 51, 759-765.

Leadbetter, B. J., & Bishop, S. J. (1994). Predictors of behavior problems in preschool children

of inner-city Afro-American and Puerto Rican adolescent mothers. *Child Development*, 65, 638-648.

Lempers, J. D., Clark-Lempers, D. & Simons, R. L. (1989). Economic hardship, parenting, and

distress in adolescence. *Child Development*, 60, 25-39.

- Lengua, L.J. & Kovacs E.A. (2005). Bidirectional associations between temperament and parenting and the prediction of adjustment problems in middle childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26(1), 21-38.
- Levine, R. (1977). Child rearing as cultural adaptation. In P. H. Leiderman, S. R. Tulkin, ve A Rossemnfeld, (Eds.), *Culture and Infancy: Variations in the human experience* (pp. 15-27). New York: Academic Press.
- Levine, R. (1980). A cross-cultural perspective on parenting. In M. D. Fantini, ve R. Cardenas, (Eds.), *Parenting in a multicultural environment* (pp. 17-26). New York: Longman.
- Levine, R. (1989). Cultural environments in child development. In W. Damon (Ed.), *Child Development Today and Tomorrow*. (pp. 52-68). San Francisco: JosseyBass Publishers.
- Lin, C. C., & Fu, V. R. (1990). A comparison of child-rearing practices among Chinese, immigrant Chinese, and Caucasian-American parents. *Child Development*, 61, 429-433.
- Maccoby, E. E., Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In P. H. Mussen (Ed.), *Handbook of child psychology* (Vol. 4, pp. 1-101). New York: Wiley.
- Maccoby, E.E. & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of family: parent child interaction (Eds.Mussen, P.H. ve Hetherington, E.M.). *Handbook of child psychology: socialition, personality and social development*, 1–101. New York: Willey.
- Malkoç, G. & Güren, A.S. (2018). Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 225-239.
- Masouleh, M.Z., & Sadeghi Afjeh, Z. (2018). Comparison of working mothers and housewives' personality types and child rearing styles. *The Quarterly National Academy of Culture and Arts. No 3*, Ukrainian.

- Melson, G. F., Peet, S., & Sparks, C. (1993). Children's attachment to their pets: Links to socioemotional development. *Children's Environments Quarterly*, 8, 55-65.
- McClowry, S. B. (1995). The development of the school-age temperament inventory. *MerrillPalmer Quarterly*, 41, 233-252.
- McClowry, S. B., Rodriguez, E. T., & Koslowitz, R. (2008). Temperament-based intervention: Re-examining goodness of fit. *European Journal of Developmental Science*, 2(1-2), 120-135.
- Mccrae, R.R. & Costa, P. T. Jr. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist*, 52, 509-516.
- McElwain, N. L., Cox, M. J., Burchinal, M. R., & Macfie, J. (2003). Differentiating among Insecure Mother-Infant Attachment Classifications: A focus on child-friend interaction and exploration during solitary play at 36 months. *Attachment ve Human Development*, 5(2), 136-164.
- McGinley, M. (2008). *Temperament, parenting, and prosocial behaviors: applying a new interactive theory of prosocial development*. Theses, Dissertations, and Student Research: Department of Psychology.
- McLoyd, V. C. (1990). The impact of economic hardship on Black families and children: Psychological distress, parenting, and socioemotional development. *Child Development*, 61(2), 311-346. <https://doi.org/10.2307/1131096>
- McNally, S., Eisenberg, N., & Haris, J.D. (1991). Consistency and change in maternal child-rearing practices and values: A longitudinal study. *Child Development*, 49, 547-556.
- Memişoğlu A., Ertekin Z., & Taşfiliz D. (2015). Şiddete tanıklık etmiş çocukların sosyal ve dil gelişimleri ile ebeveynlerine yönelik müdahale programı: Koza Projesi, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2).

- Memişoğlu, A, Ertekin, Z, & Taşfiliz, D. (2015). *Şiddete tanıklık etmiş çocukların sosyal ve dil gelişimleri ile ebeveynlerine yönelik müdahale programı: Koza projesi*. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongre Kitabı.
- Meral Akarslan Esen & Cesur, S. (2015) Üniversite öğrencilerinin ebeveynlik stillerini algılayışları ve bu algının ebeveyn-çocuk değer benzerliğine etkisi. *Psikoloji Çalışmaları*, 35-2, 1-24.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2011). *Ailenin tanımı ve önemi*, Aile ve Tüketici Hizmetleri (S. 4). Ankara.
- Morris, A.S., Silk, J.S., Steinberg, L., Sessa, F.M., Avenevoli, S., & Essex, M.J. (2002). Temperamental vulnerability and negative parenting as interacting predictors of child adjustment. *Journal of Marriage and Family*, 64(2), 461-471.
- Nelsen, J., Lott, L. & Glenn, S. (2002). Çocuk Eğitiminde A'dan Z'ye Pozitif Disiplin, (Çev: M. Ersin), İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Ognibene, T. C. & Collins, N. L. (1998). Adult Attachment Styles, Perceived Social Support and Coping Strategies. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(3), 291-322.
- Quinton, D., Pickles, A., Maughan, B. & Rutter, M. (1993) Partners, peers and pathways: assortative pairing and continuities in conduct disorder. *Development and Psychopathology*, 5: 763–783.
- O'Reilly, J.P., Tokuno, K. A, & Ebata, AT. (1986). Cultural differences between Americans of Japanese and European ancestry in parental valuing of social competence. *Journal of Comparative Family Studies*, 17, 87-97.
- Ortiz, M.A.C., & Gandara, V del B. (2006). Study on the relations between temperament, aggression, and anger in children. *Aggressive Behavior*, 32(3), 207-215.

- Önder, A., Balaban Dağal, A., & Bayındır, D. (2018). Okul öncesi dönem çocukların mizaç özellikleri ve annelerinin ebeveynlik stillerinin çocukların ego sağlamlık düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 43, 193.
- Özateş, Ö.S. (2007). Sosyal hizmet bakış açısıyla toplumsal cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle temel eğitimden kopan kız çocukları sorunu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt 18, Sayı 2.
- Özbey, S. & Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60–72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research*, Volume 2/6.
- Özdemir, A.A. & Budak, K.S. (2019). Mizaç ve özdüzenlemenin çocukların oyun davranışını yordamadaki rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45, 78-98.
- Özdemir, A.D. (2012) *Bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özdemir, Y., & Sağkal, A.S. (2018). Mizaç temelli müdahale programının annelerin ebeveynlik ve öğretmenlerin sınıf yönetimi öz-yeterlik algıları üzerindeki etkileri. *Ege Eğitim Dergisi / Ege Journal of Education*, 19(2), 425-445. Doi: 10.1298/egeefd.452181
- Özdiñç, B. & Spock, B. (2000). Çocuk bakımı ve eğitimi. *Çocuk ve Aile Dergisi*,
[Http://Www.Superanne.Com/Aile/Disiplin.Shtml](http://www.superanne.com/Aile/Disiplin.Shtml).
- Özensel, E. (2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: *Konya ili örneği*
Değerler Eğitimi Dergisi, 2(6), 77-96.
- Özgüven, İ. (2010). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özmen, S.K. 2004. Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27–39.
- Öztürk, C. & Şanlı, D. (2007). Annelerin eğitim durumunun çocuk yetiştirme tutumlarına ekisinin incelenmesi. *Ege Pediatri Bülteni*, 14(3), 145-150.

- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 19-34.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2012). Altı yaşında çocuğa sahip annelerin çocuklarıyla ilişkilerinin incelenmesi. *International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 5(3), 72-86.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2014). *Anne baba olmak ve anne babaların çocuk yetiştirme tutumları, anne baba eğitimi* (Ed. T.G. Yıldız), (3.Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Palut, B. (2009). Akdeniz ülkelerinde çocuk yetiştirme üzerine inceleme. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(2), 242-247.
- Peck, S. D. (2003). Measuring sensivity moment-by-moment: a microanalytic look at the transmission of attachment. *Attachment ve Human Development*, 5, 38-63.
- Pedlow, R., Sanson, A., Prior, M., & Oberklaid, F. (1993). Stability of maternally reported temperament from infancy to 8 years. *Developmental Psychology*, 29, 998-1007.
- Prior, M., Sanson, A., Smart, D. & Oberklaid, F. (2000). *Pathways from infancy to adolescence. Australian temperament project 1983-2000*. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Prior, M., Sanson, A., & Oberklaid, F. (1989). *The Australian temperament project*. G. A. Kohnstamm, J. E. Bates & M. K. Rothbart (Der.), *Temperament in childhood* (ss. 537–556). New York: Wiley.
- Puntam, S. P., Sanson, A., & Rothbart, M. K. (2002). Child Temperament and Parenting. M. H. Bornstein (Der.), *Handbook of Parenting*. Volu.

- Quinton, D., Pickles, A., Maughan, B., & Rutter, M. (1993). Partners, peers, and pathways: Assortative pairing and continuities in conduct disorder. *Development and Psychopathology*, 5, 763-783.
- Radziszewska, B., Richardson, J. L., Dent, C. W., & Flay, B. R. (1996). Parenting style and adolescent depressive symptoms, smoking, and academic achievement: Ethnic, gender, and SES differences. *Journal of Behavioral Medicine*, 19, 289-305.
- Ramos, M.C., Guerin, D.W., Gottfried, A.W., Bathurst, K. & Oliver, P.H. (2005). Family conflict and children's behavior problems: The moderating role of child temperament. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 12(2), 278-298.
- Rauh, V. A, Wasserman, G. A. & Brunelli, S. A (1990). Determinants of maternal child-rearing attitudes. *Journal of the Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1, 385-381.
- Rebecca L. Shiner, Kristin A. Buss, Sandee G. McClowry, Samuel P. Putnam, Kimberly J. Saudino, & Zentner, M. (2012). What Is Temperament Now? Assessing Progress Temperament Research on the Twenty-Fifth Anniversary of Goldsmith et al. *Child Development Perspectives*, 6(4), 436–444.
- Repacholi, B. & Trapolini, T. (2004). Attachment and preschool children's understanding of maternal versus non-maternal psychological states. *British Journal Developmental Psychology*, 22, 395-415.
- Richters, K.S. (2010). *Child temperament, parenting styles, and internalizing and externalizing behaviors as part of a comprehensive assessment tool*. The Graduate School University of Wisconsin-Stout December.
- Rothbart, M. & Ahadi, S. (1994). Temperament and the development of personality. *Journal of Abnormal Psychology*, 103, 55-66.
- Rothbart, M. & Bates, J. (1998). Temperament. In W. Damon (Ed.), *Handbook of Child Psychology* (pp. 139-157). New York: Wiley.

- Rothbart, M., Evans, D. & Ahadi, S. (2000). Temperament and personality: Origins and outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 122-135.
- Rothbart, M.K. (2007). Temperament, development, and personality. *Current Directions in Psychological Science*, 16, 207-212.
- Rothbart, M.K., Ahadi, S.A. & Evans, D.E. (2000). Temperament and personality: Origins and outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(1), 122–135.
- Sağlam, M., Ulutaş, A., Çalışkan, Z. & Aral, N. (2016). *Aile içi şiddetin erken çocukluk dönemindeki çocuğa etkileri*. 1.Uluslararası Kadın Çocuk Sağlığı ve Eğitim Kongresi, 14-15 Nisan, Kocaeli Wellborn Hotel’.
- Sanson, A., Hemphill, S. A. & Smart, D. (2004). Connections between temperament and social development: A review. *Social Development*, 13(1), 142-170.
- Sarwar, S. (2016). Influence of parenting style on children's behaviour. *Journal of Education and Educational Development*, 3(2).
- Savran, C. & Kuşin, İ. (1994). Ana-babalar ile onların ana-babaları arasındaki çocuk yetiştirmeye yönelik tutum ilişkileri. 10. Ya-Pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul: Ya-Pa Yayın Paz. San. ve Tic. A.Ş. 181- 195.
- Sears, R. R., Maccoby, E. E. & Levin, H. (1957). *Patterns of child rearing*. Evanston, IL: Row, Peterson and Co.
- Schönpflug, U. (2001). Intergenerational transmission of values: the role of transmission belts. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 174.
- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim* (10.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn tutumlarının sosyo-kültürel yapı ve aile fonksiyonları ile ilişkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, VII(I), 1-19.
- Sharma, A. (2011). Role of family in consumer socialization of children. *International Refereed Research Journal*, 2(3), 161-167.
- Shiner, R., L., Buss, K., A., McClowry, S., G., Putnam, S., P., Saudino, K., J. & Zentner, M. (2012) What Is Temperament Now? Assessing Progress in Temperament Research on the Twenty-Fifth Anniversary of Goldsmith et al. (1987). *Child Development Perspectives*, 6(4), 436-444.
- Sımsıkı, H. (2011). *Baba katılımının ebeveyn tutumu, bağlanma stili ve çift uyumu açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Someya, T., Uehara, T., Kadowaki, M., Tang, S. W., & Takahashi, S. (2000). Effects of Gender Difference and Birth Order on Perceived Parenting Styles, Measured EMBU Scale, in Japanese Two-Sibling Subjects. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 54, 77-81.
- Steingberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S., & Dornbusch, S. M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 65, 754-770.
- Sterry, T.W., Reiter-Purtill, J., Gartstein, M.A., Gerhardt, C.A., Vannatta, K., & Noll, R.B. (2010). Temperament and peer acceptance: The mediating role of social behavior. *Merrill-Palmer Quarterly*, 56(2), 189-219.
- Strelau, J. (1998). *Temperament: A psychological perspective*. New York: Plenum Press.
- Sümer, N. & Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). *Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış*. Türk Psikoloji Yazıları.

- Sümer, N., Aktürk, E. G., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerine etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (44), 35-58.
- Sürücü, A. & Arslan, C. (2003) suça itilmiş çocuklar ve psikolojisi, Eğitim Yeni Bakışlar-2. *Mikro Yayınları*, Ankara, 1. Baskı, 2003, s.257.
- Şahin Zeteroğlu, E. (2014) Altı yaşındaki çocukların anne baba tutumları ile çoklu zekâ alanları ve grup içi etkinlik düzeyleri arasındaki ilişki. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Şahinoğlu, N. (2010). *Tükenmişlik sendromu ile mizaç ve karakter boyutları arasındaki ilişkiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şanlı, D. & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48.
- Tabak, N. (2007). *İlköğretim 1.kademede davranış sorunları olan çocukların anne-baba tutumları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Tani, F., Castagna, V., & Ponti, L. (2018). *Women who had positive relationships with their own mothers reported good attachments to their first child before and after birth*. *Acta Paediatrica, International Journal of Paediatrics* 107(4): 633-637.
- Taylan, H. H., & Genç, Y. (2016). *Lise öğrencilerinin internet kullanım eğilimleri*. 1.Uluslararası İletişim, Edebiyat, Müzik ve Sanat Çalışmalarında Güncel Yaklaşımlar Kongresi, 24-25 Mart, Kocaeli Wellborn Hotel’.

- Teglasi, H. (2006). Temperament. In G. Bear, & K. Minke (Eds). Children's needs III: development, prevention, and intervention (pp. 391-403). Washington, DC: *National Association of School Psychologists*.
- Teglasi, H. (1998). Temperament constructs and measures. *School Psychology Review*, 27J, 564-585.
- Tezel Şahin, F. & Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.
- Thomas, A. & Chess, S. (1977). *Temperament and development*. New York: Brunner/Maze Tubman and Windle.
- Thomas, A. & Chess, S. (1986). *The New York Longitudinal Study: From infancy to early adult life*. In R. Plomin ve J. Dunn (Eds.), *The study of temperament: Changes, continuities, and challenges* (pp. 39-52). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Thomas, A., Chess, S., Birch, H. G., Hertzog, M. E., & Korn, S. (1963). *Behavioural individuality in early childhood*. New York: New York University Press.
- Triandis, H. C., Marin, G., Lisansky, J., & Betancourt, H. (1984). Simpatia as a cultural script of Hispanics. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 1363-1375.
- Turan, Z. (2004). Ailede ruh sağlığı. Y. Uzuner (Ed.), *Çocukta ruh sağlığı, uyum bozukluğu*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tutkun, C. (2012). *60-72 aylık çocukların sosyal becerilerinin anne ve öğretmen değerlendirmelerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uyanık-Balat, G. (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32, 143, 89-99.

- Uzuner, Y. (2003). *Çocukta ruh sağlığı, uyum bozukluğu. ailede ruh sağlığı* (ed. Y. Uzuner).
Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Valles, Nizete-Ly. (2012). The moderating role of child temperament in the relation between harsh and deficient parenting and child aggressive behaviors. PhD (Doctor of Philosophy) thesis, *University of Iowa*, <https://doi.org/10.17077/etd.r23yuanm>.
- Weber, D. A. (2003). A comparison of individual psychology and attachment theory. *Journal of Individual Psychology*, 59, (3), 246-262.
- Weiss, B., Dodge, K. A., Bates, J. F. & Petit, G. S. (1992). Some consequences of early harsh discipline: Child aggression and a maladaptive social information processing style. *Child Development*, 1, 1321-1335.
- Whitbeck, L. B., & Gecas, V. (1988). Value attributions and value transmission between parents and children. *Journal of Marriage and the Family*, 50(3), 829–840. <https://doi.org/10.2307/352651>
- Windle, M. (1991). The difficult temperament in adolescence: Associations with substance use, family support and problem behaviors. *Journal of Clinical Psychology*, 47, 310-315.
- Windle, M. (1992). Revised Dimensions of Temperament Survey (DOTSR): Simultaneous group confirmatory factor analysis for adolescent gender groups. *Psychological Assessment*, 4, 228-234.
- Windle, M., & Lerner, R. M. (1986). Reassessing the dimensions of temperamental individuality across the life span: The Revised Dimensions of Temperament Survey (DOTS-R). *Journal of Adolescent Research*, 1, 213-230.
- Yağmurlu, B., Sanson, A.S., & Köymen, B. (2005) Ebeveynlerin ve çocuk mizacının olumlu sosyal davranış gelişimine etkileri: Zihin kuramının belirleyici rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 1-20.
- Yavuzer, H. (1993). *Ana- baba ve çocuk* (5. Basım). İstanbul: Remzi.

- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç* (8.baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Yaygın Ana-Baba Tutumları, Ana-Baba Okulu*, (9. Basım), Ankara: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2004). *Çocuk psikolojisi* (26. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yeşilorman, M. (2003). Stress on police officer' s and stress management. *Polis Bilimleri Dergisi*, 5(1), 91-120.
- Yeter, S.T. (2010). *5-6 yaş grubu çocuklarda karşılaşılan davranış problemlerinin ve annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Yıldırım, Y. D. (2006). *Ailenin yapısı ve problemleri*. İstanbul: Yeşerim Matbaası.
- Yıldız, A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi* 6(3-4), 131-150.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül araştırmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(1) 99-118.
- Yılmaz, A. (2000). Anne-baba tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.
- Yılmaz, H. & Ülker, M. (2018), Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 47-57.
- Yolcu, S. (2014). Çocuklar için Mizaç Değerlendirme Bataryası Gözden Geçirilmiş Ebeveyn Formu'nun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 221-237.
- Yolcu, S. & Taşdelen Karçkay, A. (2015). *Okul öncesi aile katılımının ebeveyn tutumlarını yordayıcı etkisi*. *Milli Eğitim*, 44(206), 121-134.

- Zastrow, Brittany L. (2014). *Temperament and Personality Traits as Predictors of Preschool ODD Symptoms, Longitudinal Course, and Impairment*. Theses and Dissertations--Psychology. 47. https://uknowledge.uky.edu/psychology_etds/47.
- Zayas, L. H. (1994). Hispanic family ecology and early childhood socialization: Health care implications. *Family Systems Medicine*, 12, 315-325.
- Zembat, R., Koçyiğit, S., Akgün Yavuz, E. & Tunçeli, H. İ. (2018). Çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(1), 548-567.

Ek 3: Ölçek Kullanımı Veli İzin Formu

Değerli Katılımcı,

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU' nun danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tez çalışması kapsamında “Annenin Çocuk Yetiştirme Stili, Annenin Annesinin Çocuk Yetiştirme Stili ve Çocuğun Mizacı Arasındaki İlişkisi” incelenecektir. Sizden anket boyunca sorulan soruları doldurmanız beklenmektedir. Bizimle paylaşacağınız bilgiler gizli tutularak yalnızca araştırmadan anlamlı bir sonuç elde etmek amacı ile etik ilkelere bağlı kalınarak kullanılacaktır.

Katılım gönüllüdür ve arzu edildiği takdirde katılımdan vazgeçme hakkına sahipsiniz.

Yardıminız ve katkınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Gamze ESMER

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Okul Öncesi Eğitimi Bölümü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Lütfen bu araştırmaya katılmak konusundaki tercihinizi aşağıdaki seçeneklerden size en uygun gelenin altına imzanızı atarak belirtiniz ve bu formu araştırmacıya geri gönderiniz.

A) Bu araştırmaya tamamen gönüllü olarak katılmayı;

Kabul ediyorum. Kabul etmiyorum.

B) Çalışmayı istediğim zaman yarıda kesip bırakabileceğimi biliyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını;

Kabul ediyorum.

Kabul etmiyorum.

Anne Adı-Soyadı: .....

Tarih: .....

Ek 4: Çocuk Yetiştirme Anketi (ÇYA-TR) Kullanım İzni

Ek 5: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği Kullanım İzni

 Alıcılar: Bilge ▾

Merhaba, iyi günler hocam.
Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans öğrencisiyim.
Araştırmalarım sonucunda tez çalışmam için ölçeğinizi uygun buldum.
İzniniz olursa "Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği" nizi Tez Çalışmamda kullanmak istiyorum.
İyi çalışmalar..
Gamze ESMER

 Bilge Selçuk 17.08.2020
Alıcılar: ben, Başak ▾

Merhaba Gamze,
Tabii kullanabilirsin. Sana emaille yollayalım.
Başarılar diliyorum.
Ayşe Bilge Selçuk

[Alıntılanan metni göster](#)

 Yanıtla

 Tümünü yanıtla

 Yönlendir

 Alıcılar: ben, Bilge ▾

Merhaba Gamze Hanım,

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği'ni, ölçeğin puanlama bilgilerini ve daha önce kullanıldığı makaleleri ekte bulabilirsiniz.

Ölçeğin referans bilgileri aşağıdaki gibidir:

Yagmurlu, B., & Sanson, A. (2009). The role of child temperament, parenting and culture in the development of prosocial behaviors. *Australian Journal of Psychology*, 61, 77-88.

İyi çalışmalar dilerim.

Ek 6: Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeği Kullanım İzni

← [Görüntü] [Sil] [E-posta] [Diğer]

Alıcılar: nebi.sumer ▾

Merhaba, iyi günler hocam.
Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans öğrencisiyim.
Araştırmalarım sonucunda tez çalışmam için ölçeğinizi uygun buldum.
İzininiz olursa "Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeği"nizi Tez Çalışmamda kullanmak istiyorum.
İyi çalışmalar..
Gamze ESMER

 Nebi Sumer 04.08.2020
Alıcılar: ben ▾

Memnuniyetle kullanabiliriz.
İyi çalışmalar

Nebi Sümer
Professor of Psychology
Faculty of Arts and Social Sciences
Sabancı University
Istanbul, Turkey
website: <http://www.nebisumer.com/>

[Alıntılanan metni göster](#)

← Yanıtla   << Tümünü yanıtla   → Yönlendir

Ek 7: Kişisel Bilgi Formu

Aşağıda kişisel bilgilerinizi içeren sorular bulunmaktadır. Çocuğunuza ve size uygun şıkları işaretleyiniz, gerekli durumlarda noktalı yerlere uygun bilgileri yazınız.

1. Çocuğunuzun Cinsiyeti:

- A) Kız B) Erkek

2. Çocuğunuzun “Yaş ve Ay” olarak yaşı : ..... yaş .....ay

3. Çocuğun birlikte yaşadığı kişiler?

- A) Sadece Anne B) Sadece Baba C) Anne ve baba D) Büyükanne/Büyükbaba
E) Diğer....

4- Ailedeki çocuk sayısı ? (Çocukla beraber)

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5 ve üzeri

5- Okul öncesi yaştaki çocuğunuz ailenin kaçınıcı çocuğu?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5 ve üzeri

6- Çocuğunuz daha önce gittiyse anaokulu/kreşe ne kadar süre gitti?

- A) Gitmedi B) 1 yıl C) 2 yıl D) 3 ve üzeri

7- Çocuğun annesinin ilk anne olma yaşı?.....

8- Çocuğun annesinin yaşı?

- A) 20-25 B) 26-30 C) 31-36 D) 36-40 E) 41-46 F) 46 ve üzeri

9- Çocuğun babasının yaşı?

- A) 20-25 B) 26-30 C) 31-36 D) 36-40 E) 41-46 F) 46 ve üzeri

10- Çocuğun anneannesinin yaşı?

- A) 30-40 B) 40-50 C) 50-60 D) 60-70 E) 70-80 F) 80 ve Üzeri

11- Çocuğun annesinin mesleği?

- A) Ev hanımı B) Öğretmen C) Polis Memuru D) Hemşire E) İşçi

F) Diğer.....

12- Çocuğun babasının mesleği?

- A) İşçi B) Öğretmen C) Polis Memuru D) Hemşire E) Asker

F) Diğer.....

13- Çocuğun anneannesinin mesleği?

- A) Ev hanımı B) Öğretmen C) Polis Memuru D) Hemşire E) İşçi

F) Diğer.....

14- Çocuğun annesinin eğitim durumu?

- A) Okuma- Yazma Yok   B) İlkokul   C) Ortaokul   D) Lise   E) Üniversite
F) Yüksek Lisans /Doktora

15- Çocuğun babasının eğitim durumu?

- A) Okuma- Yazma Yok   B) İlkokul   C) Ortaokul   D) Lise   E) Üniversite
F) Yüksek Lisans /Doktora

16- Çocuğun anneannesinin eğitim durumu?

- A) Okuma- Yazma Yok   B) İlkokul   C) Ortaokul   D) Lise   E) Üniversite
F) Yüksek Lisans /Doktora

17- Büyüdüğünüz Coğrafi Bölge neresidir?

- A) Marmara Bölgesi   B) Karadeniz Bölgesi   C) Doğu Anadolu Bölgesi
D) Güneydoğu Anadolu Bölgesi   E) Akdeniz Bölgesi   F) Ege Bölgesi
G) İç Anadolu Bölgesi   H) Yurtdışı

18- Anneanneninin büyüdüğü Coğrafi Bölge neresidir?

- A) Marmara Bölgesi   B) Karadeniz Bölgesi   C) Doğu Anadolu Bölgesi
D) Güneydoğu Anadolu Bölgesi   E) Akdeniz Bölgesi   F) Ege Bölgesi
G) İç Anadolu Bölgesi   H) Yurtdışı

19- Ailenizin toplam aylık gelirini aşağıdaki seçeneklere göre işaretleyiniz.

- A) 1000-2000   B) 2000-3000   C) 3000-4000   D) 4000-5000   E) 5000 ve üzeri

20- Ailenizin ekonomik düzeyini nasıl tanımlarsınız?

- A) Alt   B) Orta   C) Üst

Ek 8: Çocuk Yetiştirme Anketi (ÇYA-TR)'nden Örnek Maddeler

79

APPENDIX A

ÇOCUK YETİŞTİRME ANKETİ

(Child-Rearing Questionnaire) maddeler, çocuk yetiştirmeye ait bazı durumları anlatmaktadır.

Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve bu ifadelerin size ne kadar uyduğunu 1'den (hiç bir zaman) 5'e (her zaman) kadar rakamlarla gösterilen ölçek üzerinde değerlendiriniz. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Amacımız, yalnızca annelerin çocuk yetiştirme konusundaki düşüncelerini öğrenmektir. Lütfen her bir maddeye olabildiğince içtenlikle cevap veriniz

	Hiç Bir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1. Çocuğumun kendisine söyleneni açıklamasız yapmasını beklerim. (itaat bekleme)	1	2	3	4	5
2. Tokat atmanın, çocuğumun daha iyi davranmasını sağlayacak iyi bir yol olduğunu düşünüyorum. (cezalandırma)	1	2	3	4	5
3. Çocuğum korkmuş ya da üzüntülü olduğu zaman, onu rahatlatır ve ona anlayışlı davranırım. (sıcaklık)	1	2	3	4	5
4. Çocuğumun, cezalandırılma veya kısıtlanma konusunda duygularını ifade etmesine izin veririm. (itaat bekleme)	1	2	3	4	5
5. Çocuğuma disiplin verirken, onu beş dakikalığına odaya gönderirim. (itaat bekleme)	1	2	3	4	5
6. Çocuğuma sevgimi, onu kucaklayarak, öperek ve sarılarak ifade ederim. sıcaklık)	1	2	3	4	5
7. Çocuğumun, anne ve babasına sorgusuz itaat etmesini beklerim. (itaat bekleme)	1	2	3	4	5
8. Çocuğumun davranışını kontrol etmek için ona tokat atar veya vururum. (cezalandırma)	1	2	3	4	5
9. Belirli bir neden olmaksızın, çocuğumu kucaklar veya sarılırım. (sıcaklık)	1	2	3	4	5
10. Çocuğuma, davranışlarının sonuçlarını açıklarım. (açıklayıcı akıl yürütme)	1	2	3	4	5
11. Çocuğum olmadan bir yerlere gitmeyi veya bir şeyler yapmayı tercih ederim. Reverse (sıcaklık)	1	2	3	4	5
12. Çocuğuma disiplin verirken, ona bağırırım. (cezalandırma)	1	2	3	4	5
13. Çocuğuma bazı şeylerin neden gerekli olduğunu açıklamaya çalışırım. (açıklayıcı akıl yürütme)	1	2	3	4	5
14. Çocuğuma, onun beni ne kadar mutlu ettiğini söylerim. (sıcaklık)	1	2	3	4	5
15. Çocuğuma disiplin verirken, az açıklama yaparak veya hiç açıklama yapmadan, onu odasına gönderirim. (itaat bekleme)	1	2	3	4	5
16. Çocuğumun, kendisine söyleneni tartışmasız yapmasını isterim. (itaat bekleme)	1	2	3	4	5

Ek 9: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği'nden Örnek Maddeler

ÇOCUKLAR İÇİN KISA MIZAÇ ÖLÇEĞİ

Her soru için, çocuğunuzun son zamanlardaki ve şimdiki davranışını en iyi anlatan numarayı lütfen yuvarlak içine alınız. Sorulardan hiçbiri çocuğunuza uymuyorsa veya cevaplanamazsa üzerini çiziniz.

1. Çocuğum, yabancı yetişkinlere karşı utangaçtır. (sıcakkanlılık-utangaçlık) R	1	2	3	4	5	6
2. Çocuğum bulmaca çözmek veya yap-boz (lego) gibi bir işe başladığında uzun zaman alsa bile bitirinceye kadar üzerinde çalışır. (sebatkarlık)	1	2	3	4	5	6
3. Çocuğum her gün, hemen hemen aynı zamanda kakasını yapar. (ritmiklik)	1	2	3	4	5	6
4. Çocuğum ilk defa tanıştığı çocuklara karşı utangaçtır. (sıcakkanlılık-utangaçlık) R	1	2	3	4	5	6
5. Çocuğum, yeni bir işe geçmeden önce başlamış olduğu işini tamamlamayı sever. (sebatkarlık)	1	2	3	4	5	6
6. Çocuğum her gün, hemen hemen aynı zamanda bir şeyler atıştırmak ister. (ritmiklik)	1	2	3	4	5	6
7. Çocuğum bir işle uğraşırken, üzüldüğü ya da canı sıkıldığında, onu yere atar, ağılar, kapıları çarpar. (tepkisellik)	1	2	3	4	5	6
8. Alışveriş yaparken, çocuğum oyuncak ya da şeker istediğinde, onun yerine kolayca başka bir şeyi kabul eder. (tepkisellik) R	1	2	3	4	5	6
9. Çocuğum yatağa yatırdığımda, uykuya dalması aşağı yukarı her gece aynı zamanı alır. (ritmiklik)	1	2	3	4	5	6
10. Çocuğum, tamamlamadığı bir oyunu ya da aktiviteyi bırakmayı istemez. (sebatkarlık)	1	2	3	4	5	6
11. Çocuğum saçının taranması gibi bir işe karşı çıkarsa, buna aylarca direnmeyi sürdürür. (tepkisellik)	1	2	3	4	5	6
12. Çocuğum, bulmaca, yap-boz ve okuma gibi bir aktiviteyle uzun zaman uğraşır. (sebatkarlık)	1	2	3	4	5	6
13. Parkta ya da ziyaretteyken, çocuğum yabancı çocukların yanına gider ve onların oyununa katılır. (sıcakkanlılık-utangaçlık)	1	2	3	4	5	6
14. Çocuğum, her akşam farklı süreler uyur. (ritmiklik)	1	2	3	4	5	6
15. Çocuğum yabancı bir yetişkine karşı utangaçsa, bunun üstesinden yarım saat kadar bir sürede, hemen gelir. (sıcakkanlılık-utangaçlık)	1	2	3	4	5	6

Ek 10: Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Stili Ölçeği'nden Örnek Maddeler

Appendix B5. Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği (Child Rearing Styles Questionnaire)

		ANNEM				
Aşağıda, annenizle olan ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Sizden istenen, çocukluğunuzu ve genel olarak anneniz ile ilişkinizi düşünerek her bir cümlenin sizin için ne derece doğru olduğunu ilgili yeri işaretleyerek belirtmenizdir. Hiçbir maddenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır. Annenizi kaybetmişseniz yetişmenizde en çok katkısı olan kişiyi gözönlüne alınız.		Hiç doğru değil (1)	Doğru değil (2)	Kısmen doğru (3)	Doğru (4)	Çok doğru (5)
77	1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu	1	2	3	4	5
	2. Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi	1	2	3	4	5
	3. Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler vermiştir	1	2	3	4	5
	4. Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olmuştur	1	2	3	4	5
	5. Sorunlarım olduğunda onları daha açık bir şekilde görmemde hep yardımcı olmuştur	1	2	3	4	5
	6. Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karışırdı	1	2	3	4	5
	7. Sorunlarımı çözmemde destek olurdu	1	2	3	4	5
	8. Onunkinden farklı bir görüşe sahip olmama genellikle tahammül edememiştir	1	2	3	4	5
	9. Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenmişimdir	1	2	3	4	5
	10. Kurallarına aykırı davrandığımda beni kolaylıkla affetmezdi	1	2	3	4	5
	11. Hiçbir zaman fazla yakın bir ilişkimiz olmadı	1	2	3	4	5
	12. Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verirdi	1	2	3	4	5
	13. Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederdim	1	2	3	4	5
	14. Geç saatlere kadar oturmama izin vermezdi	1	2	3	4	5
	15. Onunla birbirimize çok bağlıydık	1	2	3	4	5
	16. Arkadaşlarımla geç saate kadar dışarıda kalmama izin vermezdi	1	2	3	4	5
	17. Onun düşüncelerine ters gelen bir şey yaptığımda suçlamazdı	1	2	3	4	5

Öz Geçmiş

Doğum Yeri ve Yılı :

Öğr. Gördüğü Kurumlar : **Başlama** **Bitirme** **Kurum Adı**

Yılı **Yılı**

Lise 2008 2012 Mustafa Kemal Anadolu Lisesi

Lisans 2013 2014 R.T.E. Üniversitesi

2014 2015 Uludağ Üniversitesi

2015 2016 Marmara Üniversitesi

2016 2017 Uludağ Üniversitesi

Yüksek Lisans 2017 2021 Uludağ Üniversitesi

Çalıştığı Kurumlar : **Başlama ve Ayrılma**
1.2016 (Bahar Dönemi)

Kurum Adı Tarihleri

Kadıköy Münevver Şefik Fergar
İlkokulu

2.2016-2017

Bursa Emek Şehit J. Uzm. Çvş.
İlyas

Genel İlkokulu

3.2016-2017

Bursa Yıldırım Makbule Atadan
Anaokulu

4.2016-2017

Bursa Nilüfer Canaydın İlkokulu

5.2016-2017

Bursa Osmangazi Şehit J. Er Selim

Koçdemir Anadolu İmam Hatip

Lisesi Anasınıfı

6.2018-Halen

EGM

Yurt Dışı Görevleri :

Kullandığı Burslar :

Aldığı Ödüller :

Üye Olduğu Bilimsel ve

Mesleki Topluluklar :

Editör veya Yayın Kurulu

Üyeliği :

Yurt İçi ve Yurt Dışında

Katıldığı Projeler :

Katıldığı Yurt İçi ve Yurt

Dışı Bilimsel Toplantılar :

26.07.2021

Gamze ESMER